

БЛОКАДА

Події, що почалися наприкінці минулого тижня, без перебільшення сколихнули країну. День річниці Майдану, відзначення якого влада сподівалась, як і минулого року, перетворити на шоу з відвертими елементами парю, натомість мав чимало шансів перетворитися на початок нового Майдану. Спершу освітали та загальбували президента, який не ризикнув, як то бувало ще минулоріч, пройтися Інститутською між людьми, що прийшли вшанувати пам'ять Героїв Небесної Сотні. Після того активісти Майдану поклали край санкціонованому владою концерту і таки провели імпровізоване віче зі сцени, спорудження якої владою було заборонено. Апогеєм стала акція під стінами Адміністрації Президента на підтримку ініційованих Меджлісом кримськотатарського народу дій, спрямованих проти безсоромного гендлярства з владою окупованого Криму.

Щодо закидів у боягузтві, то, навіть граючи в шахмати, короля не підставляють. Через те закиди в слабкості президентів країни, яка вже півтора року втягнута у війну, як на мене, недоречні. Хто-хто, а Петро Порошенко не раз доводив, що хоробрості і рішучості йому не позичати. І тоді, коли в кінці лютого 2014 року з'являвся без охорони на вулиці Грушевського, і коли в березні того ж року, у намаганні спинити путінський бульдозер, вирушив у вже окупований Крим, і тоді, коли гуляв по Михайлівській площі навесні 2015-го.

Роздратування народу діями влади, проте, має вельми серйозні підстави, аби намагатися видавати його за невдоволення купки невдах-маргіналів, яких вистачає у будь-якому суспільстві. Ми не будемо перераховувати в цій короткій статті всі ті під-

стави, бо сам лише перелік їх зайняв би тут чимало місця.

Візьмо Крим, бо ж саме від його «доблесної» здачі Путіну розпочався процес проявлення істинної суті нашої влади. Вже влітку 2014 року влада гендлярів протягнула через підконтрольну їй, почасти продажну, почасти непрофесійну, некомпетентну Верховну Раду закон «Про вільну економічну зону Крим». Ті, хто мають хоч якесь розуміння призначення вільних економічних зон, були вражені, адже у всьому світі їх створюють для інтенсифікації розвитку окремих територій, для припливу туди інвестицій, для якнайповнішого сприяння бізнесу. Тож якщо в світі, від якого українська влада вимагала накладення санкцій на Росію, на співпрацю з Кримом зокрема, були дуже подивовані таким рішенням, то в самій Росії, а особливо в окупованому Кримі, немало потішалися над такою заподальливістю хохлів, які за гроші ладні продати геть все.

(Продовження на 4-й стор.)

Знеструмлений Крим. У крамниці...

ЕНЕРГЕТИЧНИЙ КОЛАПС: У РОСІЇ ТА КРИМУ ЩЕ НЕ УСВІДОМИЛИ

ВСІХ НАСЛІДКІВ ВИМКНЕННЯ

RADIOSVOBODA.ORG

Kusto

Україна, вірніше оргкомітет Громадянської блокади Криму, вперше за час після анексії домоглися безсумнівного успіху — життя і робота окупаційної влади у Кримі повністю дезорганізовані, в наявності безпорадність хвилинних «героїв кримської весни», нездатних забезпечити потреби захопленої силою чужої території та її населення. Незважаючи на всі гарячкові заходи і хвалькуваті заяви, що «все під контролем», «запаси забезпечені», насправді «голова» Криму Сергій Аксьонов і «спікер держради» Володимир Константинов, який став раптом соромливо мовчазним, усвідомлюють масштаб колапсу і розуміють, що ініціатива вже не в їхніх руках і реально виправити ситуацію вони не в змозі. Найбільше, що вони зараз можуть робити, — імітувати посилену активність і обманувати кримчан щодо ефективності вжитих ними заходів.

(Продовження на 4-й стор.)

Через підрив ЛЕП у Херсонській області Крим повністю відключений від електропостачання з материкової частини України

Знеструмлений Крим — вигляд із космосу

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудова колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети «Кримська світлиця» нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства «Просвіта» «Будівничий України»

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України
Ресстраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються. Літвування з читачами - на сторінках газети.
Матеріали для друку приймаються в електронному вигляді. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і редагувати мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора -
(067) 650-14-22
(050) 957-84-40

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, 2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua
Віддруковано в ТОВ «МЕГА-Поліграф», м. Київ, вул. Марко Вовчок, 12/14, тел. (044) 581-68-15
e-mail: office@mega-poligraf.kiev.ua
Тираж — 5000

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, тел./факс (044) 498-23-65
Р/р 37128003000584 в УДКСУ у м. Києві МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail: vidavnictvo@gmail.com
Розповсюдження, передплата, реклама: тел. +38(044) 498-23-64; +38 (050) 310-56-63

ЖИРИНОВСЬКИЙ: СТАМБУЛ ЗНИЩИТИ ЛЕГКО – СКИНУТИ ЯДЕРНУ БОМБУ...

Лідер російської партії ЛДПР Володимир Жириновський вважає, Туреччина - ворог Росії номер один і по ній треба вдарити ядерною зброєю. Про це скандальний політик заявив в ефірі радіостанції "Говорить Москва".

"Турки як східні народи - їх найбільше драгує і хвилює невідомість. Вони зараз у сказі - і президент, і прем'єр-міністр, і генштаб Туреччини - вони не знають, що станеться. Я б на їхньому місці зараз боявся ніщівно-

го удару по Туреччині. Одна дурна дія президента, і країни взагалі може не бути", - заявив Жириновський.

"Йї можна розтрощити ракетно-ядерним ударом. Стамбул знищити дуже легко: достатньо одну ядерну бомбу в протоку кинути, і його змис. Це буде така страшна повінь, стовп води підніметься на 10-15 метрів, і міста не буде, а там 9 мільйонів живе", - зазначив Жириновський.

Лідер ЛДПР також додав, що зараз Туреччина для Росії

- ворог номер один.

24 листопада над Сирією був збитий фронтовий бомбардувальник Су-24 російської авіагрупи. За даними турецької влади, російський літак, перед тим як його збив турецький винишувач F-16, не реагував на попередження. Літак впав в сирійській провінції Латакія біля кордону з Туреччиною, де базується російська авіація.

Туреччина заявила, що збила російський літак заради захисту свого суверенітету. У той же час в російських ЗМІ почала з'являтися маса анти-турецьких сюжетів.

У СІМФЕРОПОЛІ ПОДАЧУ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ СКОРОТИЛИ ЩЕ ВТРИЧІ

Подача електроенергії в житлові будинки Сімферополя скорочена з 12 до 4 годин на добу. Як пише «Українська правда», про це повідомив так званий «голова» міської адміністрації.

Спочатку в Сімферополі подача електрики населенню була за графіком 4 через 4 години (12 годин електрики на добу), пізніше графік був змінений на 3 через 9 годин (6 годин). "Замість графіка 3 через 9 годин, подається 2 через 10, і навіть його дотримуватися неможливо, потрібно говорити так, як є", - заявив чиновник.

У Севастополі з 25 листопада електрика подається в будинки за графіком 2 через 6 замість попереднього 3 через 6 годин.

КРИМЧАН МОЖУТЬ ВІДПРАВИТИ У ВІДПУСК ЗА ВЛАСНИЙ РАХУНОК ЧЕРЕЗ ЕНЕРГОБЛОКАДУ

Кримчан можуть почати відправляти у відпустку за власний рахунок через енергоблокаду півострова. Про це повідомив так званий «голова» Держради Криму Володимир Константинов у ефірі радіо "Росія сьогодні".

"Багато підприємств самі ухвалюють рішення, спираючись на графік подачі електроенергії в кожному регіоні, це ж стосується робочого дня наступного тижня. Чи то це буде скорочений графік роботи, чи то відпустка за свій рахунок. Це не стосується підприємств життєзабезпечення, які забезпечують продуктами, електроенергією, відповідають за транспорт та інше", - розповів Константинов.

Також Константинов сказав, що рішення про графік роботи ухвалили на вечірній нараді "керівників" муніципалітетів із так званим «головою» Криму Сергієм Аксьоновим.

У ТЕМНОМУ КРИМУ ВЖЕ «ПОЛЕТІЛИ ГОЛОВИ»...

Самопроголошений глава окупованого Криму Сергій Аксьонов у ході засідання «ради міністрів» звільнив «міністра палива і енергетики» Сергія Сторова.

Як повідомляє джерело, після заслуховування інформації про енергостачання півострова в умовах відключення з боку України Аксьонов піддав критиці незадовільну роботу «міністра» зі складання графіків вилучених відключень і несправедливий розподіл електроенергії по містах і районах.

"З урахуванням того, що у нас міністерство палива і енергетики не виконує свої функціональні обов'язки, Сергію Вікторовичу, вам доведеться шукати інше місце роботи", - сказав Аксьонов.

Він також додав, що діяльність «мінпаливенерго» займатиметься прокуратура.

УРЯД ЗАБОРОНИВ РУХ ВАНТАЖНОГО ТРАНСПОРТУ В ОКУПОВАНИЙ КРИМ

Уряд тимчасово заборонив переміщення вантажного транспорту на адмінкордоні між Україною і АР Крим. Про це рішення уряду повідомляє прес-служба КМУ.

"Уряд забороняє переміщення вантажних потоків на адміністративному кордоні між Україною і АР Крим. Відповідне рішення було ухвалено в понеділок, 23 листопада, на позачерговому засіданні уряду", - сказано в повідомленні.

До цього в понеділок Яценюк запропонував уряду призупинити переміщення вантажного транспорту.

Раніше Яценюк доручив уряду на чолі з Мінекономіки, відповідно до закону, підготувати проект розпорядження уряду про конкретний перелік товарів, робіт і послуг, які можуть постачатися до Автономної Республіки Крим, і вести відповідний перелік товарів.

Раніше рух вантажного транспорту обмежували кримські татари та інші активісти, які заблокували три пропускних пункти на адмінкордоні АР Крим та материка.

«Українська правда»

У СІМФЕРОПОЛІ СПАЛИЛИ ОПУДАЛО ІЗ ЗОБРАЖЕННЯМ ЕРДОГАНА

У центрі столиці окупованого Криму Сімферополя 27 листопада учасники акції «Удар у спину» спалили опудало із зображенням президента Туреччини, інформує сайт проекту Радіо Свобода «Крим. Реалії». Близько 100 осіб провели пікет під російськими та георгіївськими прапорами, протестуючи проти дій турецьких військових, які збили російський бомбардувальник на турецько-сирійському кордоні. Учасники акції періодично скандували «Не забудемо, не пробачимо!», «ІДІЛ не пройде!», «Ні тероризму в Росії» та інші гасла, тримали в руках свічки на знак пам'яті про загиблого пілота Су-24. Промовці критикували владу Туреччини, а також висловлювали підтримку президентів Росії Володимиру Путіну.

РФ НАМАГАЄТЬСЯ ПРИСКОРИТИ ЗАПУСК ЕНЕРГОМОСТУ ДО ОКУПОВАНОГО КРИМУ

Міненерго Росії шукає можливості для якнайшвидшого введення в експлуатацію першої черги енергомосту до Криму раніше зазначеного терміну (кінець 2015 року). Це повинно покрити близько 70-80% потреби півострова в електроенергії. Про це повідомляє РІА «Новості» з посиланням на голову Міненерго РФ Олександра Новака.

«Звичайно, зараз Крим відчуває дефіцит потужностей приблизно на 60-70% через відсутність перетоків з української енергосистеми. Ми змушені сьогодні ввести графік тимчасових відключень,

тобто житловий фонд, підприємства забезпечуються електроенергією за графіком. Це кілька годин на добу протягом декількох періодів. У різних регіонах по-різному, але графік складений таким чином, щоб рівномірно розподілити існуючі можливості енергозабезпечення», - сказав Новак.

Він додав, що в даний час у Севастополі та Москві працюють оперативні штаби. «Зараз ми вживаємо заходів для того, щоб в першу чергу прискорити будівництво енергомосту, наблизити його введення в експлуатацію, що дасть можливість ще постави-

ти, ввівши першу чергу, додатково близько 400 МВт потужностей», - сказав міністр.

Спочатку запуск планувався на березень 2016 року, потім був перенесений на грудень 2015 року, зараз же через аварію на ЛЕП йде активна робота з прискорення цього процесу. Новак не назвав точну дату введення першої черги енергомосту, додавши лише, що зараз цінний кожен день.

«З введенням другої черги Крим буде повністю забезпечений електроенергією за рахунок власної генерації і перетоків з енергосистеми Росії», - сказав Новак. Раніше другу чергу енергомосту в Криму планувався ввести в експлуатацію в грудні 2016 року.

УНІАН

ГПУ ГОТУЄ СПРАВУ ЧЕРЕЗ СПРОБУ ПРОКЛАСТИ ЕЛЕКТРОКАБЕЛЬ ІЗ РОСІЇ ДО КРИМУ

Генеральна прокуратура України планує притягнути до відповідальності власників і членів екіпажу китайського судна, яке намагалося прокласти кабель для постачання електроенергії до Криму з території Російської Федерації. Про це заявив прокурор ГПУ Владислав Куценко.

«Зараз спільно з управлінням міжнародного співробітництва ми готуємо запити для того, щоб встановити власника судна, особи членів екіпажу, а також інші обставини цієї події для того, щоб підготувати підозри, і в рамках міжнародного співробітництва почати процедуру притягнення до відповідальності винних осіб», - сказав Куценко.

За його словами, готується кримінальне провадження за статтею 332-1 - порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї.

Днями деякі ЗМІ поширили інформацію про те, що в Каміш-Бурунський порт Керчі увійшов кабелеукладник під прапором Китаю, екіпаж якого мів здійснювати роботи для прокладання кабелю у частково знеструмлений Крим із Росії.

О 16-й ГОДИНІ В СУБОТУ, 28 ЛИСТОПАДА, ЗАПАЛІТЬ СВІЧКУ ПАМ'ЯТІ

В Національному музеї «Меморіал жертв Голодомору» відкрилася виставка «Люди правди». Довгі десятиліття чекістська пропаганда приховувала від світу факти свого нелюдського вчинку. Експозиція присвячена саме тим, хто не боявся розповідати правду про жахливий злочин сталінізму.

Голова Українського інституту національної пам'яті Володимир В'ятрович повідомив, що, згідно з останніми соціологічними дослідженнями, 81% українців вважають Голо-

домор геноцидом. «Ця величезна цифра свідчить про те, що українська історія, насправді, об'єднує українців. Ця величезна цифра заперечує те, що нібито минуле розділяє нас. Ця величезна цифра, між іншим, заперечує тезу, що нібито російська пропаганда перемагає в інформаційній війні», - сказав Володимир В'ятрович. Він наголосив, що, в першу чергу, це стало можливим завдяки тим людям, які не боялися говорити про Голодомор ще в ті страшні роки. «Це стало можливим завдяки тим, кого ми сьогодні

називаємо людьми правди», - зазначив голова Українського інституту національної пам'яті.

Радник Глави Адміністрації Президента України Наталія Попович повідомила, що обговорюється можливість започаткування премії імені Гарета Джоунса. Цей британський журналіст був одним із перших західних кореспондентів, який почав розповідати правду про Голодомор. За словами Наталії Попович, така ініціатива є дуже актуальною з огляду на інформаційну війну, яку проти нас продовжує Росія.

З метою привернення уваги світової спільноти до Голодомору як акту геноциду проти Українського народу в Україні зняли телевізійний ролик. Він змальовує масштаб трагедії промовистими цифрами: у пікові місяці Голодомору щохвилини в Україні помирало 24 людини, щоднини - 1440, щодоби - 34 560. За короткий проміжок часу Москва вбила з половиною мільйони українців. Наталія Попович повідомила, що цей ролик буде передано усім посольствам України у світі. Радник Глави АПУ по-

просила українців о 16-й годині в суботу, 28 листопада, в кожній домівці, в усіх органах державної влади засвітити свічки пам'яті. «Ми просимо також медіа, всі радіостанції, всі телеканали о 16-й годині в суботу вшанувати жертв Голодомору хвилюю мовчання», - сказала вона.

* * *

У суботу та неділю в сімферопольському храмі св. Володимира та Ольги УПЦ КП будуть відправлені поминальні служби за безневинними жертвами Голодомору. Поч. о 9 год.

УКРАЇНА БУЛА, Є І БУДЕ!

ЗВЕРНЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ З НАГОДИ ДНЯ ГІДНОСТІ ТА СВОБОДИ

Дорогі співвітчизники!

Лише два роки відділяють нас від початку Революції Гідності, але її історичний масштаб вже очевидний.

Крах диктаторського режиму зірвав плани з ліквідації України, її перетворення на підпорядковану Кремлю малоросійську автономію, керовану п'ятою колоною. І тоді з Москви запустили «план Б» — військову агресію і спробу розчленувати нашу країну. Прорахувалися. Бо нема Малоросії — залишилася в підручниках історії. Новоросії теж не існує — виявилася кремлівською галюцинацією. А от Україна була, є і буде! І головне, що ми як народ довели це за ці два роки.

В листопаді тринадцятого революція лише почалася. Говорити про завершеність можна буде лише тоді, коли ми виконаємо програму європейських змін, яку сформулювали і поставили на порядок денний мільйони людей, що вийшли на майдани. Програму, яку підтримали десятки мільйонів на трьох демократичних виборах — президентських, парламентських і місцевих. І тим самим виконано одну із ключових вимог людей — повне перевантаження влади.

Шойно, ще чорнила не висохли, я підписав пакет так званих безвізових законів. Ми виконали ключові умови і очікуємо рішення Євросоюзу щодо перспективи впровадження безвізового режиму для українців.

Вчора завершився процес ратифікації угоди про асоціацію всіма двадцятьма членами Європейського Союзу. Зазвичай на це йдуть довгі роки; ми впоралися за 17 місяців від дня підписання цієї угоди. З 1 січня починає повноцінно діяти поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі з Євросоюзом, якби Росія не тужилася зірвати цей процес.

Знаєте, звітувати про ті зміни, які відбулися в країні, водночас і важко, і легко.

Важко, бо знаю, що люди невдоволені якістю та швидкістю змін. Реформи, які вже почалися, ще не обернулися підвищенням рівня життя людей. Війна ще ніде і ніколи не призвела до процвітання. Ми ж пережили і все ще переживаємо і воєнні дії на нашій території, і широкомасштабну економічну агресію. Росія повністю закрила свої ринки для наших виробників і для наших товарів.

Дякую тим, хто розуміє, в яких об'єктивно складних умовах нам випало змінювати країну.

Сприймаю аргументи та відчуваю емоції тих, хто критично ставиться до влади, хто чекає не має бажання, а іноді просто й сил, моральних чи матеріальних. Так, не все ще виходить як хочеться і як треба. Іноді не вистачає рук, бо робити треба одночасно десятки справ, занедбаних роками.

Але головне: ми збудували нову армію. Вона звільнила більшу частину територій Донбасу і зупинила російських найманців. Філію КДБ-ФСБ перетворили на повноцінну Службу безпеки України. СБУ сьогодні

здатна захищати країну, в тому числі і від терористичної загрози, як цими днями.

Ми згуртували міжнародну коаліцію друзів України. Сполучені Штати Америки, Євросоюз, інші наші союзники надають нам політичну, фінансову, військово-технічну і гуманітарну підтримку, в той час як хижий апетит Росії-агресора стримують гіркими пігулками економічних санкцій.

Хіба ми не уникнули майже невідворотного дефолту? Більше того, стабілізували фінансову систему, списали частину зовнішнього боргу, відновили і поповнили золотовалютні резерви.

Валовий внутрішній продукт вперше за останні шість кварталів продемонстрував нехай мінімальне, але зростання щодо попередніх трьох місяців. І цей злам тривалої тенденції вселяє довіру до прогнозів щодо відновлення в наступному році економічного підйому.

І попри те, що зміни до Конституції щодо децентралізації ще очікують другого читання в парламенті, фінансові можливості місцевого самоврядування вже збільшено на 40%. Разом з тим зростає відповідальність місцевих органів влади, які ви сьогодні обрали.

Патрульна поліція довела, що справді нові правоохоронні органи здатні завоювати довіру людей. І такою буде не лише патрульна, а вся поліція. Ми знайшли їй досвідчену керівницю, яка продемонструє, що це завдання їй по силах.

Кожний крок влади контролюється з боку громадськості. Політичні права і свободи стали настільки укоріненими явищами, що здається, ніби вони панували тут споконвіку. А ще на початку чотирнадцятого у нас, в Україні, діяли диктаторські закони 16 січня.

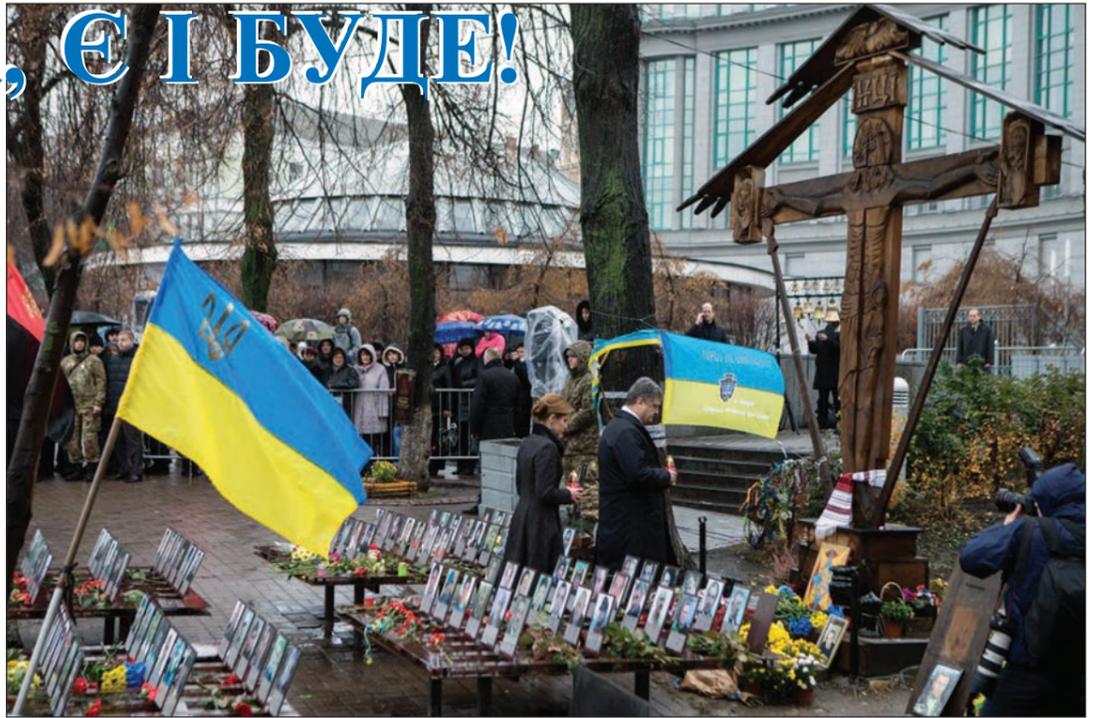
Дорогі українці!

Коли минулого року я зайшов в офіс Президента, на моєму пульти не працювала жодна кнопка, якою б можна було запустити механізм боротьби проти корупції. Нові закони, нові інституції, нові люди — от результат першого етапу боротьби. Так, запрягали довго, але їхати будемо швидко.

Незабаром, за 10 днів, розпочинає роботу новий незалежний орган — Національне антикорупційне бюро. Його директор і детективи набрані на конкурсній основі. Завершуються ще декілька конкурсів: з відбору антикорупційного спеціального прокурора, з формування Національного агентства із запобігання корупції, завершується пошук 700 нових працівників місцевих прокуратур замість чотирьох тисяч звільнених. Днями передаю до Верховної Ради проект змін до Конституції щодо судової реформи. Йдеться про очищення системи шляхом персонального оцінювання кожного судді, про контроль над видатками та доходами суддів, про скасування недоторканості.

Чи потрібні країні суди, які відпускають бандитів та корупціонерів? Питання риторичне.

Судова реформа пов'язана з проблемою покарання винних за зло-

Президент України з дружиною встановили лампадки до пам'ятного Хреста на Алеї Героїв Небесної Сотні, 21 листопада 2015 року

чини проти Майдану. Сам був його учасником від першого вечора й до останнього дня. Як і всі, прагну відкритого і справедливого процесу.

Протягом цього тижня Генпрокуратура, СБУ та МВС звітували суспільству про перебіг розслідування. Я, звичайно ж, теж незадоволений темпами і не хочу бути адвокатом слідства, але розслідування більше двох тисяч злочинів проти учасників акції протесту дійсно потребують чималих зусиль і часу. Особливо, якщо врахувати, що значну частину доказової бази було знищено, поки нова влада перебирала контроль над деморалізованими і дискредитованими правоохоронними органами.

І в тому бедламі багато кому вдалося замести сліди і втекти. Тим не менш, доведено, що замовником кривавих злочинів був особисто Янукович. Виконавцями — тодішнє керівництво МВС, СБУ, РНБО. Морально вони вже покарані: люди їх прокляли, а Господь позбавив Батьківщини. Скільки б та наволоч не ховалася в Росії, те, що вони накоїли, не має строку давності. Процедура заочного засудження до них буде застосовано лише тимчасово. Сісти мають і вони, і всі їхні поплічники.

Крига скресла, і процес притягнення до відповідальності зрушив з мертвої точки. Група затриманих, в тому числі і «беркутів», перебувають в СІЗО. 119 справ на сьогодні вже передано до суду. Винесено вже навіть 26 вироків, щоправда поки що дрібних виконавців. Всього повідомлено про підозру 270 особам. Серед них — 44 високопосадовці, 125 міліціонерів, 11 суддів, 9 прокурорів і десятки керівників і організаторів тітушок. Крім того, низку суддів, які виносили неправосудні рішення проти майданівців, звільнено.

Я віддаю шану патріотизму і мужності Героїв Небесної Сотні. Сьогодні зустрічаєся з їхніми родинами. Вклоняюся кожному, хто виступив проти авторитарного режиму. І всім тим, хто зараз захищає нас від російської агресії.

Ворог усвідомив, як складно брати нас приступом ззовні. Тому робить ставку на внутрішню дестабілізацію, на сіяння в Україні зневіри та політичного хаосу.

Щоб не втратити перспективу в момент, коли найгірше, можливо що вже і позаду, нам слід утримати перемир'я на Сході, забезпечити політичну консолідацію і не стати жертвами махрових популістів. Ми, українці, всі — по одну сторону барикад, а барикада — це наш східний кордон.

Ми переможемо, бо з нами правда, бо з нами Бог!

До речі, вчора у Ватикані у мене була дуже тепла зустріч з Папою Римським Франциском Першим. Понтифік широко молиться за Україну і благословляє наш народ.

Я вітаю вас із Днем Гідності та Свободи, дорогі українці! Слава вам і слава Україні!

Президент України
Петро ПОРОШЕНКО

21 листопада 2015 р.
м. Київ

ТИМ ЧАСОМ...

УЧАСНИКИ ВІЧЕ З МАЙДАНУ ПРИЙШЛИ ПІД ПЕЧЕРСЬКИЙ СУД «ЗВІЛЬНЯТИ» ЗАТРИМАНОГО «СВОБОДІВЦЯ»

У Києві колона з близько 300 осіб — учасників масових заходів на Майдані Незалежності — прийшла під будівлю Печерського райсуду. Про це повідомляють очевидці в соцмережах. Будівля суду була закрита та оточена бійцями спецназу, пише «Українська правда».

Як повідомив в Твіттері Андрій Басевич, внутрішній двір суду не заповнений навіть наполовину, біля входу — охорона в повному захисті, багато хлопців у балаклаві і масках.

За даними Hromadske TV, серед активістів — прес-секретар Правого сектора Артем Скоропадський і комбат добровольчого батальйону ОУН Микола Коханівський.

«Учасники прийшли в суд через активіста «Свободи» — новообраного депутата Броварської міської ради Сергія Бойка — затриманого в ніч на 22 листопада. Причиною арешту силовики назвали події 31 серпня Верховною Радою», — йдеться в повідомленні.

С. Бойко знаходиться в Подільському райвідділі МВС, а судити, ймовірно, його будуть в Печерському райсуді.

Станом на 16.45 22 листопада Сергій Бойко рішенням суду був звільнений на особисте зобов'язання. У коментарі журналістам він повідомив, що за рішенням суду не має права залишати місце проживання (м. Бровари) без дозволу слідчого.

Також С. Бойко повідомив, що він звинувачується за ст. 294, ч. 2 — «організація масових заворушень» 31 серпня 2015 р. під Верховною Радою...
УНІАН

БЛОКАДА

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

Обсяги товарів, які завозилися до Криму з материкової України, були справді вражаючими. Україна поставляла стільки краму, що Крим просто не міг проковтнути тієї його кількості. Чи ж варто дивуватись, що значна частина, вже з переклеєними етикетками, рушила через переправу далі в Росію? Чи варто дивуватися, що на тому вільному товаропотоку, з якого до українського бюджету не надходило ані копійки, добре наживались ділки як в самій Україні, так і в Криму, — ділки, підкреслимо, які мали безпосередній стосунок до найвищих ешелонів влади по обидва боки Перекопу. Останнє, без сумніву, було першопричиною як появи того схибленого закону, так і його дивовижної живучості. А критики щодо нього було предостатньо. Чи чула що критику наша влада? Певно ж, що так, адже звучала вона від самого початку, ледь не з дня появи того закону, не лише в ЗМІ, а й у самій Верховній Раді. Чи дослухалися до неї? Анітрохи. Навіть коли 20 вересня цього року, не дочекавшись жодної реакції від влади, з ініціативи Меджлису кримськотатарського народу було запроваджено акцію громадянської блокади поставок товарів до Криму, вона, влада, не надто сполошилася. Журні коти могли дозволити собі почекаати, доки ентузіазм активістів прохолодне під холодними осінніми дощами та сирими пронизливими вітрами. Але, дідько з ними, з тими котами. Чому до небуденної події так байдуже поставилася Верховна Рада? Чому німавав уряд? Чого вичікував президент? Складалося враження, що наша влада в унісон з тими котами тихо сподівалася, що рано чи пізно вся та буза зійде нанівець. Скажете, а де ж була аналітики-експерти-радники, які мали б попередити нетямовиту владу про безперспективність тієї — чи то страусячої, чи хитролісячої тактики, про всі небезпеки, які вона тягне?

Аналітики, експерти... Біда в тім, що наша влада не любить аналітиків-експертів, які дозволяють собі відмінні від її, влади, бачення і оточує себе радниками, які роблять все що завгодно — коментують дії політичних суперників і голів іноземних держав, відбувають від імені заклопотаних владців брифінги, роблять дивні політичні заяви в теле- та радіоэфірах, на численних телешоу, але нездатні порадити своїм патронам щось справді суттєве. Для того вочевидь потрібні дещо інші якості, аніж луждена горлянка та вміння зберігати розумний вираз обличчя, — скажимо, чітке бачення світу, в якому живемо, аналітичний розум, власна точка зору, здатність її відстоювати...

Як би там не було, але все вищезазначене призвело до кризи 21 листопада, коли вимоги обурених бездіяльністю влади активістів результувалися в підриві кількох опор магістральної ЛЕП. По суті, не так важливо, хто саме те вчинив. Важливо те, що народові вочевидь набридла бездіяльність влади, яка вже довгий час руйнує країну, не забуваючи при тому про свої дрібні і не дуже дрібні вигоди.

Треба розуміти, що вимоги лідерів громадянської акції блокади Криму виникли зовсім не через заздрощі від того, що хтось безсоромно наживає грубі гроші на торгівлі зі зданною ворогові території. Суть тих вимог є значно глибшою. Вона полягає в тому, що влада України має, зрештою, отямитись і визначитись у своєму ставленні до Російської Федерації.

Якщо у чийсь запалений уяві ця країна й досі продовжує перебувати у статусі стратегічного та торговельного партнера, якщо хтось вважає, що після всього, що сталося, не повернувши назад свої території, не отримавши повної компенсації за понижені міста і села, за вбитих, покалечених, не отримавши елементарних вибачень, з нею можна і надалі підтримувати нормальні стосунки, — то це до психіатрів.

Якщо це підступний, лютий ворог, який, не приховуючи, зневажає твою націю, намагається оружною рукою покласти край її незалежному існуванню, то ставлення моєї влади мало б бути геть іншим. Яким саме? Приклад, який надала у вівторок Туреччина, є чіткою відповіддю на це запитання.

Не можна сидіти на двох стільцях, не можна потискати руку руйнівникові твого дому, вбивці твоїх рідних. Не можна гендлювати із загарбником, з ворогом, що запозвався поневолити твою країну, знищити твій світ, у той час, коли під його кулями гинуть твої солдати. Категорія вигідно-невигідно за таких обставин є неприйнятною априорі. В цьому сенсі не маємо озиратися на будь-яку думку, яка допускає інше, навіть коли вона висловлена поважним та впливовим сусідом, який начебто й стоїть на твоєму боці, та, насправді, чи то не дуже розбираючись в суті того, що відбувається, а чи й заховуючи якусь свою думку, підтовхує тебе на хибний шлях — на шлях безчестя.

Так, у понеділок на сайті DeutscheWelle секретарем зовнішньополітичного відомства Німеччини паном Мартіном Шеффером була опублікована заява МЗС цієї країни, в якій німецький уряд закликав українську владу провести розслідування підриву електроопор ЛЕП, що ведуть до Криму. При тому було заявлено, що уряд Німеччини очікує відновлення енергозабезпечення анексованого Росією півострова і неповторення подібних інцидентів у майбутньому, оскільки «політичний конфлікт не має впливати на якість життя його (Криму) мешканців» (!). Заява є обурливою в своїй основі, оскільки має ознаки втручання у внутрішні справи України, але вона стала можливою виключно внаслідок повної відсутності чіткої позиції щодо Криму нашої власної влади. Це вже другий ляпас Україні після того, як там же, на Deutsche Welle, Тім Себастьян публічно відшмагав мого президента.

Як бачимо, позиція нашої влади, яка й досі не може визначитись, що там у нас — незрозуміле «АТО», кривавий громадянський конфлікт чи відверта агресія сусідньої держави, коли чинні українські урядовці раз по раз плутаються в тому, плутаються в сьгоднішньому статусі Криму, є дуже невизрадною. То чого ж вимагати від німців, у яких власних проблем вистачає! Звідси й «політичний конфлікт» і турбота про «якість життя» кинутих напризволяще мешканців Криму.

Не чує пан Шеффер, що насправді відбувається в Криму. Не чує... Ніхто не казав йому про масові обшуки серед киримли, про обшуки мечетей і медресе, про підпали тих же мечетей, про спалений будинок архієпископа Української православної церкви, про безпідставні арешти українських громадян — киримли й українців, про вбивства кримських татар, про знущання за етнічною ознакою, яке навіть у школах доходить до звірячого побиття та каліцтва.

Енергетична блокада Криму в жодному разі не є гарним рішенням, адже, на відміну від адміністратив-

них об'єктів окупаційної влади, від російських військових гарнізонів, її наслідки найперше б'ють по пересічних мешканцях, незалежно від того, вважають вони себе громадянами Росії чи України. Знеструмлення такого великого регіону потенційно несе загрози їхньому здоров'ю і життю, навіть попри те, що об'єкти на кшталт лікарень, пологових будинків, пекарень етс мають автономне живлення.

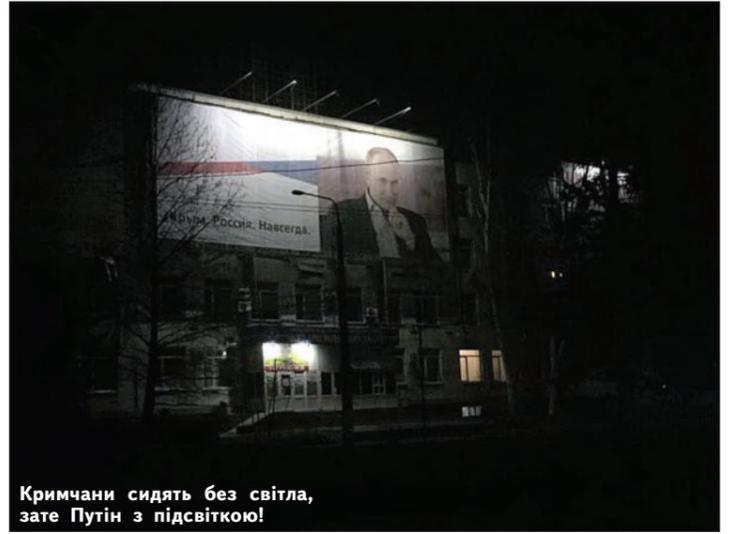
Занепокоєність німецької сторони, пана Шеффера зокрема, можна зрозуміти. Чи непокоїть те киримли, які в такий відчайдушний спосіб намагаються привернути увагу світу до політичних репресій у Криму, змусити українську владу вчинити, нарешті, належні дії на забезпечення прав своїх громадян на окупованій території, — питання риторичне. Адже учасники громадянської блокади знеструмлюють зовсім не оселі рідні пана Шеффера й інших стурбованих урядовців Німеччини, а оселі своїх родичів, у тому числі й свої власні.

Слід визнати, що добитися припинення репресій в Криму непросто, й інструментів впливу на окупаційну владу зовсім небагато. Енергетичний важіль — один з таких інструментів. Але оперувати ним мали б не доведені до відчаю активісти, яких Москва вже затаврувала терористами, а легітимна українська влада. Це певною мірою зменшило б можливості Кремля трактувати такі дії, як терористичний акт, аби, скориставшись санкціями, наданими Держдумою, взяти під свій «захист» населення потерпілої Херсонщини та Миколаївщини. Це повернуло б гідність владі, про яку вона геть забула.

Лише критична ситуація, яка виникла внаслідок безалаберних, непрофесійних її дій, коли в стилі пізнього Януковича активістів намагалися розігнати за допомогою автоматних прикладів, обурення тими діями пересічних українців, здається, привели її трохи до тями. Уже в понеділок на засіданні уряду було запропоновано поставку товарів до Криму припинити. Не дуже зрозуміло, щоправда, чому з тією ініціативою виступив саме міністр внутрішніх справ, менше з тим, рішення про тимчасове призупинення торгівлі з Кримом було ухвалене.

Дуже хотілося б сподіватися, що й «інтелектуали» Верховної Ради усвідомлять, нарешті, небезпеку продовження того гендлярства на крові, зроблять правильні висновки і припинять його найближчим часом, скасувавши закон про ВЕЗ. При тому було б дуже гарно, якби якась добра душа з-поміж них, не покладаючись на пана Стеця, довела б правду про справжню якість життя в Криму до відома пана Шеффера, а решта, залучившись підтримкою світової спільноти, разом з урядом і президентом доклали б реальних зусиль для захисту прав українських громадян Криму, і в подальшому робили б активні кроки задля якнайшвидшого повернення Криму в Україну, бо толерування російського чобота в Криму та на Донеччині, вичікування, доки на горі Говерлі свисне рак і процесом звільнення Криму заопікуються онуки пана Яценюка, може призвести до того, що той чобіг опуститься, не доведи, Боже, ше й на Печерські пагорби.

Валентин БУТ

Кримчани сидять без світла, зате Путін з підсвіткою!

ЕНЕРГЕТИЧНИЙ КОЛАПС: У РОСІЇ ТА КРИМУ ЩЕ НЕ УСВІДОМИЛИ ВСІХ НАСЛІДКІВ ВИМКНЕННЯ

(Продовження. Поч. на 1-й стор.)

Ситуацію в Криму вже назвали і колапсом, і блекаутом, і армагеддоном, і апокаліпсисом. Але й ці визначення не вичерпують всієї глибини тієї поразки, яку завдано окупаційній владі. Для цього, як виявилось, потрібно було зробити лише те, що слід було зробити ще ввечері 18 березня 2014 року, в день оголошення російської юрисдикції над Кримом, і на що так довго не наважувалася українська влада, — припинити подачу в Крим тих ресурсів, якими Україна з доброї волі забезпечувала життєдіяльність окупаційного режиму, який захопив частину її території і веде проти неї реальну війну. У цій ситуації це був би логічний захисний захід проти агресора.

Очікуване з 1992 року, але несподіване

До речі, ще з першої спроби відокремити Крим у 1992-1995 роках і кримські сепаратисти, і Москва припускали, що у разі відторгнення Криму Україна діятиме саме так — припинить постачання до Криму всіх ресурсів — води, електрики, продовольства, газу тощо, а не так, як вона діяла в реальності. З 1992 року, з багровсько-мешковського часу, сепаратисти планували «відповідні заходи» — проектували міст через протоку, говорили про кабель, збиралися воду в Ялту завозити танкерами з Краснодарського краю, притягти до Криму списані на Північному флоті атомні підводні човни і приєднати їхні реактори до кримської енергосистеми і таке інше. Пасивний захист України прислав їхню пильність, вони втратили час і вже думали, що нічого не треба, все обійшлося.

Але вони не знали, що з Мустафою Джемелевим жартувати не варто. Ще в ті дев'яності роки він підготував книгу «Російська Федерація проти Мустафи Джемелева» (Сімферополь, «Оджак», 2003) про Омський процес 1976 року. Депутати російської Держдуми, які приїжджали до «колеги» у Раду, придбали цю книгу в книжковому кіоску парламенту України, але висновків не зробили. Вони вже тоді обурювалися тим фактом, що в Україні існує свобода слова, і ніхто не може заборонити народному депутату написати таку книгу, яку він хоче. Але ось настав інший час, і тепер Мустафа Джемелев фактично оголосив шах усієї Російській Федерації.

Сьогодні, коли «герої кримської весни» метушаться і смікають один одного, особливо добре видно, наскільки безглудим і непродуманим було рішення анексувати Крим. До окупації Росія мала можливість користуватися всіма ресурсами Криму — від царських палаців «у стилі залізничних буфетів» (М. Воло-

шин) та інших «сакральних місць», від курорту і до військової бази — фактично за півціни, але після анексії оплата за користування всім цим зросла в сотні, якщо не в тисячі разів. Крім того, як зауважив російський письменник Ігор Іртеньєв в інтерв'ю виданню «Гордон», «затягти бодагу, в результаті якої ти розпливався з усім світом, і при цьому твій же народ опинився в повній, хоча, швидше, худій економічній дулі, потрібно було придуматися».

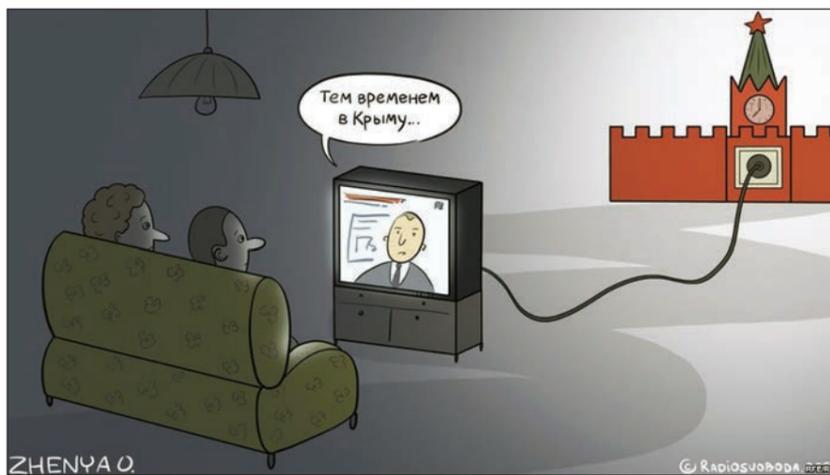
Формально трапилося тільки те, що в Криму в результаті підриву лише чотирьох стовпів без електроенергії залишилися понад 1,8 млн. осіб, понад 2000 підприємств і соціально значущих об'єктів, уся промисловість, інфраструктура, населення. Загальна потужність відключених споживачів — понад 800 МВт, які зараз нічим замінити. Залишилися 360 МВт власної генерації, які «влада» ніяк не може розділити на всіх.

Апокаліпсис ще не виявився у всій своїй красі

Отже, проблема, яка звалилася разом з електроопорами на голову кримської «влади», полягає не в тому, щоб чим-небудь замінити втрачені 800 МВт електроенергії, а в тому, що жодна заміна неможлива. Так само, як жодні паліативні заходи не дали можливості вирішити проблему заміщення води Північно-Кримського каналу, так само виходить і з електроенергією. «Уряд» розповідає, що вже задіяв понад 600 дизельних електростанцій сумарною потужністю 82,5 МВт, що в Крим везуть спеціальним бортом ще 800 дизель-генераторів. Сергій Аксьонов пропонує задіяти генератори кораблів Чорноморського флоту (згадав, напевно, про списані підводні човни?), планується вдвічі збільшити потужність Сімферопольської ТЕЦ за рахунок ще одного генератора. Уряд чомусь мовчить щодо запуску (відбувся чи ні?) двох давно привезених газогенераторних установок. Кримчан уже попередили, що блекаут триватиме довго, як мінімум до 22 грудня (?), до запуску першої черги «енерго-мосту».

Але справа в тому, що всі ці дизель-генератори — установки тимчасові, надмірно витратні, вони гарні на день-два, якщо основна мережа вийшла з ладу. Якщо вони працюватимуть постійно, то вони зжеруть стільки газу, бензину і дизпалива, що жодними танкерами їх не привезеш. Ціна кіловата підскачить у десять і більше разів. Відповідно, виробництво будь-якої продукції, собівартість якої зростає в десятки разів, за такого енергозабезпечення втрапить всякий сенс. Пропрацювавши без зупинки місяць, дизель-генератори почнуть виходити з ладу і потрібні будуть спеціальні ремонтні бази. Кораблі замість бойових одиниць стануть електростанціями, які спалюють супердороге паливо.

(Закінчення на 5-й стор.)

ZHENYA O

© Radiosvoboda.org

Крим і без того по паливу і газу перебуває на голодному пайку, а споживання його тимчасовими станціями спричинить зростання потреби як мінімум у два рази, а забезпечити таке постачання навряд чи вдасться. Тим більше, в зимову штормову погоду і при зупинках перепасти, коли рух може бути закритий тижнями.

Очевидно також, що до 22 грудня енергоміст нічого не вирішить. Дном Азовського моря будуть прокладені чотири кабельні лінії протяжністю 13,5 км кожна. Кабель прокладатиметься на глибинах 8-18 м. Дата 22 грудня названа зі стелі, для того, щоб просто обнадіяти кримчан. Якщо здадуть першу чергу, то жити владяться тільки Керч і перепасти. Хоча «свято» з увімкнення символічного, але порожнього рубильника, організують на всю іванівську! Щоб жити весь Крим, кабель не можна встроїти в яку-небудь розетку в Керчі, енергоміст потрібно приєднати туди ж, куди йшли українські енерголінії — тобто до вхідних вузлів енергосистеми в Джанкої та під Сімферополем. А це означає, що з Керчі потрібно збудувати високовольтні лінії в ці точки, а це справа не одного місяця, але їх ще й не починали будувати. Більше того, постане питання: а де взяти зайву електроенергію для Криму, адже енергосистема Краснодарського краю не розрахована на зайві 1200 МВт? Передбачається, що додаткову генерацію має забезпечити Ростовська АЕС. Але введення двох нових теплових електростанцій загальною потужністю близько 900 МВт планується тільки в першій черзі на 2017-й рік. Далі в Об'єднаній електромережі Півдня планується спорудження високовольтних ліній 500 кВ «Ростовська — Андріївська — Вищестеблівська» на Тамані, і «Кубанська — Вищестеблівська», а також розширити підстанцію 500 кВ «Кубанська» і збудувати підстанцію 500 кВ «Вищестеблівська». Але зробити все це планувалося на 2016-й і перенесення на 2017-й рік, а не за місяць.

Таким чином, виниклий у Криму колапс може тривати ще як мінімум рік-півтора. А в цей час влада займатиметься не розвитком Криму чи реалізацією міфічної ФДЦП, не підвищенням обсягів «добробуту» кримчан, як і не розвитком курорту і добуванням для них усякіх благ — а тільки добувати паливо, яке буде згорати швидше, ніж його привезуть. Почавшись, нібито, в економічній сфері, він у вигляді такого ж апокаліпсису поширився на політичну, соціальну, військову, культурну та гуманітарну сфери.

Через це в Криму вже оголошена на весь час надзвичайної ситуації зупинка всіх енерговитратних підприємств. При цьому без електроенергії приватний бізнес зникати сам собою. Тільки в Сімферополі десятки підприємств уже зупинили виробництво і змушені звільнити людей. Державні підприємства також скоротять штати. Зростає безробіття, черги на біржі праці, відповідно, впадає рівень життя кримчан, а не кажу вже про його якість.

Питання на засипку: де візьме гроші на придбання генераторів і, головне, потім на паливо для нього школа і лікарня? У дитячих садках і школах вже зараз скасоване харчування, у багатьох було електричне опалення, і взимку вони, швидше за все, закриються взагалі. У більшості лікарень зараз уже криза: навіть там, де стоять аварійні генератори, їх потужності вистачає для операційної та обладнання, а в палатах і коридорах темно, генератори працюють із перервами, часто тільки на ніч і на час операцій. Вартість бензину і дизпалива вже підскочила, при дефіциті вона буде рости ще, і зупинити цей процес адміністративними заходами неможливо. Ці кошти, а вони будуть величезними, ніде не передбачені. Багато заправок, які не купили генератори, змушені закритися. У Криму вже також дезорганізована

пов'язана з паливом транспортна система, тролейбуси зупинені, автобусів не вистачає, подорожчання палива викличе подорожчання проїзду.

Почалася дезорганізація торгівлі. Супермаркет «Ашан», наприклад, уже розпродав за низькою ціною запаси товару і закритися. Так само будуть змушені вчинити і багато інших торговельних мереж. Де кримчани купуватимуть усе необхідне? Крим не пізніше, ніж через місяць зіткнеться з дефіцитом необхідних товарів. Питання стоїть так, що навіть хлібозаводи змушені будуть або закрити виробництво, або в кілька разів підняти вартість хліба, що випадає не на електриці, а на бензині.

Зберігання овочів і фруктів у величезних енергоємних холодильниках потребує зростання витрат на паливо, що перетворить їх збереження в безглузду затію — до весни вони коштів вартимуть стільки, що навряд чи їх вдасться продати зuboжілому населенню. Крим через місяць-два зіткнеться з дефіцитом продовольства, яке ні в чому буде доставляти або зберігати. У Сімферополі вже закрилися десятки кафе і ресторанів, система громадського харчування, так необхідна для курорту, до літа взагалі може закритися.

Неякісний зв'язок, переведений на сотні аварійних генераторів, буде або працювати з перебоями, або припиниться, або в кілька разів зросте вартість. Буде дезорганізована і так слабка банківська система — дизель-генератор не поставив біля кожного банкомату і терміналу, а підключити його до чужого джерела буде зовсім проблематично через вартість.

У селах люди вже зараз кілька днів без електрики. Навіть якщо для сіл запропонувати покупку дизель-генераторів, які невідомо коли будуть, то хто зможе їх купити? На «дизельній» електриці втрапить сенс виробництво молока, курятини, яєць, свинини, тим більше — яловичини. Все це стане некупованим через підвищену вартість, багато ферм змушені будуть збанкрутувати.

Головне для оргкомітету Громадянської блокади Криму зараз не зупинитися, а розвивати блокаду далі й глибше розвалювати владу окупантів. Мета — демонстрація явної нездатності Росії впоратися з керуванням Кримом, визнання свого безсилля і помилки з анексією, повернення Криму Україні. Як бачимо, влада Криму не має шансів впоратися з енергетичною блокадою, варто і далі не віддавати їй ініціативу, а змушувати ганьбитися безсиллям перед новими кризами. Неготовність Росії до кримського колапсу надала Україні тимчасову фору в рік-півтора, і щоб домогтися успіху, потрібно вкласти в цей час, інакше справа може бути проваленою.

Таким чином — настав вирішальний час вжити всіх заходів для того, щоб Крим став українським, зробити це пізніше буде набагато складніше, якщо взагалі можливо. Органи влади України вже підтвердили початок товарної і транспортної блокади Криму. Україна поставити питання про неправомірність анексії Криму в ООН та інших міжнародних організаціях, залучаючи на свою сторону все міжнародне співтовариство. На думку експертів «Майдану закордонних справ», успіх в дезорганізації окупаційної влади Криму слід розвивати далі, наступний етап — морська блокада півострова, повернення Україні незаконно використовуваних родовищ нафти і газу, ареалів проживання промислової риби, безпеку морських транспортних шляхів. Важливий також психологічний фактор — повернення кримчанам віри в перемогу справедливості і моральну силу Української держави, психологічне знищення морального духу окупантів. Сьогодні можна сподіватися, що в Україні вистачить для цього і політичної волі, і соціально-економічних ресурсів та міжнародної підтримки.

Артур ВОРОНІН,
економічний оглядач
(«Крим.Реалії»)

Петро Порошенко: «КРИМ — ЦЕ ТЕРИТОРІЯ УКРАЇНИ, І МИ БУДЕМО ЗАХИЩАТИ ПРАВА УКРАЇНЦІВ В ОКУПОВАНОМУ КРИМУ...»

ПРЕЗИДЕНТ ПОВ'ЯЗАВ ПИТАННЯ ВІДНОВЛЕННЯ ЕНЕРГОПОСТАЧАННЯ КРИМУ З ПРАВАМИ ЖИТЕЛІВ ОКУПОВАНОГО ПІВОСТРОВА

Президент Петро Порошенко під час зустрічі з міністрами закордонних справ Бельгії Дідьє Рейндерсом, Люксембургу — Жаном Ассельборном та Нідерландів — Бертом Кундерсом підкреслює, що Україна буде захищати права українців в окупованому Росією Криму, і висловив сподівання на підтримку в цьому питанні міжнародних партнерів.

Глава держави подякував за тверду позицію ЄС щодо невизнання анексії Росією українського Криму та збереження санкцій у зв'язку із ситуацією на півострові. «Ситуація в Криму нас дуже турбує, оскільки сотні тисяч українців, в тому числі кримськотатарського походження, сьогодні знають бруталного тиску з боку російської влади», — зазначив Президент.

Глава держави наголосив на необхідності допомоги та координації з міжнародними партнерами в питанні звільнення заарештованих активістів, відновлення мовлення кримськотатарських засобів масової інформації та зняття заборони для лідерів кримських татар на в'їзд до Криму.

«Нас не влаштовує сьогоднішній статус-кво, коли окупаційна влада нехтує базовими правами кримськотатарського народу. Наслідком

цієї безвідповідальної поведінки ми бачимо суттєве загострення між громадськими активістами та окупаційною владою Криму», — зазначив Президент.

За словами Петра Порошенка, саме через таку ситуацію на півострові 4 листопада він направив до Кабінету Міністрів листа, в якому запропонував невідкладно утворити робочу групу для всебічного аналізу питання щодо припинення вантажного транспортного сполучення та товарообігу з Кримом і підготувати проект відповідного рішення, а також ухвалити рішення про забезпечення тимчасового

припинення вантажного автомобільного й залізничного сполучення. Президент також висловив впевненість, що питання енергопостачання має вирішуватись робочою групою в комплексі з вищевказаними завданнями.

«Крим — це територія України. Ми будемо захищати законні інтереси кримськотатарського народу і всіх українців, які проживають на окупованій території. І сподіваємось, що наші міжнародні партнери і надалі будуть дотримуватись політики невизнання окупації Російською Федерацією Криму», — наголосив Президент.

Мустафа ДЖЕМІЛЄВ: «ПОКИ ЩО НЕМАЄ ПЛАНІВ ПОДАВАТИ ЕЛЕКТРИКУ ДО КРИМУ...»

Народний депутат України Мустафа Джемільєв заявляє, що учасники енергоблокади Криму поки не вважають за потрібне відновлювати постачання електроенергії до півострова. Про це він сказав у коментарі «Крим.Реалії».

«Поки конкретних планів немає. Я думаю, мені треба буде переговорити з президентом, якщо вийде, тому що він увесь час дуже зайнятий», — сказав Мустафа Джемільєв.

Він додав, що на цей момент тривають ремонтні роботи на одній із ліній, по якій постачається електроенергія до Криму. За словами М. Джемільєва, це є сигналом для російської влади: у разі якщо вони відпустять кого-небудь із політв'язнів, постачання електрики будуть відновлено.

«Вони повинні зробити якісь зустрічні кроки. Я вважаю, що вони повинні в першу чергу звільнити Ахтема Чийгоза, знакових фігур. Але нічого цього не роблять. Тому зараз такий пресинг із боку громадськості, якого біса ми повинні вмикати їм світло», — сказав М. Джемільєв.

За словами депутата, українське керівництво наполягає на тому, щоб поставки до Криму поновились, оскільки за умовами договорів,

укладених між Києвом і Москвою, Україна змушена платити великі штрафи за збої. Однак у той же час, як стверджує М. Джемільєв, кримські татари вважають, що енергетична блокада має продовжуватись.

У Криму 22 листопада через пошкодження опор ЛЕП у Херсонській області о 00.25 сталося відключення електроенергії, що надходить на територію півострова з материкової частини України. Увечері 24 листопада в «Укренерго» повідомили, що ремонтні бригади відмонтували опору однієї з пошкоджених ліній електропередач у Херсонській області — «Каховка-Титан».

Півострів зараз забезпечується електроенергією, виробленою джерелами кримської генерації, а також дизельними генераторами, завезеними з Росії після анексії півострова 2014 року. Однак цих потужностей не вистачає.

ЕНЕРГЕТИЧНА БЛОКАДА КРИМУ: УЧАСНИКИ НАЗВАЛИ УМОВИ ДОПУСКУ РЕМОНТНИКІВ ДО ПІДІРВАНИХ ЛЕП

"Громадянська блокада Криму" чекає сигнал про готовність окупаційної влади звільнити нардепа Надію Савченко і заступника голови Меджлісу Ахтема Чийгоза, щоб допустити ремонтників до "кримської ЛЕП". Про це в ефірі телеканалу "112 Україна" заявив координатор "Громадянської блокади Криму" Ленур Іслямов.

"Лідери Меджлісу та активісти громадянської блокади Криму, проводячи наради, поки ще не прийшли до рішення, щоб ми включали півострову світло. Тому, поки таких команд з центру цивільної блокади Криму, з головного штабу не буде надходити до активістів, активісти будуть блокувати всі опори, також активісти блокують зараз подальший ремонт гілки 220 кВт "Каховська-Титан".

Далі ми чекаємо реакції з окупованої території для того, що б з нашим Ахтемом Чийгозом, кримським татариним, і з Надією Савченко, почали домовлятися, почали з нами говорити про те, що його і її випускають. Активісти чекають реакції офіційної влади Росії для того, щоб вони висловили готовність звільнити наших громадян, які незаконно утримуються в російських в'язницях", — заявив Іслямов. (УНІАН)

ПУТІН ВИМАГАЄ ЗАБЕЗПЕЧИТИ ЗВ'ЯЗОК, ІНТЕРНЕТ І ПОРЯДОК У ЗНЕСТРУМЛЕНОМУ КРИМУ

Президент Росії Володимир Путін 25 листопада затвердив перелік доручень щодо забезпечення безперебійного постачання електроенергії споживачів Криму. Як повідомляє прес-служба глави російської держави, у списку доручень — вимога до Мінкомзв'язку Росії спільно з урядом Криму і Севастополя забезпечити роботу мобільного і фіксованого зв'язку та Інтернету в Криму.

«Особливу увагу при цьому слід звернути на пріоритетність безперебійного забезпечення зв'язком соціально важливих об'єктів, органів управління і об'єктів життєзабезпечення суб'єкта», — ідеться в повідомленні.

Як повідомляють, у термін до 1 грудня 2015 року уряду Росії спільно з Радою міністрів Криму та органами влади Севастополя доручили забезпечити безперебійну роботу резервних джерел постачання електричною енергією.

«Особливу увагу необхідно звернути на необхідність підтримання 20-денного нормативного запасу світлих нафтопродуктів і виділення необхідних резервних джерел постачання електричною енергією

малої потужності і паливозаправників», — ідеться в документі.

Крім того, МВС Росії спільно з «урядом» Криму і Севастополя зобов'язали вжити додаткових заходів із забезпечення правопорядку на території півострова. Координувати роботу з виконання доручень буде заступник голови уряду Росії Дмитро Козак. ua.krymr.com

КОМЕНТУЄ ХУДОЖНИК...

Напевно, кожна історична доба вимагає від державних менеджерів якихось своїх, необхідних саме зараз якостей. В Україні протягом двадцяти п'яти років одна за іншою змінюються цілі епохи, відбулося вже три революції, перемоги яких щоразу здаються чудом. Диво чи ні, але останні дві перемоги сьогодні неможливо уявити без вольового напорю Андрія Парубія. Напередодні річниці Євромайдану ми вирішили поговорити з його комендантом, згадати, як це було, а ще й поцікавитися, як оцінює один з провідників Майдану те, що зараз його побратими трактують як зраду.

Я тисну Андрієві руку, і вчасно перехоплюю у самої себе саркастичне зауваження, що рукоштовання коменданта послабшало, відколи він засів у кабінеті першого віце-спікера Ради. Просто згадую, що, окрім інших майданних поранень, осколкових ран від гранат, опіків, пошкоджень спини та черепно-мозкових травм, у нього була розірвана долина правої руки.

Я З КІНЦЯ 80-Х СТВОРИВАВ МОЛОДІЖНІ ТАБОРИ ДЛЯ ОПОРУ РАДЯНСЬКОМУ СОЮЗУ
— Йшла до вас у Раду вулицею Небесної Сотні, ви щодня там буваете, як воно у вас відгукується?

— Цей біль ніколи не мине, а після Небесної Сотні було ще багато-багато сотень хлопців, які загинули на фронті. В тому числі і з Самооборони Майдану, тих, хто був на Майдані. Загинули мої близькі друзі, серед них два сотники Самооборони Майдану — Олег Міхнюк, Сергій Подгорнов. Напевно, роки і роки мають пройти, щоб спогад про них перестав розвиватися зсередини.

— Я не так давно спілкувався з Оксаною Забужко. На її думку, майдани починалися з галичан, тому що саме у них є досвід з часів УПА, як створювати оборону, як переховуватися, упереджувати. Ви і на революції 2004-го, і на революції 2014-го були комендантом містечка. Ви готувалися до цієї роботи?

— Життя готувало. З 1988 року я очолював одну з перших в Україні патріотичних молодіжних організацій, називалась вона «Спадщина», ми і тоді готували себе до опору. Ми були певні, що коли буде розпадатися Радянський Союз, необхідно буде виробити механізми опору. Тоді ми бачили метою діяльності диверсійний супротив Радянському Союзу. Перше наше завдання — це була організація таборів. 1989 року ми створили перший табір «Спадщина». Ми збирали сподади про вояків УПА. Потім відновлювали могили, шукали місця нашої слави і збирали спогади ще живих людей про той період. Ну і дуже уважно вивчали механізми організації табору, де має бути від 100 до 300 людей. А вже 2004 року, коли під час Помаранчевої революції ми організували штаб в Українському домі, то між собою жартували, що це те ж саме, що й організувати табір у горах, — тільки трошки більшого масштабу, але функції ті самі. Спочатку харчування та медпункт. Наступна функція — інформаційна служба, далі — забезпечення. Як дивно це не звучало б, але організація опору в новітні часи, організація Майдану — це навички, що ми їх здобули під час таборування, яке проводили в горах, високо і ніби далеко. Але сам принцип, система і сама форма організації — вона є дуже близька. Розуміння першочергових функцій, увесь досвід, який я здобував змалку, коли читав книжки, у тому числі засновників скаутингу, став у нагоді, коли ми робили Майдан. Та й дух

Андрій Парубій, перший заступник Голови ВР

«ПІСЛЯ СМЕРТІ НІГОЯНА Я ЗРОЗУМІВ, ЩО БУДУТЬ УБИВАТИ. АЛЕ МИ ВСІ БУЛИ ГОТОВІ ПОМЕРТИ...»

Галичини, розуміння вагидержавності — і він увесь час теж давав велике підґрунтя емоційне і моральне.

Крім того, це було традицією родини. В мене дід воював в УГА — Українській Галицькій армії під час перших національно-визвольних змагань, був єдиним кулеметником у підрозділі. Старші брати мого батька, а у нього було 12 братів і сестер, були вояками УПА, і вся сім'я була вислана в Сибір.

— Коли починався Майдан, ви відчували, що це буде великий масовий протест?

— Той, хто говорить, що заздалегідь знав про революцію, каже неправду. Якби хтось знав, усе інакше могло би бути на будь-якому етапі, на будь-якому повороті. Коли я дізнався, що є відмова з підписання угоди про асоціацію, для мене це був дуже великий удар. Для мене угода з ЄС була не просто забезпеченням свобод, прав, економічних вигод. Для мене не підписання угоди стало викликом, який міг призвести до втрати Української державності. Я знав усе, що буде далі: Митний союз, спільний Економічний союз з Росією, а потім за рік-два — повернення України в напівколоніальний стан, як це було за часів Радянського Союзу. І тому того вечора я написав блог: «Іду на Майдан». Чесно зазначив, що я не знаю, як воно буде, як і скільки триватиме, скільки нас приїде, але знаю, що я повинен бути тут. Взяв свій мегафон, який весь час у мене в номері в готелі лежить, і пішов. З того мегафона я почав мітинг. У перші хвилини нас було осіб 70-80, міліції навколо нас було більше, ніж нас самих. Вони прийшли нас розганяти, а я сказав, що я — народний депутат України, що це — зустріч депутата з виборцями, а ця форма передбачена і дозволена законом. Я говорив 40 хвилин чи годину, а кількість людей все збільшувалася і збільшувалася, поки вже навколо стало кілька сотень людей; я тоді вже на морозі повністю горло зірвав, тоді передав мегафон ведучому. Пригадую, що першим, кого я запросив після своєї промови до виступу, був Святослав Цегалко.

— Які були ці перші ночі?

— В перші ночі нас було на Майдані не більше, як півсотні. Я пригадую, коли приїжджало перше метро, і виходили три дівчинки і йшли до нас, то ми всі разом раділи, який то великий успіх, що до нас доєднуються: «Дивіться, нас більше, нас більше». Люди були розгублені, й особливо перші три ночі, поки у неділю не відбувся великий мітинг, вдень було більше людей, ввечері — ще більше, близько до півночі останнім метро люди роз'їжджалися і бували хвилини, особливо це була 4-5 година ранку, було зовсім небагато людей. Але була рішучість — стояти і триматися.

СТВОРЕННЯ НАМЕТОВОГО МІСТЕЧКА БУЛО ОГОЛОШЕННЯМ ПРОТИСТОЯННЯ

Спочатку ми думали про забезпечення харчування для учасників протесту та озвучку. Було дуже багато прихильників філософії ненасильницького протесту, і тому охорону формували дуже обережно. Точилася окрема дискусія між партійними організаціями, між громадськими діячами, яким має бути Майдан. Коли на вихідні відбувся великий мітинг, то на мітинг партійні лідери проголосили, що наметове містечко найкраще буде встановити біля Українського дому, і сталося так, що спочатку було два майданчики — один на майдані Незалежності, один біля Українського дому.

Встановити містечко біля Українського дому було технічно, функціонально легше, в плані захисту та охорони. Адаже тоді владою було заборонено ставити малі архітектурні форми на Майдані. Але сам факт появи наметового містечка був фактично оголошенням протистояння. Ми вирішили, що на Майдані лишається частина людей, частина людей — біля Українського дому, але, власне, там почали вже розбудовувати наметове містечко, це було 25 листопада, тут була перша спроба розігнати наметове містечко.

— 25 листопада відбувся перший бій?

— Так. Близько 11-ї вечора бойові підрозділи так звано-

го «чорного беркута» були направлені на Український дім. Ми тільки наметове містечко почали розкладати. І я пригадую, як бачу, що їхні колони йдуть на Майдан, — і майже нікого не було з інших депутатів. Я вискочив на автомобіль для озвучки, а виявилось, що вона не працює. Я крикнув: підходьте! Зібрались навколо того автомобіля, я кажу: йдуть розганяти Майдан, ми повинні їх стримати. І ми тут же переїшли через парапети, вишикувались у лаву, і от тоді відбувся такий досить масштабний стик нас і підрозділів «Беркута». Близько 15-20 хвилин тоді тривала ця сутічка, ми їх відтіснили до готелю «Дніпро», але під час цієї сутічки мені завдали палицями понад півсотні ударів. Просто був шквал ударів: у результаті, у мене був зламаний палець і закрита черепно-мозкова травма, але було таке емоційне напруження, що я ще повернувся до автомобіля, і з автомобіля зміг виступити перед протестуючими. А коли спустився, вже приїхали колеги, в тому числі Аваков, який сказав: Анд-

50 людей. А тоді, коли я бачив мільйон на вулиці, тоді було розуміння, що це серйозно, що це не просто так. У ту ніч, коли їхали до нас з усієї України, я пригадую такий запис у Фейсбукі. Це — запис одного невідомого на той час для мене хлопця, а потім я з ним познайомився і тривалий час працював. Він написав так: «Стоїмо на заправці «Окко», величезна черга на трасі «Львів-Київ», всі чекають заправитись. Поки стоять у черзі — беруть каву, похмуро курять, заправляються і йдуть далі. Жінок і дітей нема — одні чоловіки, налаштовані серйозно». Оце відчувалося, що зі всієї країни, з усіх куточків йдуть і йдуть, оце вже було відчуття, що в країні щось змінилось, що в країні вже не можна буде зробити так, як робили 30 числа зі студентами.

— Це дало старт для творення самооборони?

— Спочатку вирішили будувати барикади. Я йшов від барикади до барикади, вже була величезна кількість людей, та казав: «Хлопці, хто тут старший?». Вони кажуть: «Ще нема». «Знайдіть старшого, о 9-ї години нарада у штабному наметі позаду сцени». А мій штабний намет одразу

медна історія в 1990 році. Я тоді був обраний депутатом Львівської облради від Руху, мене поставили балотуватися в центрі, якраз там, де дві російськомовні школи. Це — округ, який, як думали, виграє майже неможливо, бо в ньому йшов голова райкому. Ну а мені було 18 років, я був головою «Спадщини». Це була дуже цікава кампанія, бо в нас ні копійки не було на її проведення, і ми самі малювали наші листівки вечорами. У нас навіть не було клею, то ми зривали наклеїки опонента-комуніста і на той клей вшарили свої листівки. Але за день до виборів нас арештували за несанкціоноване розвішування листівок і агітацію. Про те, що я — депутат обласної ради, дізнався в камері, у клітці райвідділу. Заходив міліціонер, запитує: «А хто Парубій?». «Я — Парубій», — кажу. «Вас обрано депутатом Львівської обласної ради. Ви можете покинути камеру». Я кажу: «Тут дві мої довірені особи сидять, вони теж можуть покинути? Я без них не піду». Він каже: «Треба порадитись». Пішов. Повертається, каже: «Так, ви можете разом з ними покинути камеру». Тобто кримінальні

ррю, тобі треба терміново в лікарню. Викликали швидку, мене поклали в машину і завезли в лікарню.

— Коли ви зрозуміли, що настав час створювати системну оборону?

— Сьогодні у мене був В'ятрович, ми разом згадували з ним Михайлівську площу після побиття студентів. Там, на Михайлівській, я зрозумів, що ми будемо створювати системну охорону Майдану, вже тоді почали з'являтися спонтанні групи. На той момент ми забезпечували охорону сцени, але вже стало зрозуміло, що необхідне більш масштабне забезпечення безпеки Майдану, щоб більше ніколи не дозволити, аби «Беркут» міг підійти і просто дітей калічити на Майдані. І, власне, з того виникла ідея барикад, і більш організованого системного захисту.

— Ви формували порядок денний?

— Після побиття на Михайлівській площі у нас було одне ключове завдання — повернутися на Майдан. Не було жодних мозкових штурмів, не було жодних ситуаційних кімнат, всі рішення приймалися оперативне і швидко. От ми стояли на Михайлівській, нас збиралося до вечора багато, і вночі ми не розходилися. Ще одне місце збору було оголошено біля університету Шевченка. Ми ж ніч стояли під дзвонами Михайлівського. Десь о 5-7 ранку, втомлені всі, виснажені, взявшись попід руки, наша колона пішла до університету Шевченка з великим питанням — скільки ж там є наших. Ми були трохи потріпані, трохи задимлені, і коли ми вийшли туди і побачили просто море людей, зрозуміли, що наша колона, яка здавалась дуже потужною і суворого, виявилася просто краплею поміж того моря людей. І ми так цією колоною пройшли, і пішли на Майдан.

— Відчували триумф?

— Так. Ви запитували: «Коли з'явилось відчуття перемоги?». Не в перший вечір, не в ті ночі, коли нас було по-

буд поставлений позаду сцени. Так народжувалася концепція самооборони.

— Тобто ви самі давали їм право вибрати керівника?

— Так. Я маю досвід творення парамілітарних структур. Вони можуть творитися на великій самоініціативі, на співучасті й співвідповідальності. У тих структурах люди самі визначали, хто є командиром на даній барикаді. Я одразу дав номери барикад. Інститутська — це була перша барикада, в бік Українського дому — це друга барикада, в бік Михайлівської площі — третя барикада, в бік Адміністрації Київської — четверта барикада і в бік Городецького — це була п'ята барикада. Власне, так були створені перші п'ять сотень. О дев'ятій вечора від кожної з барикад прийшов представник і сказав: «Мене обрали керівником». І от тоді десь там уже й визначалася загальна концепція. На цій першій нараді були 5 сотників, керівник охорони наметового містечка, і ми вже збиралися й визначили порядок роботи. Тобто чергування біля барикад, укріплення барикад, збирання того, що треба для барикад, — почалася більш системна робота з тієї першої наради сотників Самооборони, яку я зібрав о 9-ї вечора 1 грудня позаду сцени у штабному наметі. Це, можна сказати, фіксований початок Самооборони Майдану. Перші 5 барикад, перші 5 сотників, перші 5 сотень, потім дуже швидко була сьома сотня, це була охорона містечка, а потім — розростання і збільшення кількості сотень.

ЩЕ ТРОХИ ПРО АНТИКОМУНІСТА-РЕЦИДИВІСТА

— Ну ви ж і антикомуніст-рецидивіст. Я пам'ятаю, як під час ратифікації Харківських угод ви принесли в зал парламенту димову шапку й зробили спротив ратифікації. Тоді від переслідувань ГПУ вас урятував тільки мандат.

— Я за гратами вперше побував у 1989 році. Стаття «Організація несанкціонованих мітингів». Потім мене щоразу затримували за ту саму статтю. У мене була ку-

справи за мітинги, які могли призвести до тюремного ув'язнення, були неодноразово. Була справа в 1997 році, коли до дня так званої Жовтневої революції комуністи вирішили підняти червоний прапор над Львовом біля пам'ятника Франка та привезли туди бойовиків з Донецька. Я вів наших хлопців і був попереду, відбулася сутичка, тоді на мене була порушена кримінальна справа за хуліганство. Це вже було за незалежності України, але під час періоду Кучми, і мені загрожувало ув'язнення від 5-ти до 7-ми років. І це вже було майже гарантовано на той момент, коли мав відбутися суд. Але десятки тисяч львівських студентів вийшли в той день на вулиці Львова, щоб не допустити суду над Парубієм. Вони прийшли під суд і фактично зупинили його. Тому Харківські угоди — мій спротив їхній ратифікації, це не було чимось новим на моему життєвому шляху. Бо і після цих подій, на погоджувальній раді, й Комуністична партія, й Партія регіонів, усі учасники тієї коаліції сказали, що проголосують за арешт — і мене, і Гримчака.

Я робив все можливе, щоб не допустити ратифікації. І якщо ми тоді це не допустили, набагато менше російських військ стояло би у Криму, все могло б піти інакше. Це будувалося відтоді, вся ця система будувалася.

Харківські угоди дали їм право наситити Крим отриманими зеленими чоловічками. Шкода, що нас було замало в той день, шкода, що ми цього не зупинили.

— Ви пам'ятаєте перші жертви Євромайдану?

— Найгостріше врізалась у свідомість смерть Нігояна. Знаєте, поки йдуть бійки, поки там струс мозку, переламані руки-ноги, то таке, але коли в центрі європейської столиці був застрелений молодий хлопець... Про це важко говорити навіть зараз. Я зрозумів, що тепер нас почнуть убивати. Але ми всі були готові померти. (Продовження на 7-й стор.)

Нам повідомляли ВВ-шники, які говорили, що чули розмову снайперів, які називали мене прізвисьом. До мене приходив хлопчина зі спецгрупи, який говорив, що вони бояться великого політичного резонансу, тому не стріляють по ключових політичних лідерах, але пропонували за ціль мене, бо розстріл менеджера, організатора — це саме та ціль, яка не викличе такого резонансу, але буде сильним ударом по Майдану. Що можна думати у той момент, коли ти розумієш, що ти — мішень, і по тобі працюють одні з найкращих спецслужб світу? Що можна відчувати? І коли зараз кажуть, що росіян на Майдані не було, то це нехай буде на совісті Генпрокуратури, історія покаже свою правду.

— Якою ви зробили б періодизацію Майдану?

— Перший етап, до 30 листопада, навіть до 1 грудня, — зародження Майдану. Як перший імпульс, як перша хвиля, як голосний крик усієї України: «Не можна мовчати». Треба триматися, треба стояти». 1 грудня — початок масштабного Майдану, Майдану в дуже широкому, глибокому розумінні. З 19 січня — третій етап, початок жорстких протистоянь, коли міліція почала застосовувати жорсткі методи щодо учасників Майдану.

— Як ви це переживали, що відчували, про що думали?

— Всі останні місяці Майдану я жив у периметрі Майдану, розуміючи всі ризики.

МИРНИЙ ПЛАН ПО ДОНБАСУ МЕНІ І ЗАРАЗ НЕ ДУЖЕ ПОДОБАЄТЬСЯ

— Ви пішли з РНБО, бо вам не дуже подобався план мирного врегулювання, а зараз голосуєте за особливий порядок самоврядування на Донбасі?

— Я не вірив і не вірю, що Путін буде цей план виконувати. З іншого боку, я теж можу відверто сказати, що Мінські угоди відіграли свою позитивну роль у припиненні вогню і резерві часу, який ми отримали. Україні і тоді, і зараз потрібен резервний час.

— Ну а вибори на окупованих територіях, а особливий порядок самоврядування, ви приймаєте, враховуючи кількість поранень?

— Я вважаю, що вибори можуть відбутися на тих територіях тільки тоді, коли там буде забезпечено демократичний процес. Не якісь окремі технічні речі, а демократичний процес у комплексі. Тому що вибори за своїм задумом — один із ключових інструментів демократії, один з ключових інструментів народовладдя.

— Яка там може бути демократична процедура, коли ми не маємо контролю над кордоном?

— Я вважаю неприпустимим проведення будь-яких виборів, доки українці з інших регіонів не можуть приїхати в Донецьк, провести зустріч з громадою і подискутувати з ними з приводу майбутнього України; доки будь-який український діяч, громадянин не зможе туди приїхати без ризику смерті. Якщо ми дозволимо вибори на території, яку контролюють озброєні автоматами відморозки, то це не матиме нічого спільного з виборами. Я говорив своїм німецьким колегам: чи ви собі дозволили б вибори, скажімо, в Баварії, якби якісь озброєні банди контролювали цю територію, а ваші війська не мали туди доступу? Це може бути будь-що, але це не називається вибори, бо немає нічого спільного з виборами.

Тому моя позиція цілковито однозначна. Я вважаю, що поки там не буде забезпечено повний контроль української влади, поки не буде забезпечено повний механізм демократичних процесів, то можна будь-що проводити,

але це не буде називатися виборами.

— Скажіть, як розподіляються обов'язки в президії?

— Нема такого чіткого розподілу. Коли доводиться вирішувати конфлікти, то я нерідко замінюю Голову Верховної Ради під час цих консультацій. Може бути так, що він зустрічається з головами фракцій, паралельно я веду сесію. Тобто це, швидше, такий механізм взаємодопомоги і взаємопідтримки. Оксана Сироїд у п'ятницю веде сесію, я замінюю Гройсмана, коли відбуваються консультації політичні, в самій президії, в роботі, це, швидше, такий формат взаємодопомоги і взаємоузгодженості, аніж якась регламентована дія, і це працює, як мені видається.

— Як ви ставитеся до обмеження депутатської недоторканності?

— Майже в усіх європейських країнах існують наردهпів е. Він обмежений, а не повністю скасований. Я вважаю це правильним, але оскільки є великий суспільний запит щодо цього питання, то я буду прихильником повного скасування недоторканності — і депутатів, і суддів. Відповідь на суспільний запит — ознака того, чи живемо ми в новій Україні.

В Україні відбувається боротьба між старою і новою Україною. Багато старих форм ще залишилось, вони нікуди не зникли. Вони і не могли просто зникнути. Пригадую, коли формували перші добровольчі батальйони Нацгвардії. Багато хлопців сказали: ні, ми туди не підемо. Усі говорили — менти погані, їх усіх треба познімати. Я кажу: хлопці, йдемо в підрозділ МВС; вони у відповідь: в менти не підемо. От таке просте було запитання: звідки візьмуться нові міліціонери — з Марсу ми їх випишемо чи з якоїсь країни? Знаєте, проблема у тому, що, окрім бажання швидких змін, ще має бути механізм тих змін. Звідкись мали би взятися кількості тисяч нових підготовлених людей. Чи це можливо? Кажу вам, як людина, яка займалась управлінням, — неможливо. Але поетапно, еволюційне перетворення відбувається. І тут велика подяка й Авакову, що добровольчий батальйон МВС є в кожній області. Змогли ж створити нову поліцію, де дуже багато нових людей, іде поетапно введення нових форм і відхід старих. Це — еволюційний процес, зупинити який є вкрай небезпечним. Не буває це швидко й одночасно, інакше це ніяк не реформи. Тих молодих хлопців треба було зібрати, навчити, організувати, щоб навчали їх і американські інструктори, й європейські, мотивувати і випустити на вулицю. І це не в один день робиться. Це — довга, тривала, важка, виснажлива праця. Але, безсумнівно, йде заміна старих форм на нові форми. Йде поступово, йде поетапно. Антикрупційне бюро, нова поліція, має бути обраний антикорупційний прокурор. Державне бюро розслідувань.

— Ми відірвалися від Росії?

— Я можу сказати — так, ми відірвалися від Росії. Але Путін робить і буде робити все можливе, щоб взяти Україну знову під контроль. Він буде докласти неймовірних зусиль. І тому я можу сказати твердо, що боротьба триває — та ж сама, яку ми починали на Майдані з першого віче — боротьба за Українську державу. Вона сьогодні в інших формах, вона складніша, вона дуже непроста, і вона не менш важлива. З першого віче на Майдані, від барикад — до АТО, до сьогодні — боротьба за державу.

Лана САМОХВАЛОВА («Укрінформ»)

Книгу «Кровавий век», присвячену ключовим подіям ХХ століття, презентував напередодні у Києві академік, директор Інституту філософії НАН України, учасник ініціативи «Першого грудня» Мирослав Попович. Ця праця є перекладом російською мовою його «Червоного століття» й адресована, головним чином, російському читачеві. Тиждень тому в стінах того ж Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка група «Першого грудня» представила свій програмний документ «Слово про свободу та відповідальність», який містить засади взаємної довіри та співпраці між владою і суспільством.

На тлі відзначення другої річниці початку Революції гідності ці події пройшли майже не поміченими. Втім, вони прямо чи опосередковано стосуються теми Майдану і ситуації в країні. І під час дискусії йшлося про необхідність діалогу із владою — провідних істориків, філософів, письменників, громадських діячів, оскільки брак відповідей від неї провокує зневіру в суспільстві.

Про роль Майдану в нашій історії, тягар влади для Порошенка, можливість повернення авторитаризму, катастрофічне розширення суспільства і небажання збіднітих людей терпіти мільйонні прибутки верхівки, а також як змінюється світ і чому Путін ніколи не відпустить Україну — в інтерв'ю Мирослава Поповича кореспонденту «Укрінформ».

Мирослав Попович, академік

«ЕНЕРГІЯ МАЙДАНУ МАЛА ПЕРЕРОДИТИСЯ НА ЩОСЬ ВАГОМЕ, ОДНАК ПРОЦЕС ПІШОВ СТАНДАРТНО...»

— Мирославе Володимировичу, почнімо з вашої книжки. Ви сказали, що «Кровавий век» може розсердити російського читача. Що найбільше йому може не сподобатися в цій книжці?

— Книжка писалася тоді, коли ще не було війни, коли Росія ще не вдерлася на нашу територію. Тут немає прямих якихось висловів, прямої полеміки. Але щось таке є. І я старався, щоб воно тут було. Я проводжу аналогію між ситуацією 1968 року — тобто інтервенцією російських військ у Чехословаччину і, відповідно, агресивною російської держави в наш час. І, по-моєму, ми грішні тим, що сьогодні мало використовуємо цей фактичний матеріал. Тобто не просто фактичний матеріал: фактично, ми, Україна, відіграємо сьогодні відносно Росії таку роль, як тоді Чехословаччина відносно Радянського Союзу. Це повинно прямим текстом прочитуватися.

Там також є така делікатна проблема, як український націоналізм. Я не хотів давати аналіз чи якісь оцінки, які би виходили за межі цієї теми, але те, що тут написано, не сподобається. Оскільки я — не націоналіст, я не продовжую лінію ОУН, я — не бандерівець, не мельників, але є національно-визвольне завдання перед Україною, і люди різних напрямків брали в цій боротьбі участь, і це треба враховувати, коли оцінюєш події. Так я намагався це написати.

— Ви цитуєте слова Бердяєва про те, що ми робимо історію з нічого, на відкритому місці, і будемо мати справу з наслідками своєї діяльності. Саме зараз, на Майдані, ми почали свою нову історію. Були великі сподівання. Як учасник Майдану, скажіть, чи справджуються вони?

— Майдан не просто скинув уряд. Тому що, наприклад, Революція на граніті, студентський страйк 1990 року, обмежилася тільки зміною одного уряду на інший, але не змінила нічого по суті. А Майдан — навпаки — змінив політичний уклад України. І вже цього ніколи не викориниш. Прийшовши і ставши на це місце, і сказавши: «Не піду нікуди доти, доки...», ми не думали, що це може вирости в такий масштабний політичний акт. І це, безумовно, з нічого.

А якщо говорити про наслідки, про те, яким довгим у часі цей рух до демократії може бути... Я боюсь щось сказати певного. Чому? Тому що я свого часу підтримував саме кандидатуру Порошенка. І писав звернення, щоб голосували так, щоб перемога вийшла в першому турі. І я не шкодую про це. Але нині я боюсь, що впровадить він з цим тягарем? Тобто тягар влади тим страшнішим, що він розчавлює людину ізсередини...

— Але влада мала одразу покарати винних за злочини на Майдані. Цього чекали

учасники Майдану, цього чекала Україна. Цього так і не відбулося. І чому влада офіційно досі не засудила злочини проти Майдану?

— Мені важко на це відповісти, тому що частина людей, які мали за це відповісти, відчували, що лід під ногами крихкий, подала своєчасно у відставку чи взагалі намагалася уникнути серйозної розмови.

Майдан — це великий чинник, це тиск масових настроїв. І лише люди, які не боялися зробити боляче цілій нації, могли піти на такий крок, на який вони — я маю на увазі всю команду Януковича — пішли. На розстріл Майдану.

І тут потрібна була відповідь. Треба було зробити інший, нестандартний крок, — а саме покарання мало бути нехай не повним, нехай не вичерпним, але негалимим. Тому що та позитивна енергія, яка була на вулиці тоді, мала переродитися на щось вагоме. А замість цього пішов стандартний, суто юридичний процес. А юридичних оцінок буває замало для таких речей. І люди, які посадають певні посади, роблять це як чиновники. А вони не мають права в такому місці бути чиновниками, тому що тут ідеться про совість. І я думаю, що будуть тільки труднощі внаслідок такого ставлення.

— Про совість. Якоюсь у попередній нашій розмові ви сказали, що політики мусять бути цинічними — в силу своєї діяльності. Але складається враження, що сьогодні мораль і політика — по різні боки барикад. Що робити?

— Так воно є сьогодні... Звичайно, я не беруся давати якісь поради, кому йти у відставку. Але люди повинні бачити, що хтось готовий їх підтримувати так, як гурьківський Данко, вирвавши своє серце. Це — не просто такий *modus vivendi*, це спосіб життя. І народ хоче, щоб його керівники були здатні віддати своє життя.

Замість цього він бачить мільйонні прибутки. І після того, що було на Майдані, це зовсім нестерпимо. Це не значить, що люди плюнули, що людям байдуже до цього, і кожен зайшов собі в свій куточок і мовчатиме. Бо цього життя не дозволить, бо нам всім їсти треба.

— Тиждень тому ваша група «Першого грудня» презентувала документ «Слово про свободу і відповідальність», в якому йдеться про засади взаємної довіри та співпраці між владою і суспільством. Чи була якась реакція від влади?

— Я нічого не чув.

— А чому не відбувається діалогу між вами, моральними авторитетами, і владою? Ваш колега філософ Сергій Дашук прямо звинувачує українських інтелектуалів у тому, що ви самоуцунулися і нічого не пропонували. А Мирослав Маринювич каже, що «Перше грудня», як громадянська ініціа-

тива, не має домагатися прямої розмови з політиками.

— Я не знаю, якою повинна бути наша інтервенція... Хтось має їх привести до тями. Але боюся, що це — нерозв'язна задача. Це — різні площини. Люди, які мають владу, мають ще й відповідне честолюбство. І переступити через честолюбство й піти на поклон до громадськості завжди важко.

Але, знаєте, ми намагалися говорити з попередньою владою. Перед тим, як Янукович втік за кордон, він обіцяв нам зустріч. Ми сиділи в компанії — тодішній спікер парламенту Володимир Рибак, В'ячеслав Брюховецький і я — і домовлялися про зустріч на наступний день. Йшлося про те, що ми завтра зустрічаємося з Януковичем, і ми — ідеальна площадка для переговорів з мирним результатом. І нічого з цього не вийшло, бо на другий день виявилось, що Янукович вже тут немає.

— Тобто на розмову з нинішньою владою ви пішли б.

— Думаю, що пішли б. Ну я за всю групу не можу відповісти... Взагалі, у нас обговорювалося це питання. І я думаю, що треба було б. Тому що все зараз зосереджується на економіці, а те, що варте за нормальних умов 100 рублів, буде варте 5 копійок завтра...

Як не знаю, як це вийде, але ми, дійсно, займаємо якусь не зовсім зрозумілу позицію. Думаю, що це значною мірою наша вина. Але йти з якимись пропозиціями з економіки, з фінансів — це нестерпимо, ми не збираємося. Йдеться про соціальну рівновагу. І йдеться про те, чого люди бояться більше над усе, а саме, — що повернеться авторитарний режим.

— Ви вважаєте, що є така загроза?

— Вона завжди є. І у нас є. Бо авторитарно всі проблеми розв'язувати легко. Дав команду — і все. Але ця позірна легкість потім обертається великими, сказати б, неприємностями. І ми зараз у такій ситуації.

— А чи є у нас загроза свободі слова? Коли за правдиву інформацію, критику дій влади може вдатися до закриття ЗМІ чи телеканалів? Чи може у нас до такого дійти? І як це упередити?

— Може-може. Я не знаю, як упередити. Але принаймні громадяни повинні усвідомити собі, що від них, і тільки від них, це залежить. Не тому, що є якийсь поганий Порошенко чи хтось інший, а тому, що в такій критичній ситуації, в якій ми зараз перебуваємо, шлях до перемоги, здається, йде через авторитарний режим. І бувають такі ситуації, що треба вводити війська, треба закривати, перекивати і так далі. В історії бували такі ситуації, коли прогресивні сили суспільства не могли себе захистити.

— Але ми говоримо про кон-

кретний час, про конкретну Україну.

— Якщо взяти конкретний час, конкретну Україну, то мені, наприклад, не подобається те, що проти Єгора Соболєва нібито порушено кримінальну справу. Не знаю, наскільки це правда, але якщо це так, то це жах! Хай би що було, але тут треба з іншими мірками підходити. У нас сформувалася вже якась група молодих, яким люди довіряють, — а тим, кого переслідують, завжди довіряють, — і вийти на таку авантюру, яку собі дозволяє прокуратура, це значить просто не бачити, що реально відбувається. Я не можу цього пояснити, це ж не дурні люди.

— А якщо говорити про вибори — і в 2014-му, і в 2015-му, — чи відбулися якісні зміни? Наш відомий історик Ярослав Грицак ще про минулі вибори казав, що «назавжди мають за електорат, нам замість програм і стратегій знову пропонують людей». Чи ви бачите зміни?

— Абсолютно згоден з Грицаком. Те ж саме, про що говорив Ярослав, і сьогодні триває. Немає політичних партій, є команди, які групуються навколо лідера. І люди не довіряють їм саме тому, що розцінюють команду як засіб досягнення зовсім іншої мети. Та й взагалі, це — не європейський спосіб мислення.

— По виборах видно, що влада щодалі дистанціюється від суспільства?

— Так. І тут є така проста річ. Погано живем — сильно дистанціюємося. Але, скажімо, нікому в 1941-1942-му в блокадному Ленінграді не спало б на думку робити страйк. А от подивіться, яка зараз передстрайкова атмосфера у нас. Все більш явною стає тенденція розподілу, розшарування суспільства не за їхніми політичними й економічними поглядами, а за принципом «це мій хазяїн — це не мій хазяїн». Це надзвичайно небезпечно. Це особливо сьогодні видно на Донбасі, де люди схильні голосувати за своїх. А хто такий свій? Тут і починається. В цьому відношенні ми залишилися на тому рівні, який характеризує Грицак.

— Скажіть таку річ, ми мали тоталітарну державу, нині маємо олігархічну. Як з цього вийти, як довго це може тривати?

— А цього вам ніхто не скаже, а якщо скаже, то не вірте йому, бо ніхто цього не знає.

— Чому ж постсоціалістичні держави, скажімо прибалтійські, Словаччина, Польща, стали демократичними, а ми ні?

— Якщо говорити про європейські, то це зовсім інша річ. Вони мали свої політичні структури, вони мали свою геополітику, яка була апробована, підтримана людьми. Вона може бути правильною чи неправильною, але вона структура суспільства. У нас такої ситуації немає. Бо в тих країнах, які виникли на базі Радянського Союзу, ми і дали маємо Радянський Союз тільки без Комуністичної партії, — що гірше, ніж однопартійна диктатура, тому що там правлять партійні клани, а тут — особистісні клани і родичі. І якщо взяти наші азійські республіки, то я б не сказав, що там краще, ніж у нас.

— Але ж ми все-таки ближче до Європи.

— І в цьому наша трагедія. Якщо Україна піде до Європи, то ставте хрест і на тих колишніх республіках, бо вони підуть за нами теж. І Росія це розуміє. Як говорив Микола І, «он бы отпустил Польшу, но Малороссию никогда». «Уход Малороссии» з-під крила означає кінець імперії. І це питання не тільки актуальне, воно просто є серцевиною всієї путінської політики.

— Але ж ми все-таки ближче до Європи.

— І в цьому наша трагедія. Якщо Україна піде до Європи, то ставте хрест і на тих колишніх республіках, бо вони підуть за нами теж. І Росія це розуміє. Як говорив Микола І, «он бы отпустил Польшу, но Малороссию никогда». «Уход Малороссии» з-під крила означає кінець імперії. І це питання не тільки актуальне, воно просто є серцевиною всієї путінської політики.

Валентина ПАЩЕНКО

«СКІЛЬКИ Б НЕ ЗДІЙМАЛИСЯ ХВИЛІ, КОРАБЛЯ ЦЕРКВИ ВОНИ НІКОЛИ В ЖИТТІ НЕ ПОТОПЛЯТЬ»...

— Владико, сьогодні єдине реальне місце в Криму, де українці можуть відчувати себе українцями, спілкуватися рідною мовою та відчувати себе більш-менш захищеними, — це територія Київського патріархату. Але нині, напевно, небезпечно бути парафіянином вашої церкви?

— Слава Богу, через півтора року нашого існування в Криму можна сказати, що УПЦ КП у Криму зберегла себе як церква, збережені парафії, збережені священники і, головне, що збережена паства. Богослужіння відбуваються за тим розкладом і тими правилами, які у нас були протягом 20-ти років. І тому я дуже дякую Богові, що в мене є можливість зараз продовжувати молитися у Сімферополі.

— За останні півтора року ви, напевно, отримали чимало погроз на свою адресу, чи, можливо, це були пропозиції щодо співпраці з російською ФСБ?

— Ці півтора року можна поділити на три періоди. Перший період — це коли ми нічого не знали, як воно буде розвиватися, куди піде, чим закінчиться. Тоді була загроза й арешту, і ліквідації церкви Київського патріархату. Потім — повне ігнорування з боку і місцевої влади, і всіх зацікавлених осіб. Був психологічний тиск — чи витримаю я, чи я сам покину територію Криму, бо все робилося від того, щоб Кримська єпархія УПЦ КП закінчила своє існування в Криму нібито самостійно, припинила свою діяльність нібито з власної ініціативи. Це був дуже складний психологічний період. Потім ситуація змінилася, в нас були зустрічі з Сергієм Аксьоновим, на яких ми порушили низку питань, які хотіли би вирішити. Одне з них вирішується й досі. Є інформація, що готується розпорядження про те, що приміщення, в якому ми перебуваємо, все ж таки залишиться за церквою Київського патріархату. Сьогодні, слава Богу, ситуація нормалізувалася, ми маємо спокій і впевненість у тому, що щосуботи та щонеділі богослужіння у храмі триватимуть.

— Чи довго ви добилися цієї зустрічі з Сергієм Аксьоновим, які її результати?

— Майже рік. Але зустріч відбулася в робочому режимі, я просив, щоб були вирішені питання і з приміщеннями, і з землею, з гарантіями безпеки мені і моїм священникам. Питання вирішуються.

— Вам особисто російська служба безпеки пропонувала «співпрацю»?

— Мені особисто не пропонували, але я знаю, що деякі співробітники, які дуже віддано спочатку служили в СБУ, а потім хотіли залишитися в ФСБ, намагалися зламати моїх священників, «обробляли» їх, примушували підписувати якісь папери до співпраці, але мені священники все розповіли. Я їх просив, щоб вони мені не просто розповіли, а написали в письмовому вигляді, як все відбувалося. Сьогодні можна сказати, що і священники, які мали такі співбесіди, і ці співробітники — їх у Криму вже немає. Одні не працюють, а мої священники просто покинули територію Криму і виїхали.

— Який відсоток священників чи яка їхня кількість покинули Крим із сім'ями у зв'язку із загрозою для життя?

— Станом на 23 лютого 2014 року в мене було 18 священників. Потім половина з них виїхала, частина повертається до Криму, але працюють у такому режимі: три тижні на материк разом з дітьми та родинами, а на один тиждень приїжджають до Криму, щоб звершити богослужіння на своїх парафіях. Разом зі мною сьогодні 8 священників.

— В Інтернеті є красиве промовисте фото, де ви стоїте перед військовою частиною. Багато

ІНТЕРВ'Ю АРХІЄПІСКОПА СІМФЕРОПОЛЬСЬКОГО І КРИМСЬКОГО КЛИМЕНТА ДЛЯ ПЕРЕДАЧІ «ГОЛОС КРИМУ» НА ПЕРШОМУ КАНАЛІ «УКРАЇНСЬКОГО РАДІО»

хто боявся виходити, але ви були там. Чому? Що вас кликало?

— Ця подія відбулася 2 березня 2014 року в селі Перевальному біля нашої, тоді ще української, військової частини, на території якої перебувала наша церква Святої Покрови. В цій частині служили наші українські солдати, жили наші українські родини. Ми не знали тоді, чим воно все закінчиться, що взагалі відбувається. Але ми відчували, що загроза їхньому життю могла бути серйозна. Я, як священник, як архієпископ, мусив бути зі своєю паствою. І в ті часи, і зараз я залишаюся зі своєю паствою.

— Владико, наскільки мені відомо, були закриті храми УПЦ КП у Севастополі, Перевальному, Красноперекопську та Керчі. А де лишилися, й у скількох храмах ведуться служби зараз?

— У Севастополі та Перевальному храми перебували на території військових частин. У Красноперекопську приміщення нам надавав український бізнесмен. Щоб не зашкодити його бізнесу і його безпеці, ми були змушені покинути Красноперекопськ. У Керчі була дуже складна ситуація, священник виїхав, є будівля, але служби там не відбуваються. На сьогодні богослужіння відбуваються у 8 храмах на території Криму.

— Раніше ви казали про проблему, пов'язану з перереєстрацією парафій згідно з російським законодавством. Чи пішли ви на цей крок?

— На перереєстрацію Кримська єпархія УПЦ КП не пішла. Тому що це буде порушення українського законодавства. І це може призвести до того, що сама єпархія може бути ліквідована вже в Україні. Але це дуже складна ситуація, вона стосується не тільки мене, а й УПЦ МП, управління мусульман Криму. Кожен обрав свій шлях. З цього питання я постійно проводжу консультації зі Святійшим Патріархом Філаретом, він в курсі цієї проблеми, він накреслює шляхи, якими я мушу йти, і що я мушу робити.

— Чи відчуваєте ви підтримку української влади або можновладців з України? Хто вас підтримує, і чи є такі люди?

— В Україні нас підтримує наша українська громада, ваша редакція, прокурор АРК і його перший заступник; дуже активну поміч у вирішенні юридичних питань нам надає Представництво Президента України, яке розташоване у Херсоні. Ось і всі, хто нам допомагає. На превеликий жаль, Міністерство культури і Департамент релігій, який є складовою частиною цього міністерства, зробили все, щоб наші питання не були вирішені. Тому ми ці всі питання і проблеми зараз намагаємося вирішувати самостійно, і це дуже прикро, що держава Україна, яка повинна була захищати своїх громадян на

території Криму, досі не визначилася, що робити з цією територією й як діяти на цій території.

— Як настрої зараз панують серед кримських парафіян вашої церкви?

— Люди стурбовані, розчаровані, знаходять спокій тільки у церкві, бо сьогодні, по суті, вони позбавлені всього українського. Вони не можуть підійти до пам'ятника Шевченкові, вдягнути свої вишиванки, взяти в руки український прапор, читати книги, присвячені історії, бо цих книг нема, як і інформації, та й підпадає це під пропаганду екстремізму.

— Чи не планували ви особисто переїзд на материк?

— Я самостійно Крим ніколи не покину. Це — моя позиція з першого дня. Крим — це моя Батьківщина, це моя єпархія, моя паства, мої церкви. Тому я залишаюся зі своєю паствою і зі своєю церквою на території Криму.

— Як рішення, на вашу думку, мала чи могла б ухвалити українська влада, щоб полегшити, зокрема, існування УПЦ КП у Криму?

— Будь-яке рішення повинно збігатися з політикою, з планами дій, з розумінням ситуації. Але сьогодні нема політики щодо Криму. А якщо нема політики, нема визначення, в якому векторі ми мусимо рухатися, то нема постанов і законів, і тому є громадські організації, політичні партії, які декларують багато і не роблять нічого. Мене це дуже вражає: на крові невинних воїнів і Героїв Небесної Сотні, наших українських героїв прийшли до влади, обіцяли змінити стан держави, обіцяли змінитися самі. До чого дійшли? Простий приклад: недоторканність. Всі кричали: «Як тільки сядемо у Верховну Раду, перша постанова буде про недоторканність». А сьогодні дійшло до того, що Євросоюз каже: якщо ви не приймете основні потрібні закони, то ви ніколи не одержите безвізового режиму. Це — малий приклад їхніх обіцянок. А у глобальному плані — я вже за це не хочу говорити, бо з цього малого формується велике. Якщо брешуть у малому, то й в іншому будуть брехати так само. І мені це дуже прикро, мені це дуже боляче. Дуже швидко забули, якою ціною змінили владу.

— Владико, ви часто буваєте на материковій частині України. Кілька днів тому ви перетинали адміністративний кордон з Кримом. Яка там ситуація? Чи швидко вас пропустили? Ажде правозахисники заявляли про різні порушення, які там є.

— Коли ми перетинаємо не кордон, а адміністративний контрольний пункт між АР Крим і Херсонською областю, порядку як не було, так і нема. На превеликий жаль, тих, хто вважає себе прикордонниками, я не можу вважати такими. Для мене прикордонники — це ті, хто був на Тузлі, для мене це голова ДПСУ Віктор Назаренко, який чотири тижні захищав державний кордон України, коли була подія на Тузлі. Для мене герої-прикордонники — це ті, хто зараз захищає державу Україну на східних кордонах. А те, що на Чонгарі...

— А що вас обурює найбільше?

— Це дуже довга історія. Одне можу сказати: мені прикро, що людина, яка перетинає цей контрольний пункт як у бік України, так і в бік Криму, залишається з великим осадом на серці, і чим частіше вона його перетинає, тим менше бажання або в'їхати на територію Криму, або виїхати з Криму.

— Вас дивує їхній непрофесіоналізм?

— Мене обурює їхнє ставлення до людей, які в'їжджають до Криму і виїжджають з нього. Вони їх, на превеликий жаль, за людей не вважають. Вони не вважають нас громадянами України.

— Чого ви побажаєте кримчанам?

— Божого благословення, віри, любові, терпіння. І згадувати слова Ісуса Христа: «Якщо мене гнали, то й вас будуть гнати». Згадувати слова Івана Золотоустого: «Скільки б не здійсмалися хвилі, корабля Церкви вони ніколи в житті не потоплять».

Розмовляла Олена ХАЛІМОН <http://voiccrimea.com.ua>

АРХІЄПІСКОП УГКЦ: У НАС БУЛИ І ЗАЛИШАЮТЬСЯ ВІРЯНИ В КРИМУ

Предстоятель Української греко-католицької церкви, верховний архієпископ Києво-Галицький Святослав (Шевчук) повідомляє, що після анексії Криму Росією більшість священників УГКЦ залишили півострів, однак там досі залишаються віряни, для яких намагаються організувати належне піклування. Про це він сказав в інтерв'ю виданню «Трибуна».

«У нас були і залишаються віряни в Криму, які себе вважають греко-католиками і з якими ми спілкуємося. І я відчуваю своїм обов'язком, щоб вони мали належне пасторське окормлення», — сказав він.

За словами предстоятеля УГКЦ, священники їдуть до Криму з материкової України не на тривалий період.

«З п'яти священників, які там раніше служили, тільки один повернувся до Криму. Чотири священнослужителі не можуть зробити це з тих чи інших причин, в основному сімейного характеру, тому що всі вони одружені і, звичайно, якщо дружина і діти не бачать можливості там перебувати й емігрують, то і священник не може залишитися і просить єпископа, щоб його відпустили і перевели в іншу парафію. Все ж таки один з них із сім'єю повернувся і служить в Євпа-

торії, інші наші парафії окормляються священниками, які на короткий час приїжджають до Криму з території України. Але всі 5 парафій мають священників, які служать, це греко-католицькі священники, і ми прагнемо в міру можливостей і обставин, які складаються, бути разом з нашими людьми», — розповів він.

Як зазначив владика Святослав, зараз територія Кримського екзархату УГКЦ перебуває під прямим управлінням Апостольської столиці. Однак нинішня кримська влада видає закони, які зобов'язують всі парафії заново зареєструватися за російським законодавством.

«Наші парафіяни і священники зробили величезні зусилля, щоб виконати всі вимоги нового законодавства, але перереєструватися наразі не вдалося, рішення поки нема. Як виглядатиме греко-католицька церква в Криму після 1 січня 2016 року, ми не знаємо...» — повідомив предстоятель УГКЦ.

НАШІ ТРАДИЦІЇ

ПИЛИПІВКА

Різдвяний піст — останній багатоденний у році. Він починається 28 листопада і триває до 7 січня (тобто сорок днів). Тому в Церковному Уставі його називають Чотиридесятиницею (як і Великий Передвєликодний піст). Оскільки заговини (запусти) на піст припадають в день пам'яті Святого апостола Пилипа (27 листопада), то в народі його ще називають Пилипівкою, а саме свято Пилипа — заговинами, запустами або «малими запустами». Чому «малими»?

Як правило, запусту (чи Масляну) справляють перед Великодним постом. І ці обряди, традиції більш поширені в Україні, ніж Пилипівські запусту. Але оскільки Великий Передвєликодний піст є більш строгим, аніж Пилипівський, тому вступ до нього отримав назву «мали запусту». Однак така назва спричинена не тільки категоріями строгості посту, а й тим, що його легше, як то кажуть, перенести, прожити. Це, пересудим, зумовлено селянсько-аграрним способом життя українців, що сягає сивої давнини.

У роботящого, дбайливого господаря після завершення польових робіт всього було вдалося на столі: хліба з нового врожаю, картоплі, капусти, моркви, іншої городини. А ще осінь щедро обдарувала садоминою, грибами. Власне, ці продукти є основою харчування у часи Пилипівки. Тож на початках господар не вельми ошадив, аби дочекатися збору наступного врожаю. А ось в часи Великого посту вже слід бути розсудливішим та ошадливішим.

«Малі» Пилипівські запусту фактично нічим не відрізняються від Передвєликодних. Ситно харчувалися, споживали м'ясні страви, годували млинцями котів, але ніколи не забували про духовне очищення.

Встановлення Різдвяного посту, як й інших багатоденних постів, належить до древніх часів християнства. Вже у IV столітті Святий Амвросій Медіоланський, Філастрій, блаженний Аврелій Августин згадують у своїх творах Різдвяний піст. У V столітті про древність Різдвяного посту писав Святий Лев Великий. Спершу цей піст тривав в одних християн сім днів, а в інших — трохи більше.

На Соборі 1166 року, що проходив при Константинопольському патріархаті Луці та імператорі Мануїлі, всім християнам було вказано зберігати піст перед великим святом Різдва Христового сорок днів. «Різдвяний піст — зимовий, він служить нам для освячення останньої частини року», — цитуємо отця Василя Пруса.

У грудні Церква відзначає багато свят: Введення у храм Пресвятої Богородиці, Великомучениць Катерини та Варвари, апостола Андрія Первозванного, Святого Миколая Чудотворця, Зачаття Праведною Анною Пресвятої Богородиці. Згадуючи молитовно пам'ять цих святих, ми сповнюємося духовної радості від їхнього неустанного заступництва. Саме через те Різдвяний піст у народній традиції ще називають «веселим постом».

У свята, відповідно до духовних розваг, Церква благословляє трапезу багату, в пости — приписує помірне вживання їжі і пиття. Існує п'ять ступенів суворості посту:

- повне стримання від їжі;
- суха їжа;
- гаряча їжа без олії;
- гаряча їжа з олією;
- вживання риби.

Продукти, від яких слід утримуватись в пости, це — м'ясо, сир, коров'яче масло, молоко, яйця, а іноді і риба. Правила стримання від їжі, прописані Церквою у Різдвяному пості, такі ж суворі, як і в Петрівському пості («Петрівці»). Риба під час Різдвяного посту дозволяється в суботу, неділю, у великі та храмові свята, якщо вони припадають на вівторок або четвер. Якщо свята припадають на середу чи п'ятницю, то не дозволяється вживати вино та олію. З 2 до 7 січня піст посилюється. І в ці дні, навіть у суботу та неділю, риба не благословляється. Зрозуміло, що для дітей, старих і хворих людей, вагітних і для жінок, які годують, людей, які зайняті важкою фізичною працею (наприклад, шахтарі), з благословення священника правила посту послаблюються.

Але тілесний піст без посту духовного нічого не приносить для спасіння душі. За народними традиціями, у Пилипівку починали збиратися подружні пари, а жінки — прями кужіль на полотно.

- Прогностичні прикмети стверджують:
- Іній на Пилипа — буде овес, як липа.
  - Іній — на врожай вівса, а дощ — на добру пшеницю.
  - Якщо на Пилипа сніжно і хмарно — травень буде негожий.
  - Якщо в цей день лежить сніг, то долежиться до повені.
  - Яка ніч у Пилипівку — такий день у Петрівку.

Підготував Тарас ЛЕХМАН

(Продовження.
Поч. у № 34-47)

Глава 20 ПРОБЛЕМИ ОБОРОННОГО БУДІВНИЦТВА

На початках утворення нової незалежної держави Україна, 2 вересня 1991 року в проєкті Закону України «Про оборону України» я написав таке визначення: «оборона України - система політичних, економічних, соціальних, військових, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її збройний захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту».

З цього визначення очевидно, що оборона держави Україна базується на результатах діяльності всіх державних інституцій, які задіяні у підготовці до збройного захисту і здійсненні безпосередньо збройного захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту.

Тобто у мирний час всі державні інституції, задіяні в обороні, працюють над виробництвом і накопиченням всіх необхідних ресурсів, над створенням реальних можливостей для здійснення збройного захисту та роблять усе можливе для уникнення збройного конфлікту.

Якщо ж уникнути збройного конфлікту неможливо, то держава застосовує свої Збройні Сили для здійснення збройного захисту з використанням всіх накопичених та мобілізаційних ресурсів.

З цією метою держава формує відповідні плани оборони з застосуванням Збройних Сил, визначає всі потреби для ведення збройної боротьби та створює відповідну систему функціонування державних органів, що здійснюють весь комплекс заходів, необхідних для створення і накопичення всіх необхідних матеріально-технічних та мобілізаційних ресурсів для збройного захисту, починаючи від патріотичного виховання молоді і підготовки військових кадрів до відповідного облаштування території театру можливих військових дій для утворення ешелонів оборони та подачі відповідних накопичених матеріальних і технічних ресурсів, стратегічних запасів, техніки і озброєння.

Збройні Сили у мирний час проводять відповідні навчання для удосконалення роботи цієї системи функціонування державних органів та налагодження її взаємодії з військами у процесі ведення боротьби з ймовірним противником.

Держава Україна для фінансового забезпечення планів оборони та життєдіяльності Збройних Сил і системи функціонування державних органів для забезпечення збройної боротьби мала б формувати щорічний оборонний бюджет не менше 5% від валового національного продукту.

З метою полегшення всього тягаря утримання і забезпечення Збройних Сил у мирний час та збереження своїх оборонних можливостей держава застосовує принцип оборонної достатності, який полягає у наявності в державі структурованих Збройних Сил на мирний і воєнний час.

Повна структура Збройних Сил, на мою думку, у своєму складі мала б мати:

- Стратегічні Сили стримування, що за своєю вогневою і технічною потугою здатні завдати супротивнику неприйнятної шкоди на його території (ракетні війська, стратегічна авіація, оснащені бойовими надпотужними зарядами у без'ядерному варіанті, і війська протиповітряної оборони, здатні викрити і відбити перший ракетно-авіаційний удар ворога);
- Сили загальновійськового призначення (Сухопутні Війська, Військово-Повітряні Сили, Війська Протиповітряної оборони, Військово-

**Віталій
ЛАЗОРКІН**

ДЕЯКІ СТОРІНКИ З ІСТОРІЇ ТВОРЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Морські Сили) для виконання бойових завдань згідно з затвердженими планами оборони та ведення військових операцій з розгрому ворога;

- Сили спеціального призначення: Прикордонні війська для прикриття державного кордону; Національна Гвардія для здійснення функцій територіальної оборони, цивільного захисту населення, реагування на надзвичайні ситуації природного та техногенного характеру, підтримання правового порядку на території України під час дії режиму надзвичайного стану; Внутрішні Війська та міліція (поліція) для підтримання правопорядку, охорони і захисту спеціальних об'єктів, визначених законодавчими актами і підзаконними документами.

У мирний час держава утримує у повному чисельному складі і відповідно у повній бойовій готовності Стратегічні Сили стримування і частину Сил загальновійськового призначення та Сил спеціального призначення. Решта військ, визначених планами Генерального штабу ЗС України утримується у стані скороченої чисельності особового складу або у кадрованому стані.

У загрозований період та у воєнний час має проводитись планове доукомплектування військових частин скороченого складу та формування кадрованих військових частин згідно з державним планом мобілізації при загрозі збройної агресії проти України.

Я вважаю, що для цього в державі Україна має бути сформована відповідна галузь державної економіки - воєнна економіка, яка функціонально має об'єднати відповідні органи державної влади і промисловості з відповідними функціями забезпечення виконання оборон-

них замовлень для задоволення потреб ведення збройної боротьби.

Воєнна економіка має бути інтегрована у національну економіку на всіх рівнях, починаючи від вирішення науково-технічних завдань та утворення техніко-технологічних і виробничих потужностей оборонно-промислового комплексу до виконання оборонних замовлень щодо технічного і комунікативного облаштування території театру можливих військових дій, цивільного захисту населення, підготовки мобілізаційно навченого резерву та накопичення необхідних стратегічних запасів і ресурсів, рівномірно розміщених по всій території України на відповідних можливих операційних напрямках, визначених планами оборони.

Управління воєнної економікою, на мою думку, і мало б взяти на себе Міністерство оборони України, відмовившись від функцій керівництва Збройними Силами України.

**Віталій
ЛАЗОРКІН**

Функції керівництва Збройними Силами України мав б здійснювати окремий державний орган військового управління - Головне командування Збройних Сил України, підпорядковане Верховному Головнокомандувачу Збройних Сил України, яке б здійснювало планування збройної боротьби з ймовірним ворогом і підготовки Збройних Сил до ведення оборонних операцій.

Розподіл Збройних Сил України на Збройні Сили мирного часу і Збройні Сили воєнного часу мав суттєво об'єднати витрати коштів оборонного бюджету на їх утримання та забезпечити таку поточну чисельність особового складу, яка згідно з планами оборони необхідна для адекватного реагування на відповідний стан військово-політичної ситуації навколо України.

За такою схемою ГК ЗС України ставало б замовником комплексних потреб для забезпечення оборони країни, а Міністерство стало б центральним органом, відповідальним за виконання усіх державних замовлень згідно з затвердженими планами оборони. Така схема встановлює персональну відповідальність всіх посадових осіб за підготовку держави до оборони, за підготовку до збройного захисту та за результати ведення збройної боротьби, спрямованої на розгром ворога.

Це було закладено мною у проєкт Воєнної доктрини України у 1992 році, яку я узгодив з В'ячеславом Чорноволом, і це складає сутність воєнної реформи для держави-Україна, яка протягом 23-х років так і не була проведена аж донині, оскільки в Україні військове керівництво держави, що переважною більшістю складалося з генералів, вихідців зі старої системи, які, залишившись в Україні по суті прототип радянської системи підготовки до оборони, вважаючи Російську Федерацію своїм головним військовим союзником і кооперуючись з нею, розраховували на отримання з Російської Федерації тех-

ніки і озброєння нового покоління.

Та в умовах ринкової економіки така система підготовки до оборони не працює належним чином і сприяє виникненню різного роду корупційних схем у сфері матеріально-технічного забезпечення Збройних Сил. Всі недоліки такої системи почали відчуватися вже з 1997 року, коли припинилося проведення комплексних навчань Збройних Сил, та вкрай негативно проявилися у 2010-2014 роках, коли на посаді міністра оборони перебували сумнозвісний адмірал Єжель, громадянин Російської Федерації Саламатін та український бізнесмен Лебедєв, а Генеральний штаб очолювали корумповані генерали, яких більше цікавило, як вигідніше для себе реалізувати надлишкове майно від подальшого скорочення військ. Саме протягом 2010-2014 років фактично була зруйнована вся система оборони, а Збройні Сили України, що були позбавлені всього комплексу матеріально-технічного забезпечення, майже втратили свою боєздатність.

Кооперація ж українських виробничих підприємств оборонно-промислового комплексу з відповідними російськими, де здійснювались збірка і випуск готової продукції, несла в собі небезпеку для оборонного будівництва в незалежній Україні, бо у разі зміни політичного курсу Російської Федерації стосовно України, Збройні Сили України позбавлялися б поставок техніки і озброєння з Росії. Так врешті і сталося починаючи з 2010 року, коли імперські амбіції стосовно України проявились повною мірою, нав'язуванням кабальних Харківських угод щодо подовження терміну перебування Чорноморського флоту Російської Федерації, дислокованого в Криму і в місті Севастополь, та умов його перебування із збільшенням чисельного складу до обсягів, які робили Чорноморський флот господарем на території півострова, що само собою несло загрозу державному суверенітету України.

Починаючи з 2005 року, Спілка офіцерів України неодноразово звертала увагу політичних кіл і громадськості на незадовільний стан, в якому перебувають Збройні Сили. Ми проводили тематичні круглі столи і науково-практичні конференції з актуальних проблем системи національної безпеки та незадовільного стану Збройних Сил України.

25 жовтня 2008 року на базі Львівської обласної організації Спілки офіцерів України була проведена науково-практична конференція на тему: «Збройні Сили України. Історія та сучасність», за результатами якої окремою проголошеною були надруковані матеріали з доповідями Бориса Кожина, Олександра Скіпальського, Віталія Лазоркіна, В'ячеслава Білоуса, Василя Казмірчука, Олега Романчука, Ярослава Сватерення до президента до президента, прем'єр-міністра та голови Верховної Ради України з вимогою звернути увагу на незадовільний стан фінансування Збройних Сил України та забезпечити на-

лежне їх фінансування на 2009 рік.

Найбільш активні члени Спілки офіцерів виступали в засобах масової інформації, зокрема, полковник В'ячеслав Білоус, голова СОУ, генерал-лейтенант Петро Процик, редактор журналу «Універсум» Олег Романчук. Вийшла і моя стаття «Військова реформа - порятунок української армії» в журналі «Універсум» Олега Романчука.

А у травні 2010 року я попросив віце-адмірала Бориса Кожина, який особисто добре знав нового міністра оборони адмірала Михайла Єжеля, домовитись про зустріч. І от ми в кабінеті міністра оборони. Я висловив йому занепокоєння станом, що склався в оборонному будівництві, пояснював, що його використовують певні політичні сили, які прагнуть послаблення Збройних Сил, і що його скоро поміняють на іншу особу, тому просив врахувати думку громадськості.

Та Михайло Єжель не погоджувався з нами. Відчуваю, що він вважає себе «на коні» своєї щасливої долі, а наша розмова аж ніяк не до-

дала йому відповідної радості. Він заявив, що ми марно хвилюємося, що він не дозволить себе використовувати, і з розмаху грюкнув кулаком по столу так сильно, що від гуркоту до кабінету вбіг черговий по приймальні міністра - побачивши, що нічого не сталося, мовчки вийшов. Даремно Єжель не дослухався.

Вже через півтора роки Михайло Єжель завершив своє нікчемне перебування на посаді міністра оборони, протягом якого Чорноморський флот Російської Федерації збільшив свою чисельність, а Росія посилила свій політичний тиск на Україну. Михайло Єжель згодом опинився у Мінську в якості посла України в Республіці Білорусь, а восьмого лютого 2012 року указом № 72/2012 президент України Віктор Янукович призначив на посаду міністра оборони України російського агента впливу Дмитра Саламатіна, який був широко відомий тим, що брав активну участь у бійках у Верховній Раді. Так, під час ратифікації Харківських угод у Верховній Раді він вчинив бійку і в запалі боротьби зламав ніс народному депутату Володимиру Карпуку, а 16 грудня 2010 року за участі Саламатіна були побиті п'ятеро депутатів, яких було доставлено до лікарні в Феофанії з тілесними ушкодженнями. Пізніше прямо в службовому приміщенні «Укрспецекспорту» Саламатін побив стільцем директора «Термохолду» Юрія Кисельова.

24 грудня 2012 року на посаду міністра оборони України було призначено фінансиста Павла Лебедєва, який запам'ятовується своїми будівельними аферами за рахунок земель Міністерства оборони.

Росія після підписання і реалізації Харківських угод та призначення своїх людей в керівництво силових відомств розпочала інформаційний і економічний тиск на Україну.

Так, журналіст Олександр Олексієнко 18 жовтня 2012 року в часописі «Український Тиждень» прямо виступив з гос-

трим викриттям Партії Регіонів як виконавця чорнової роботи з підготовки ґрунту для російської окупації України: «Загроза українській державності з боку Москви може незбаром стати реальністю, оскільки русифікована в суспільно-політичному сенсі Україна Януковича не зможе встояти перед натиском Кремля. Так, уже зараз Микола Азаров визнає, що для виплати чергового місячного платежу за газ Росії уряд змушений тимчасово блокувати рахунки місцевих органів влади, тоді як Білокам'яна продовжує зваблювати майже трикратним зниженням ціни на паливо у разі вступу до Митного союзу. Кремль актуалізує і проєкти міждержавної інтеграції, як-от у сфері зовнішньої торгівлі зерном», написав він. Крім того, автор зазначає, що такі питання, як державний статус для російської мови, зняття обмежень на базування ЧФ РФ у Криму, за умови наявності в Партії Регіонів конституційної більшості й потужного проросійського блоку в новому парламенті, цілком можуть стати предметом торгу, як і перехід під контроль сусіда стратегічних галузей, як-от електроенергетики та роздрібного ринку газу.

Автор відзначив, що, звичайно, режим Януковича прагне зберегти власний суверенітет і залишатися невіддільним Москві, демонструвати неуповноваженість у питаннях «національних» інтересів - але тільки там, де до них причетний особистий інтерес.

Тож всі наші потуги змінити стан національної безпеки на краще були марними, як і тоді, у 1992 році, бо не було кому нас почути.

Усі мої намагання у 1992 році провести воєнну реформу та перетворити Міністерство оборони з де-факто Міністерства збройних сил на справжнє Міністерство оборони, як центральний державний орган управління воєнної економікою, наразилися на спротив як самого міністра оборони, який тяжів до управління Збройними Силами, так і на спротив генералітету, який тяжів до формального механічного виконання вказівок «зверху». А щодо підтримки з боку народних депутатів і моїх колег по Спілці офіцерів, то вони як діти раділи тому, що в Україні відбувається сам процес створення національних Збройних Сил, та готові були об'явити генерала Морозова героєм України лише за те, що він почав розмовляти українською мовою. Здається, що вони просто не розуміли, про що йдеться, тому у своїх прагненнях я лишився без їх громадської підтримки, а загальна справа оборонного будівництва від цього лише постраждала.

На моє глибоке переконання, Україна мала б своє оборонне будівництво здійснювати, спираючись на власні сили, виходячи з наявних можливостей, що вона мала на той час, виходячи з наявного військового майна, техніки і озброєння, що залишилися в Україні від ЗС СРСР, та паралельно здійснювати заходи щодо вступу України до НАТО з втягненням до цієї організації і Російської Федерації з метою приборкання її імперських амбіцій та створення на основі такого розширення НАТО Євро-Азійської системи колективної безпеки, про що я говорив у своїх інтерв'ю кореспондентам західних ЗМІ.

(Продовження буде)

«Кримська світлиця» публікує газетний варіант книги полковника Віталія Лазоркіна, одного із засновників Збройних Сил України і Спілки офіцерів України, про історію творення Українського війська, і звертається із закликом до видавців та потенційних спонсорів підтримати видання повної версії книги. Звертатися з пропозиціями можна на електронну адресу редакції — kr_svit@meta.ua, або автора — vlazorkin@ukr.net.

Доброго дня, шановна редакціє! Українська культура 23 жовтня ц. р. зазнала непоправної втрати - відійшов у Вічність Поет, перекладач, дипломат, культуролог, громадський і політичний діяч Роман Лубківський.

До сороковин Поета надсилаю статтю «Народжений з любові до Слова й Вітчизни. Мудрість від Романа Лубківського».

З глибокою повагою, побажанням добра і миру,
Наталія Гумницька, м. Львів

Будитель байдужих?

Світлячок істини?

Промінь у царстві забуття, байдужості?

Відповідь:

Він був, ким був: Сином

і Отцем свого народу.

Роман Лубківський,

«Душпастир народу»

Над розгадкою дива Життя і трагедії Смерті змагалися

найпотужніші мислителі людства. Цій темі присвячено

тисячі філософських, літературних і мистецьких творів.

Проте замисел Творця при позірному

наближенні до розв'язки цієї великої Таїни

насправді лише приводить нас до безміру нових

запитань, до безодні космічного виміру, до безконечності

розуміння світобудови.

Безперечно, найближчими до

світосприйняття законів Природи, до її глибинного

розуміння є поети. Мабуть, Творець

саме їх обрав сказати нам правду,

наблизити нас до справжніх цінностей і

смислів у цьому земному житті.

І дав їм для цього Слово, бо «Споконвіку було

Слово, і з Богом було Слово, і Слово

було – Бог» (Єв. св. Йоана). Саме

тому, коли закінчується земний шлях

Поета (та й будь-якої праведної людини), ми

можемо говорити про перехід від фізичної

форми до духовної сфери буття. Тобто

ідеється про духовне народження

Поета у його безсмертних творах, у його

глибинному Слові, в якому закодована

квінтесенція земного життя і подані

ключі для її розгадки. Воістину, як

кажуть, поети мають лише одну дату –

дату народження і переходять у життя

вічне у своїх творіннях і людській

пам'яті.

Такий перехід, за волею Творця,

23 жовтня 2015 року здійснив Роман

Лубківський – поет, літературознавець,

перекладач, культуролог, громадський і

політичний діяч, дипломат, невтомний

будівничий української культури й

Української держави, люблячий син своєї

Матері-Землі. Втрата для української

культури й державотворення велика,

втрата передчасна! Але парадокс

людського життя полягає в тому, що

саме трагізм невідворотної втрати

породжує у нас розуміння величчя

духовних скарбів, створених і

залишених нам Поетом. А Роман

Лубківський засіяв і зібрав добре

духовне «жнив» і став яскравим

карбом української, та й європейської

культури. Богом даний йому талант

він не закопав, а примножив для

блага свого народу, бо зумів

відшукати свою «сродну працю»,

своє Слово.

То ж познайомимося хоча б

побіжно з духовною спадщиною

цього славного Трудівника на ниві

української культури й державотворення,

яка вражає філософською глибиною,

енциклопедичним масштабом,

інтелектуальністю, емоційною

правдивістю та наснаженістю.

Насамперед це його письменницький,

поетичний доробок, який із першої

ліричної збірки «Зачудовані олені»

засвідчив народження Словом

талановитого молодого поета із

мальовничого села Острівця на

древній князії Теробовлянщині на

Полілі. Згодом з'явилася низка

поетичних збірок, лише перелік

назв яких свідчить про їхню

філософську глибину, інте-

лектуальний масштаб і, головне,

любов до рідної землі, до рідного

слова. Зокрема: «Громове дерево»,

«Рамена», «Смолоскипи», «Звіздар»,

«Скарбівня», «Серпневе яблуко»,

«Лелече віче», «Погляд

вчності», «Балканський Христос»,

«Камінне жнив», «Сто і одна

строфа», «Серпень у квітні»,

«Янгол у снігах», «Fogum Romanum»,

«Нічна варта», «Чаша непокори»,

«Пейзажі з-за обрію», «Ключові

слова». Найкращі з цих поезій

(за вибором самого автора) увійшли

у двотомне цьогорічне видання.

Друга, мало акцентована

грань таланту Романа Лубківського,

– його літературознавчі

праці. Перш за все його розвідки,

присвячені Маркіянові Шашкевичу і

Тарасові Шевченку. Значення

цих титанів відродження

українського слова знайшли

фундаментальну наукову оцінку

в літературно-критичних

працях Романа Лубківського,

зокрема: «Камертон Шашкевича»

(книга статей, рецензій, виступів),

видання «Вінок Маркіянові

Шашкевичу» (у співавторстві з

М. Шалатою), стаття-доповідь

«Богорівний – бо правдомовний

(Тарас Шевченко і сучасність)»,

«Посвята» (літературно-мистецький

збірник до 190-річчя від дня

народження Т. Г. Шевченка). Без-

перечно, до цього літературознавчого

доробку належить книга «Весни

розспіваної князь. Слово про Б.-І.

Антонича» (у співавторстві з

М. Ільницьким), яка великою

мірою приклалася до повернення

в українську літературу цього

самобутнього поетичного

генія. Велика заслуга Романа

Лубківського у впровадженні в

контекст української культури

загалом і літературознавства

зокрема такої епохальної

праці ХХ століття, як Святослав

Гординський. У його фундаментальній

праці «Святослав Гординський. На

переломі епох» (серія «Ad fontes»)

Святослав Гординський постає

як визначний практик і теоретик

в царині українського й світового

літературознавства, перекладознавства,

критики та есеїстики. Вагомими

є літературознавчі дослідження

Романа Лубківського поетичної

творчості українських класиків

XX ст., зокрема П. Тичини, М.

Рильського. Особливо близькою

Романові Лубківському була

творчість Дмитра Павличка,

який відіграв у його особистому

творчому житті визначальну

роль і з яким вони пройшли у

творчому та громадському

тандемі увесь земний шлях.

Глибокий науковий аналіз

літературної творчості Д. Павличка

він залишив у повному виданні

творів письменника (т. 1, т. 5).

Третя царина, яку цей невтомний

мудрець і знавець Слова наполегливо

освоював протягом життя, – це

перекладознавство. Як народжений

дипломат він чудово розумів,

наскільки важ-

ливим є для української культури

популяризація і взаємообмін

найкращими поетичними

зразками між визначними

поетами України й зарубіжжя,

включення української літератури

у європейський контекст. Грань

перекладацького таланту

Романа Лубківського особливо

проявилася у його перекладах

поетів слов'янського світу:

поляків, білорусів, сербів.

Зокрема, в авторські антології

«Слов'янське небо», «Слов'янська

ліра» увійшли твори польського

поета Владислава Броневського,

сербської поетеси Десанки

Максимович, класиків білоруської

літератури Янки Купали та

Максима Богдановича. До його

найновіших перекладів належать:

трагедія Юліуша Словацького

«Срібний сон Саломеї», драма

Йозефа Вацлава Фріча «Іван

Мазепа», поема Кіндрата

Рилеєва «Войнаровський». Окремо

слід наголосити, що Роман

Лубківський упорядкував і

написав ґрунтовну передмову

до двотомного зібрання творів

Юліуша Словацького українською

мовою, а також до «Кобзаря»

Тараса Шевченка польською

мовою.

Як людина неабиякого

мистецького хисту і філософського

світосприйняття Роман

Лубківський у тандемі з

визначним українським

фотолітописцем Василем

Пилип'юком став співавтором

низки фотоальбомів епохального

проекту представлення

найвизначніших постатей

української культури, зокрема

«Світи Святослава Гординського»,

«Володар Камінного персяня

Борис Возницький».

Пильної уваги і подяки

заслужовує ще одна грань

таланту цього невтомного

трудівника на ниві української

культури, який із глибини

коріння українського роду

всотав у себе з молоком

матері любов до рідної краси,

гармонії, естетичності буття.

Оцей підсвідомий поклик

естетичної краси і любові до

рідної землі спонукав його

до щоденної громадсько-суспільної

праці, часто невдачної, яка

відривала його від улюбленого

словотворіння. Але він крок за

кроком домагався розбудови

музеїв, повернення товариств і

архівів, встановлення

пам'ятників визначним

діячам української культури,

відбудови церков і розбудови

шкіл. Важко знайти будь-яку

важливу подію українського

відродження чи на Львівщині,

чи на його рідній Тернопільщині

(насамперед у родинному

селі Острівці на Теробовлянщині),

чи в Україні загалом, де б

найактивнішу участь не брав

Роман Лубківський. Він, як

«український Сократ», мислитель і

природжений дипломат, умів

часно дати найслуханнішу

пораду чиновникові будь-якого

рангу, схилити його до

прийняття рішення на користь

української культури й розбудови

якісно нового громадянського

суспільства. Так, за його

активної участі у 1989 році у

Львові відр

З КОГОРТИ ЗАВЗЯТИХ ПАМ'ЯТІ РОМАНА ЛУБКІВСЬКОГО

Все йде, все минає... Незмінна лише пам'ять. На її полицях закарбовується минуле до найменших подробиць. Уже й сороковник збігають від того дня, коли Роман Мар'янович Лубківський полишив цей чорно-білий світ. Пішов за вічну межу знаний письменник і громадський діяч. Один з небагатьох, хто думав не тільки про себе, а передовсім про Україну, обстоював її національні інтереси й людські цінності.

Пам'ять воскрешає нашу студентську юність у Львівському Франковому університеті на початку 60-х. Тоді Роман іще не був ні відомим, ні солідним статурою, а звичайним сільським хлопчиною з Тернопільщини, якого, як і усіх нас, залюбили у Слово, покликана філологія. Хто в юні літа не мріяв осідлати Пегаса? Тож не дивина, що майже всі вступники на університетську україністику були поетами. Я запізнався з ним, коли Роман закінчував 1963 року студіювати науки, а мені до фіналу залишилося два роки. Перше враження: середнього зросту, просто, але охайно зодягнутий. М'яка, лагідна усмішка. Природний розум. Дотепний, сміливе розмірковування про тогочасну «щасливу» дійсність. «Файний!» - казали дівчата, як на одному з літературних вечорів читав свої вірші. За вірш «Кладка» йому аплодували. В цій поетичній мініатюрі мовилось про легіна і юнку, які стрілися на кладці над Черемошем і розминутись ніяк не можуть...

А взагалі-то наш філологічний славився талановитими Романами. І на першому місці, звичайно ж, був Роман Іваничук, за віком патріарх української літератури (цього року виповнилося 87!), автор знаменитих історичних романів «Мальви», «Черлене вино», «Манускрипт з вулиці Руської» та інших. У ті роки він трудився у редакції журналу «Жовтень» («Дзвін»), видав кілька збірок новел і роман-трилогію «Край битого шляху», не раз відвідував засідання університетської літстудії «Франкова кузня», опікувався молодими прозаїками.

Вчився у нас на філології, а згодом перевів на факультет журналістики і поет Роман Качурівський. А Роман Кудлик вже на передостанньому курсі видав збірку «Розмова». Він - хоч і молодший за Івана Драча та Миколу Вінграновського - з покоління шістдесятників. До речі, в своїх статтях Василь Стус часто цитував і коментував вірші Кудлика. Вони справді приваблюють незвичною довірливістю, нестандартним поглядом на зовсім негероїчні речі. Як, приміром, оці рядки:

*Ти питаєси,
чому я люблю тебе?
А коли ти мене цілуєш,
то співають скрипки.
А чи є щось на світі
ніжніше від скрипки?!
Ти питаєси,
чому я люблю тебе?
А у тебе очі,
наче звилі Дніпрові.
А чи є щось на світі
рідніше для мене за Україну...*

Роман Лубківський належав до тієї когорти людей завзятих, про яких кажуть: «Він сам створив себе». Допитливий і замріяний книжник, сумлінний і працелюбний селюк (народився в сім'ї селянина), він сягнув літературних і громадських вершин, стільки написав, стільки зробив доброго, що вистачило б на кілька! Ну, передовсім він поет. Друкуватися почав з шістнадцяти років, а його входили в Храм літе-

ратури позначені 1965 роком, коли вийшла збірка «Зачудовані олені». Видав близько двох десятків талановитих поетичних книжок. Власне як поет удостоєний Національної Шевченківської премії. Охоче брався за критику і літературознавство, за публіцистику, видрукував збірку літературно-критичних статей «Многосвіточ» (1978), книгу пистменницьких роздумів «Високі райдуги» (1979). Не тільки знав літературу і культуру - він їх справді любив і мав усі підстави сказати, що вони - справа його життя. Тож не випадково його запросили на посаду професора в рідному Львівському університеті, а згодом - начальником управління культури облдержадміністрації у Львові.

Диву даєшся, як багато сподів цей невгамовний чоловік у різних царинах, часом далеких від поезії. Голова Львівського обласного об'єднання товариства «Просвіта». Народний депутат першого демократичного скликання Верховної Ради. Голова Комітету з Національної

Він належав до тих особистостей, у котрих шляхетна зовнішність сполучалася із внутрішньою культурою. Ніколи не репетував щодо патріотизму, а трудився на совість і потужно, залишивши нам у спадок справді фундаментальний літературний доробок. Попри делікатність ладен був одчайдушно стати на двобій зі злом. Часом діяв на грані ризику. Це він, будучи народним депутатом, 24 серпня 1991 року на поліг, щоб до зали Верховної Ради занесли синьо-жовтий прапор України. Це він ініціював складання президентської присяги Леоніда Крачука на Пересопницькому Євангелії.

Роман Лубківський бував у Криму, зокрема, в КрКтебелі, створив кілька поезій про наш сонячний край. Три з них опубліковані в антології «Люблю тебе, мій Криму», упорядник та автор вступної статті якої незабутній Данило Кононенко (Сімферополь, «Доля», 2008). Є там вірш «Коли автобус...», котрий я особливо люблю. У ньому виразно, як на мене, відчутно характер самого автора і його життєву філософію. Наведу дві останні строфи строфи з цього вірша:

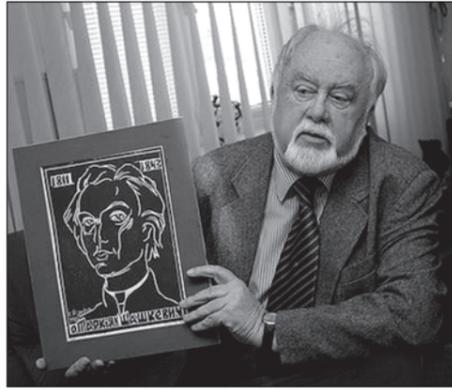
*Нехай минуле
прямо в душу гляне,
Байдужому,
щоб аж струснуло ним,
Не всемогутнім зором
Роксолани,
А Насті, Насті
поглядом німим.
Скажіть, невже сльоза
цього дівчати
Спокійно в місті
жити їм дає?
Поставте знак.
До будь-якої дати.
Сльоза народу
дат не визнає.*

Потрібен коментар до цих рядків. У вірші йдеться про Феодосію, «де звитяжив Сагайдачний, рятуючи невірницьке життя, і про рабський ринок, на якому продавали українців і Настю Лісовську теж. Той ринок забудували, взяли в бетон і асфальт, не вказавши навіть, що тут, як крамом, торгували людьми...

Для мене, як і для багатьох, Роман Лубківський - не в меморіалі, а в живій пам'яті на многая літа. Вірю, що його, видатного поета і державного та громадського діяча, відкриватимуть для себе нові покоління, і передовсім молодь, як великого Українця, істинного патріота і добротворця. Хай земля рідна буде тобі пухом, побратиме!

Василь ЛАТАНСЬКИЙ,
письменник

*с. Пруди,
Советський район, Крим*

Роман ЛУБКІВСЬКИЙ

*Коли автобус —
рейсовий, звичайний,
Ніяк не комфортабельний,
Перетинає цей пейзаж
(Жорства та глина,
супісок пісний).
І поринає в першу шерхлу
Старої Феодосії, мені
Сліди давно занедбаних
В незграбній увижаються стіні,
В тіснім завулку
Порослому рудим чагарником,
В червоній черепиці на будинку,
В розкопі, що проблісне
черепком,*

*У вишмуглянім шкельці
В чужих словах: кизил, фундук,
Все розумію. Горю та печалі
Давно тут пристановища нема.
Та хто це, хто, нікчемний
Поклав печать тупого забуття
На землю, де звитяжив
Рятуючи невірницьке життя?
А той жажний всесвітній
Де мій народ продавано,
Забудували, ось адмінбудинок,
Бетон, асфальт. Порядок...
Стид і срам!*

*Нехай минуле прямо в душу
Байдужому, щоб аж струснуло
Не всемогутнім зором
А Насті, Насті поглядом німим.
Скажіть, невже сльоза
Спокійно жити в місті їм дає?
Поставте знак. До будь-якої дати.
Сльоза народу дат не визнає.*

ЕКСКУРСІЯ ДО БАХЧИСАРАЮ

*Незліченна
Товла курортників —
Добровільний ясир
Кримського екскурсбюро —
Знімається на тлі мінаретів,*

*Розхитує віткі стіни
Ханських покоїв,
Ковзає хтивим зором
По жажних закамарках гарему,
Подумки вмощується на диван,
Розманіжується теплом мангалу,
Чманіє од кальяну
й турецької кави,
Масово зітхає біля «Фонтану сліз»,
Упірає по вуха
У десятиспальне ліжко
Імператриці.*

*За це
її фаворит
(Грицько Нечеса, він же —
Князь Потьомкін-Тавричеський)
Зганяє свою злість
На бездарних зображеннях
Запорожців...*

*Запах злежаного лахміття,
Струпішолої деревини,
Закривавенкої штукатурки.
Бутафорія. Несправжність.
А було:
Гортанний крик муездзінів.
Закривавлені голови у мішку,
Безмовні прокляття невірниць
І —
Неопалима кров
України,
Що скипілася в рубіні
На білосніжнім тюрбані
Іслам-Гірея...
Історія
Була жорстока до нас.
Але ж і доброзичлива.
Тому сьогодні
Переступаємо ці пороги
Спокійно.
Так мусило статися,
Не інакше.*

*Долин біблейських вицвілі сувої,
Глоги і терни —
За профілем гряди берегової,
Де гусне запах чебрецю і хвої,
Вколисаний вітрами Коктебель.
Заслуханий в гексаметри
Гомера,
Кому прибій тут тільки
Вузьке плато, мов щит
І скеля — скіфських карбувань
химера,*

*Сліди причалу
для еллінських нав...
Стикались тут і гинули народи,
Іх кров між цих розколин
Де між відламів мертвої
природи —
Лик візантійський,
Перекотилося.
Схне татарське зілля.
І над болітцем хилиться кушир.
Чом так болить це все —
Так, наче сам я —
бранець із Поділля,
Узятий кримчаками у ясир?
Відкину згадки і прикличу мрії, —
Страшним часам*

*Сплять у піску корчаги Кіммерії.
На дні лагуни амфора дрима.
Обміє в морі і налле вина,
І коли ніч зірчастий
спустить полог,
По берегах цих, горах цих
і долах
Хай у полон і в круг веде — вона!*

Студент Львівського університету ім. І. Франка Василь Латанський з письменником Романом Іваничуком. 1965 р.

премії ім. Т. Шевченка. У 1976 році у складі делегації УРСР брав участь у роботі XXXI сесії Генеральної Асамблеї ООН. Уже був відомим поетом, коли став у 90-х роках послом України у Чехії та Словаччині. А ще ж чимало років очолював Львівську письменницьку організацію. А ще ж видавничі і журнальні роботи: редактор у видавництві «Каменярь», заступник головного редактора журналу «Жовтень» (нині «Дзвін»).... Упорядкував видання «Вінок Маркіянові Шашкевичу» (1987, разом з М. Шалатою), «Весни розспіваної князь. Слово про Б.-І. Антонича» (1989, разом з М. Ільницьким).

Так само пристрасно наш побратим, як людина цілком віддана літературі, на відміну від деяких інших письменників, що закинули перо та подалися в політику, перекладав твори поетів республік почилиго в бозі СРСР, а також Польщі, Чехословаччини, Болгарії, Юг, Югославії, видавши авторські антології «Слов'янське небо» (1972), «Слов'янська ліра» (1983). Окремою збіркою вийшли переклади творів М. Богдановича «Стратим - Лебідь» (2002). За перекладацьку діяльність і популяризацію в Україні польської, чеської літератури йому присвоєно звання заслуженого діяча культури Польщі, відзначено премією Вітєслава Незвала Чеського літературного фонду. Не буду перераховувати мови, якими перекладено його твори - цих мов набереться близько десяти.

Львівський університет, філологічний факультет, зустріч з М. Рильським, 1963 рік. Серед студентів, що стоять, другий ліворуч - автор спомину В. Латанський; сидить перший праворуч - М. Т. Рильський

25 квітня 2016 року виповниться 105 років з дня народження нашої знаменитої землячки, Майстрині-вишивальниці, Героїні України, незабутньої Віри Сергіївни Роїк. «Кримська світлиця» в пам'ять про цю видатну жінку розпочинає публікацію матеріалів, присвячених її творчості і життєвому шляху. Ми звертаємося до читачів з проханням і пропозицією: надсилайте на нашу електронну адресу свої статті, спогади, вірші, присвячені Вірі Сергіївни. Матеріали про Майстриню будуть виходити під загальним заголовком, який ми взяли з вінка сонетів «Я, Віра...» нашого кримського поета Сергія Сурмача:

НЕ ЗАДЛЯ ПОХВАЛИ І СРІБНЯКІВ Я ВИШИВАЛА КРОВ ГУСТУ КАЛИНИ, ЗА ВСІХ, ХТО НЕ ДІЙШОВ, НЕ ДОГОРІВ, І ХТО НЕ ДОЧЕКАВСЯ УКРАЇНИ...

У «Світличному» архіві — сама історія... Багатьох фотографій вже торкнулася печатю часу: потьмяніли, вивіли — як і ця (див. праворуч), де Віра Сергіївна Роїк з відомими кримськими митцями Олексієм Нирком і Миколою Вакулунком. За кожною такою фотографією — ціла історія, Українська історія Українського Криму. І одну із сторінок цієї історії зафіксувала сама Віра Сергіївна у своїй книзі «Мелодія на полотні», невеличкий уривок з якої ми сьогодні публікуємо.

«Життя звело мене з іще однією обдарованою особистістю — патріотом України Олексієм Федоровичем Нирком. Це сталося у кінці 60-х років минулого століття. Знайомство відбулося через мого хорошого знайомого, ялтинського історика, викладача Михайла Коросташа, з яким Нирко був знайомий раніше. Довідавшись про мене, Олексій Нирко загорівся бажанням познайомитися, але не знав, як це зробити. Одного разу в розмові з Михайлом Коросташом він обмовився, що дуже зацікавився українською вишивальницею, що живе у Сімферополі, Вірою Роїк. Михайло Гергійович на це

йому сказав, що коли цікавишся, можу познайомити. У той час ми жили по вул. Лескова, 45, і Михайл Коросташ, буваючи у Сімферополі, заглядав до нас із чоловіком «на вогник». В цю квартиру він і привів одного разу Олексія Нирка. Пристрасний любитель і пропагандист кобзарського мистецтва Олексій Федорович відразу ж знайшов спільну мову зі мною і моїм чоловіком: ну що може бути ближче, ніж бандура та українська вишивка? У Нирка, як і в мене, був непереборний потяг до народної творчості, причому, української. До часу нашого знайомства Олексій Нирко вже

організував капелу бандуристів на базі Ялтинського педучилища. Талант викладача зробив свою справу: капела бандуристів через деякий час стала народною, завойовувала неабияку популярність не лише в Україні, але й за кордоном. Зі своїми дівчатами Олексій Федорович приїжджав і на мої ювілеї. У самого Нирка була нелегка доля. Дещо пізніше, коли ми стали частіше спілкуватися, він розповів мені, що не зміг закінчити Львівську консерваторію, оскільки, якщо не помиляюся, у 50-ті роки потрапив у виправно-трудова табір за політичними мотивами, відсидів близько шести років. Табори не зламали його, не озлобили. Він палко бажав процвітання України і щиро вірив у її прекрасне майбутнє.

Крім Криму Нирко відродив кобзарське мистецтво у Краснодарському краї,

80-ті роки минулого століття. Виставка майстрів народної творчості в Ялтинському культурному центрі. Зліва направо: заслужений працівник культури України Олексій Нирко, майстриня-вишивальниця Віра Роїк, скульптор Микола Вакулунко

його там дуже тепло згадують, у цьому я переконалася сама, коли приїхала зі своєю виставкою у 2000 році в Краснодар. А яких зусиль коштувало йому провести кобзарський фестиваль у Криму! Мені він говорив: фестиваль дуже потрібний, і він буде! Його мрія здійснилася у 1992 році, і з тих пір такі фестивалі в Криму стали щорічними.

У квітні 1967 року Олексій Нирко подарував мені

фото зі зворушливим написом: «Побратиму по зброї мистецтва багатонамовної Вірі Сергіївни. Олексій Нирко».

У 1977 році Олексій Нирко як людина, якій дорога українська культура, написав у мій альбом: «Схиляюсь перед Вашим подвигом праці над українською народною вишивкою. Надіюсь і вірю — в Криму буде державний музей В. С. Роїк». І ще декілька слів про Олексія

Федоровича: він є ініціатором створення в Ялті музею історії кобзарства Криму і Кубані, про який, на жаль, мало хто знає, його нема в кримських путівниках і в ялтинській рекламі для гостей курорта, і найголовніше — музею Лесі України. У нього залишилося багато учнів і послідовників, і звичайно ж пам'ять про нього живе в їхніх серцях...»

З книги В. С. Роїк «Мелодія на полотні»

ПРОФЕСОР ПАВЛО ВАКУЛЮК: «ЩОБ ЗБЕРЕГТИ ЛІСИ, ТРЕБА ВИХОВУВАТИ ЛІСІВНИКІВ-ПАТРІОТІВ»

Професор Павло Вакулук живе неподає від добре всім відомого пам'ятника чекістам, що на Либідській. Цього разу я помітив на ньому чийсь напис червоною фарбою: «Простіть за Холодний Яр». Я зрозумів ідею: це так, нібито чекісти каються... Відразу пригадав, що десь читав публікації Павла Гавриловича на холодоярську тематику. А коли натиснув на кнопку дзвінка, то застав 87-літнього Заслуженого лісника України із свіжою газетою «День» у руках. Відразу стало зрозуміло, чому у Павла Вакулюка такий інтерес до Холодного Яру і, взагалі, до нашої історії. Побачивши мій запитання в моєму погляді, лісник сказав:

— Читаю цю газету з першого року її виходу в світ. Вважаю «День» флагманом української преси. У ній багато матеріалів на історичну тематику, а без знання своєї історії ми взагалі не можемо йти вперед. Колись я товаришував з холодоярським лісником Олександром Найдою. Разом з ним я обійшов холодоярські ліси десятки разів! Мало того, що Олександр Андрійович був закоханий у лісівничу справу, він був ще й великим патріотом України. На всіх місцях, пов'язаних з Коліївщиною, він поставив пам'ятні знаки. Захопленість історією і доброзичливість приваблювали до Олександра Андрійовича багатьох. Можете собі уявити рівень його популярності, коли його гостями та слухачами були РасулГамзатов, Олесь Гончар, Наталія Ужвій, Інокентій Смоктуновський... Краєзнавство стало другою професією Олександра Андрійовича. Знав він і про Холодоярську республіку 20-х років, але про це говорити тоді ще не можна було.

— Чи можна сказати, що тема Незалежності і тема українських лісів десь перетинаються? Якщо не помиляюся, у «Большой советской энциклопедии» у розділі «Ліси» була фраза, що ліси СРСР мають велике оборонне значення...

— Якщо народ є господарем своєї території, то це так і є. А якщо перебуває у

неволі, то ліс мало рятує. Свого часу я прийняв активну участь у створенні історичного клубу «Холодний Яр», яким тепер керує Роман Коваль. Звісно, ліси Холодного Яру мали оборонне значення, коли там діяли українські повстанці. Мали оборонне значення ліси Карпат та Волині, коли там діяла УПА. А ось мешканців чернігівської Корюківки ліси не врятували. Коли на початку березня 1943 року німці палили це місто (партизани самі спровокували каральну акцію, нападши на тюрму, де були ув'язнені родичі одного з партизанських командирів), то кілька сотень партизан Федорова стояли в селі Тихоновичі і навіть не спробували напасти на есесівців та врятувати бодай частину мешканців міста. Могли б зробити чийсь прохід, відволікнути ворога стріляючи... Спалення Корюківки є найбільшою, найжорстокішою каральною акцією по винищенню мирного населення у роки Другої світової війни. Партизани визволили з тюрми біля півсотні людей, зате потім у вогні загинуло понад 7 тисяч корюківчан. Для порівняння: у чеському селі Лідіце було знищено 320 чоловік, а у білоруській Хатині 149 чоловік. Сам Федоров про цей випадок зовсім не згадує у своїй книзі «Підпільний обком діє». І зрозуміло чому. Було б дуже багато запитань до партизанського керівництва.

— Над чим ви зараз працюєте?
— Хочу видати книгу «Лісовими стежками України». Я 65 років віддав лісовому господарству і мені є що сказати людям. Книга вже набрана, але видати поки не можу через відсутність коштів. А ще хочу видати «Історію лісового господарства України» у співавторстві з Миколою Медведом — колишнім заступником голови Держкомлісгоспу України.

— Ви такі тяжієте до історії...
— Ну, не лише до історії. Підготував і довідник для працівників лісового господарства майже на 700 сторінок. Там буде все, що необхідно в роботі. Але без вивчення своєї історії нам і справді важко буде рухатися вперед. Чим більше ми знаємо, тим більше помилок можемо ви-

правити або просто не допустити їх. Історія лісового господарства України потрібна точно так, як і історія визвольних змагань чи, скажімо, історія флоту. Ось ви звертали увагу на велику кількість ярів на Канівщині?

— Так, бував там, бачив.
— Це пояснюється тим, що в 1820–1840 роках по всій Україні почали будувати цукрові заводи. Для палива потрібен був ліс, тому упродовж невеликого часу з'явилося багато суцільних рубок. Були вони і в інших місцях, але там, де рельєф рівнинний, яри майже не утворювалися. А ось на Канівщині місцевість дуже горбиста, тому яри там утворювалися дуже швидко. Вирішити цю проблему було дуже непросто, тому була спеціально створена Канівська лісомеліоративна станція для заліснення ярів. Ми будували навколо ярів затримуючі земляні вали, донні загати, залізобетонні водоспуски. Врятували від ерозії 14 тисяч гектарів ріллі. Знаєте, тоді щорічно понад 2 мільйони кубометрів землі виносилося в Дніпро... Якоюсь я був свідком, як під час зливи, прямо на наших очах утворився яр! Тому краще було б проблему не створювати, ніж потім так довго і з такими величезними фінансовими затратами лікувати нашу зранену землю... Але в період будівництва цукрових заводів, після громадянської війни та Другої світової було знищено багато лісових насаджень. Ось чому потрібна «Історія лісового господарства України» — щоб ми і наші нащадки краще знали минуле, вивчали тенденції і могли планувати майбутнє.

— Помітно, причому, незалежно від регіону, що в лісах стало менше порядку. Нерідко молоді посадки гинуть, тому що відсутній догляд за ними. Інколи можуть зрубати відносно молоді соснове насадження, якому б ще

років 10–15 стояти і радувати око людини, натомість у лісівників довго не доходять руки до цілих всихаючих масивів, які треба зрізати якомога швидше і посадити там молодий ліс. Цього ж неможливо приховати, бо ліси займають велику територію і всі «гріхи» лісників на видноті...

— Українські ліси тепер переживають нелегкі часи. У господарствах немає ніякого порядку. А чому? Та тому, що відсутня будь-яка політика в цій галузі. Пригадую часи, коли міністром лісового господарства України був Борис Лук'янов. Це була людина з великої літери — талановита і мудра, ентузіаст своєї справи, патріот лісу. Тому й була епоха порядку, відносно тривалий період розквіту лісового господарства. Тепер таких фахівців немає... Років п'ять тому головою Держлісгоспу України лісових ресурсів призначили Віктора Сівця від Партії регіонів. Той думав про що завгодно, тільки не про ліс. Найкращі насадження вирубувалися заради збагачення окремих осіб. Тепер керує лісовою політикою Олександр Ковальчук. Це мій земляк, родом з Верхівні. Він узагалі не має лісової освіти, лише агрономічну. Ні по лінії лісового господарства, ні по лінії екології нічого не читав і не робив. Це взагалі хибна політика, коли насичують лісову галузь нефахівцями... Так якби ж у Ковальчука хоч зацікавлення лісом було! Коли його запитали, чи знає він Павла Вакулюка, — Ковальчук відповів: «А хто це такий?» Він не знає односельчанина, з під пера якого вийшло 32 книги з лісового господарства, 524 наукові публікації! Ну, добре, припустимо, лісом він ніколи не цікавився, тому й не знає... Але ж мене нагородили медаллю «Гордість Ружинщини», причому медаллю №1! У фільмі «Заповіт матері», присвяченому Голодомору, 50% ефірного часу займають мої розповіді. Я багато друкувався в нашій газеті «Ружинська земля» — писав про топоніміку краю та про історію Надднісся. Це я до того, що в районі мене знають. Принаймні, люди, які цікавляться історією краю, життям земляків... І якщо Ковальчук нічого не чув про мене, то можете уявити його загальний культурний рівень. Є багато різних рецептів порятунку лісу, але я підказав би найефективніший: виховувати лісівників-патріотів! Саме вони повинні стежити за тим, щоб у нашій галузі працювали лише ті, кому дорогий український ліс, хто любить рідну землю.

Сергій ЛАЩЕНКО

Сьогоднішня поетична сторінка «Кримської світлиці» представляє поезію нашої землячки Галини Литовченко. Пані Галина народилася на Київщині в Рудому Селі. За освітою — радіотехнік-конструктор та бухгалтер. Член Національної спілки письменників України. Тривалий час мешкала у військових гарнізонах Росії, Азербайджану, Литви. З 1998 року — жителька Криму, працювала у військовій частині с. Перевальне, нині — адміністратор в пансіонаті с. Піщане. Мешкає в с. Віліне Бахчисарайського району.

Автор книг поезій «Не займай мене, осене...» (2008), «Лаванда на спомин» (2010), «Шовком вишиті мережки» (2011), «Схід сонця» (2013) та книг прози «Далеке літо» (2012), «Міражі» (2014), «Криниця пам'яті» (2015). Її твори друкувалися в книзі українських поетів про Крим «Люблю тебе, мій Криму», альманахах «Ліра», «Скіфія», «Антології сучасної новелістики та лірики України», «Чатує в століттях Чернеча гора», журналах «Дніпро», «Склянка часу», «Крим», «Доля», «Літературний Азербайджан», газетах «Кримська світлиця», «Народна Армія», «Літературний Крим».

Поезія Галини Литовченко неповторно-коліоритна. Її слово будить нашу уяву не згірші за пензель вправного художника. Тонка спостережливість, за якою впізнавані пейзажі, образи, яскрава емоційність, ніжність, тремтливий відчуття дотичності до простору й часу, — все це вірші майстрині слова Галини Литовченко.

В ОСВІТЛЕНІ ДИВЛЮСЯ ВІКНА

І знов мені у ніч глухо не спиться.
Пізнавши перевагу трав

над БАДом,
Смакую чай із м'яти і кориці
Вприкуску з білосніжним

рафінадом.
Малює ніч сюжети безпросвітні,
Не ваблять сквери темні неласкаві.

Люблю в освітлені дивитись вікна,
Ті, що заснули, — зовсім нецікаві.
У когось люстра хвастає вогнями,
А там — рухомі тіні, мов на сцені:

Чи возяться із пізними гостями,
Чи з приступом настирної мігрені?
Чи грішник чує неминучу кару
Й свою свідомість заливає трупком?

А в тім вікні ще зовсім юна пара
Злилась, мені на задрістві,
в поцілунку.

Якийсь дивак, десь загубивши
спокій,
Крізь непомітне в жалюзі забрало
В моє вікно налаштував бінокль.

Ще цього мені не вистачало...

СТЕП НА ДВОХ

Над морем сміялися зорі серпневі,
А місячна стежка за обрій вела.
Під подихом ніжним м'яка ковила
Ховала стежки,

як морська хвиля невід.
Над морем сміялися зорі серпневі.
Духмяніла ніч степова полянами,
Зітхала пташина якась уві сні.

Співали цікади щасливі мені,
Слухняно стелилися трави під нами.
І моря прибіг розливался піснями.

Я СТУПАЮ У ОСІНЬ ЛЕГКОЮ ХОДОЮ

«Не займай мене, осене, марно,
Бо близькою тобі я не стану»

Г. Литовченко

Я ступаю у осінь легкою ходою,
Ставлю в глеки букети

червоних жоржин.
Я до клена біжу,
як колись молодою,
Він дарує мені листопаду бурштин.

Його листя плету у каштанові коси,
Жінка-осінь до мене
сміється з дзеркал.
Щось лишилося в ній від весни.

Чи здалося?
Чи під сумнів взяла
хризантемовий бал?

До вподоби мені ця пора золотиста,
А недавно ж благала:
— Мене не займай...
І шепочеться клен
про любов падолистом,
І нагадує серцю минулий розмай.

КЛАСИКА ОСЕНІ

Навислих хмар класичний
перманент
Змінив нюанс осіннього муару.
Під застарілий акомпанемент
Читають реп каштани

на бульварах.
Виводить ринва, мов старий орган,
Гримлять дахів натруджені
тамтами.
Дрімає дуб — столітній дідуган
Під затишними зливами й вітрами.
Засумував ліхтар в самотині,
Пірнув під зонтик прохожий
пересічний,
Розвів вологість вечір у вікні...
І так шороку, й буде так довічно.

ОСІННІЙ ДЕКАДАНС

Поіржавів на листі шафран,
Назріває пора декадансу.
Розкладає байдуже платан
Від нудьги на балконі пасьянсу.
Розійшовсь дебошир-вітерець,
Завиває шось своє на фальцеті,
Через площу міську навпростець
Носить сум в паперовім пакеті.
Туркотять голуби до ладу —
Привертають увагу до себе.
Без надії — крізь хмар череду
Пробивається клаптичок неба.

Галина ЛИТОВЧЕНКО

«У ВИРІЙ ОСІНЬ ВІДЛІТА...»

ПІЗНЬО-ОСІННЯ ЗАМАЛЬОВКА

Помолотилися жита,
Поскиртувалася солома.
Набивши аблоку оскому,
У вирій осінь відліта.

Струсила листя із гілля,
Внесла в розмови смутну тему
З опалим цвітком хризантеми,
З прощальним криком журавля.

Насторожилася стерня,
На землю дрібно сіє мжичка.
В чоботях з гуми молодичка
Качок в повітку загая.

В ТУМАНІ

Накрив туман село й долину,
Розлився сивим молоком.
Висока вежа тополина
У морок врізалась клинком.

На цілий світ сердиті кури,
Дзьобають помацки зерно,
Села просту архітектуру
Сховало димчасе рядно.

Отямились від летаргії
Штахетини-поводирі.
Ліхтар ще з ночі без надії
Над тином блимає вгорі.

Десь голоси, неначе з ями,
Несамовито рветься пес...
КуриТЬ димок над димарями,
Злетіти мріє до небес.

НЕДІЛЬНА ДРИМОТА

На моє підвіконня
примостилась голубка.
Нахилила голівку,
заглядала в вікно.

А в кімнаті дрівця
іла поїдом грубка,
ткав розважливий ранок
сновидінь полотно.

Випливали строкати,
як життя, гобелени:
то грайливі левади,
то пожухла стерня.

То дизайнерка осінь
крила золотом клени,
то сідало вже літо
вороного коня.

Від вогню червоніли
чавунові дрівця,
а майоліка грубки
розливала тепло.

Вже стояли на старті
за дверми гринджолота,
неприкаяним в снігах
виглядало весло.

Запітніли у вікнах
загартовані шибки,
відлетіла голубка,
розчарована шцент.

Зачерствілого снігу
відірвалася скибка,
поторочила стріхи
золотий позумент.

Обіймала привабно
тепла ковдра із вовни.
Шкряботів з нетерплячки
розважатися пес.

І недільного свята
чисті дзвони церковні
Над селом підіймались
до прозорих небес.

КРАЮ МІЙ

Краю мій, вербова сторона,
З клекотом лелек понад дахами,
З вихором, що носить шляхами,
Щебетом ріки біля млина.

Найрідніший, з далеку близький,
Ти у згадках серце ніжно грієш,
Літеплом у сновидінні млієш,
Мамині нашіптеш казки.

Ти — в прозорій крапельці роси
І в могуті вікового дуба.

Ти — у серці, бАТЬКІВШИНУ люба,
І в моїм, і матінки Русі.
Вітерцем колишуться гаї,
В душу рястом заглядають ширю.

Хто тобі, мій краю, зичить миру,
То — жадані гості і мої.
Сяйвом сонце тішиться навкіл —
Вже весна кохається в розмаї.

Дістаю із печі короваї,
Скатертину вже стелю на стіл.

НАВІЯНЕ

Роздолля слов'ям!
Ще людство спить.
Весняним цвітом
свіжий ранок дише.

Скотився Віз* із неба, не скрипить,
Лиш слів'ї піснями будять тишу.
А я стою край берега сама.
І хоч сьогодні прикро так від того,
Та в заметлі сад, і не зима,
А травень біло вистелив дорогу.
* — сузір'я

ВРАНІШНІЙ СОН

Росою грає вранішній спориш,
Плече проймає чиста прохолода.
А ти на сніні запашному спиш,
І сон твій назирати — насолода.

Ще наяву потоки сновидінь —
Їх ледве-ледве стримують повіки.
Чолом пробігла випадкова тінь
Та від усмішки кинулась навтіки.

Надокучають промені рясні —
Вже сонце небом тихо покотилось.
Спитаю, чом сміявся уві сні?
Хоч знаю певно —

ТІЄ ОСЕНІ

В під'їздах гулко стукалися двері,
Балкони гріли в променях лоби,
Біля фонтана у міському сквері
Точили лаяи мирно голуби.

Ще тільки зрілість набирала осінь
І по кутках тинялися вітри;
Лиш мідним блиском
листя налилося —

Вогнем шугало в затишні двори.
Зривався дзвін від спалахів на вежі,
Трусив плоди підсмажені каштан —
Рудий-рудий, мов клоун

на манежі,
Дрібні гостинці сипав на майдан.
Була в той день пожежа не остання,
Ще дзвін не раз на сполохи
скликав.

А я з-за вежі в трепетнім ваганні
Дивилася, як на мене ти чекав.

БАРВІНОК

Шепіт хвилі доносить луна,
Птахи в гаю виспівують дзвінко.
Розлилась біля хати весна
Синьо-синім хрещатим барвінком.

Серце в грудях болить від жалю:
Знаю — знов відцвіте в самотині.
Я його ще з дитинства люблю,
Його очі замріяно-сині.

Розстелився рясним килимком
Від черешні і аж до порога.
Хрестить (наче матуся) тайком,
Як рушаю в далеку дорогу.

Від подвір'я давно відпливли
В тиху вічність і мама, і тато.
А услід їм цвілі і цвіли
Сині квіти. Багато-багато...

ВЕСНА МОГО ДИТИНСТВА

Відголосять дощі з громами,
Затанцюють дощі щасливі...
Як раділа весною мама
Цвіту яблуні, вишні, сливи!

З серцем ніжним, ясным до шему,
Із любов'ю до болю в скронях
Кожну грудочку чорнозему
Розтирала на пух в долонях.

І цікаві матусі дочки,
Заглядали в город щоднини,
Роздивлялись, як у рядочках
Пробивались на світ рослини.

Де горох — з бур'яном у герці,
Де цибуля пишалась чубом.
Ще з землею несли відерця
У квітник з-під старого дуба.

Яскравіли у червні сальви,
Чорнобривець горів бурштином,
Підіймались до неба мальви
У густім квітнику під тином.

...На гостину весна до мене
Завітала із рястом нині.
Вітерцем сколихнула гени,
Наче цвіт на рясній калині.

НАСНИЛОСЯ

Смачні суніці із твоїх долонь,
Мого кохання й щастя охоронцю.
Пахтить із рук липнева оболонь,
В сені злітає полуденне сонце.

Впилася соком ягід, як вином.
В твоїх долонях
серце б'ється гулко.

Сховався день під сивим полином
І ми в палкім сп'янілі поцілунку.
А скільки ще не визрілих суніць
Приберегли в траві для мене луки!

Лечу в вечірне небо горілиць...
У нас, мій милий, виросла онука.
* * *

Зажеврив у дворі світанок —
Вікно розкривав на шибки.
І сон, неначе птах-підранок,
Під стелю скочив навзнаки.

Терпких видінь забрав оскому,
Якими пестив уночі.
Лишив візиткою на спомин
Гарячий подих на плечі.
* * *

В моєму домі оселилася тиша,
Коли весна пишалася розливом.
Пішов коханий у цвітіння вишень
І на прощання кинув:
— Будь щаслива...
Те, що хотів, неначебто отримав,
Успішним став,
живе не в самотині.

Та хто ж мені сьогодні за дверима
Лишив букет із незабудок синіх?

НІЧ І Я

Ніч і я. Місто зморене спить.
Грають марно у келиху чари.
Стелять постіль для місяця
хмари —

Незабутня, зворушлива мить.
Підбивають перини пухкі,
Потакають його забаганкам —
Звабно сяє зірниця-коханка —
Мерехтлива, в сорочці легкій.
Із задуми не виберусь я,
В ніч дивлюсь зі свого підвіконня.
Не беруть мої чари безсоння,
Б'ється пульс: ні-чи-я — ні-чи-я...

В НІЧ НЕГОДИ

За вікном холодний вітер свище,
У потоці крутить чорторій,
На забутім темному горіщі
Підвиває вітру домовий.

Прагне гілка витягнути шибку,
Хижо протяг в комині гуде,
У кутках повстали тіні дибки.
(Ніч до ранку з розуму зведе...)
В двері сунуть привиди незвані,
Світлий сон не йде до голови.
Лиш муркоче мирно на дивані
Сірий кіт. А мо'... то домовий?

РОЗЛИВСЯ ВЕЧІР ПОМІЖ ГІР

Сховався хутко в ялівець
Ярило-зрадник.
Я бігла з моря навпростець

Крізь виноградник.
Світлились гронами ряди
В вечірню пору.

Якісь спішили до води,
Якісь — на гору.
Перед селом сріблястий лох
Тримав облогу,
Сухий, як дріт, чортополох
Поранив ногу.

Пекла нестерпно у нозі
Суха колочка.
Сповзала тихо по лозі
В траву гадючка.

Тлів день у попелі олив,
Як в горні печі.
Чадрою темною накрив
Міжгір'я вечір.

У БУХТІ БАРАХТІ

Вдалині від гостинних
приморських осель,
Де в граніті — химерні тварини,
Грає сонце із хвилями,
в затишку скель,
Ніжно гріє курортникам спини.
На човнах постачається
в бухту фуршет,
Бастардо, кока-кола, маргіні.
Ловлять ультра-

(вродливі дівки) фіолет
В кольорових відвертих бікіні.
Розвіває грайливих поривів каскад
На красунях парео та плахти,
Крутять сальто в польоті
під зойки дівчат
Мужні хлопці із бухти Баракхті*.
Хто — даремно шукає
підійом на плато,
Хто — смакує в тіні виноградом,
Хто — ліниво дрімає на скелях,
а хто —
Витанцьовує хвацько ламбаду.
З ранку — гомін і сміх
у затоці морській,
Бризки сонця й води в атмосфері.
Сниться довгих зимових
ночей супокій
Кам'яній вулканічній химері.
*Невелика затишна бухта в Криму
(Карадаг)

ДЕЛЬФІНИ В ЗАТОЦІ

Морський краєвид ліг на карту —
Відкинув ранкову вуаль.
В затоці з грайливим азартом
Дельфіни ганяють кефаль.

У сім кольорів грає спектр,
Виблискує бризок фонтан,
І ім «до хвоста» рибінспектор,
Не вартій уваги й баклан.

Працюють завзято без зміни,
Забувши привабливу даль.
Молотять хвостами дельфіни,
Полюють в затоці кефаль.

ДОЩ У МІСТІ

Підставив міст під зливу
хвору спину,
Блищать перила рідкісним кольє.
В вікні міського фотоательє
Смує в дощ красуня із світлини.
Йй до людей кортить під парасолі,
Набрид ліхтар — щоденний візаві.
Гілля полощуть липи вікові,
В калюжах краплі скачуть,
мов квасоля.

Маніжить дощ із неба по вітрині,
Потік змиває з тротуарів пил.
Та змити сум не вистачає сил
Дощу з очей красуні на світліні.

ЖИТТЕРАДІСНЕ

Мене збудили слів'ї —
О, мить щаслива!
В розмаї ніжаться гаї —
Чекаю дива!

Пливуть у синяві хмарки —
І я — на небо!
(Не зазіхаю на зірки —
Нема потреби).
З хмарками лину понад сад —
Квітують сливи.
Смакую запахом левад
І знов — щаслива!
Серпанка міряю фасон
Собі на втіху.
Крикливим чайкам в унісон
Сприяю сміхом.
Пірною жайвором у діл,
На житне поле.
Доземно кланяюсь навкіл:
Спасибі, доле!

СПОКУСА

За порогом крутить сніговий,
Завір'юха розпустила поли.
А мені сьогодні, милий мій,
Із тобою тепло, як ніколи.
Горобину завидки беруть —
Заглядає до моєї шибки.
Тільки йй крізь снігу каламуть
Нас з тобою, милий мій, не видко.
Не угледять і зірки гріха,
Бо не буде їх до ранку в небі.
Чом же свічка полум'ям зітха?
Мов за мене журиться...
Не треба.

Не так давно у столичному Будинку вчителя відбулася урочиста подія – вручення премій Літературно-наукового конкурсу ім. Волянників-Швабінських при Фундації Українського вільного університету (ФУВУ). Такий конкурс відбувається щорічно, починаючи з 1999 року. Премії присуджуються за праці, опубліковані минулого року. Як наголошують організатори, це робиться «з наміром нагородити творчість та заохотити до подальшої творчої праці». Премії лауреатам вручав Аскольд Лозинський, голова ФУВУ. Журі конкурсу у складі Михайла Казаренка, Олі Кузишин-Волянник, Ігоря Мірчука, Ігоря Николоюка працювало з 1 липня до 31 серпня цього року. Було розглянуто понад 30 праць (повістей, новел, поезій, наукових есеїв), виданих 2014 року та надісланих на адресу Фундації. Рішенням журі цього року першої премії не надавали. Три другі премії: відзначено Ігоря Загребельного (за наукову працю про життя і творчість Дмитра

Донцова «Націоналізм versus Modern»; Володимира Комбеля – за поему «Роман Шухевич»; Наталію Осипчук (за роман «Осін. До запитання»). Три треті премії: відзначено Олега Черногуза – за збірку публіцистики «Рабів на бал не запрошують»; Василя Деркача – за роман «Як райдуга Всевишнього»; Раїсу Харитонову «Я вийшла заміж за поета».

Висловлюючи на прохання лауреатів вдячність меценатам – шанувальникам красномислення, пропонуємо здійснити історичний екскурс, щоб осягнути діяльність Фундації Українського вільного університету. Як відомо, у 20-х роках минулого століття, після поразки визвольних змагань, багато української інтелігенції вихало за кордон. Серед причин тодішньої поразки історики називали, зокрема, брак «мудрих політиків та національної свідомості в цілому» – блискуча характеристика, що не втратила своєї актуальності в наш час...

Український університет в екзилі
Усвідомлюючи важливість ролі освіти, науки та культури у формуванні кожної нації, Союз українських журналістів та письменників спільно з українськими професорами 17 січня 1921 року урочисто відкрив у Відні Український вільний університет (УВУ). І хоча тодішні ідеалісти свято вірили в успіх започаткованої справи, втім, фінансові негаразди диктували свої умови існування. Так, університет опиняється у Празі, сподіваючись на більш сприятливі обставини та пільгові умови. Зрештою, так і сталося, адже тогочасний президент Чехословаччини Томаш Масарик першим подав руку допомоги як українським біженцям, так і університетові. І все ж університет потерпав від фінансової скрути. Починаючи від 1928 року, фінансові проблеми УВУ почали поглиблюватися. Університет було передано під керівництво Міністерства шкільництва і народної освіти Чехословаччини, яке, зменшуючи бюджет через економічні труднощі, поставило УВУ в складну ситуацію. Аби втриматися на плаву, керівництво навчального закладу розпочало пошуки неурядових джерел допомоги. А вже у 1932 році постало Товариство приятелів УВУ, до якого увійшли, зокрема, керівники УВУ, представники Карлового та інших університетів. Власне, це була перша спроба створити товариство допомоги, що згодом оформилося у Фундацію. Якщо врахувати той факт, що навіть державні університети мають фінансові труднощі, то годі говорити про університет, який мусив виживати самотужки.

Варто зазначити, що хоча українська громада в Чехословаччині не була численною, проте її жертвості та патріотизму не бракувало. Жертводавці, як могли, підтримували професорський склад університету. Перед початком Другої світової війни загальні політичні обставини різко погіршилися. Частина професорів подалася далі, на Захід; друга, на чолі з ректором, професором о. Августином Волошиним, вирішила залишатися на місці. За свідченнями сучасників, пан професор мав ідеалістичні погляди, що виявлялися ілюзорними. Із закінченням Другої світової війни пражський період існування університету закінчився трагічно. Радянська окупаційна влада жорстоко розправилася з о. Августином Волошиним. Університет було ліквідовано, архів – відібрано, а самого ректора замордовано у Бутирській в'язниці 19 липня 1945 р. Завершення Другої світової війни не принесло Україні омріяної свободи. Не найкращою була й ситуація в Європі. Як свідчать історичні факти, на той час під впливом сталінської пропаганди перебувала значна частина європейців. Перед УВУ постали серйозні виклики. Розуміючи, що на території Чехословаччини залишатися небезпечно, професорсько-викладацький склад університету докладає неабияких зусиль, щоб зберегти навчальний заклад.

«Чому я не хочу вертатися до СРСР?»

Справжніми подвижниками своєї справи можна назвати тогочасну професуру. Адже в умовах, коли власне життя могло обірватися будь-якої миті, лише справжні ідеалісти, подвижники могли перейматися збереженням науково-освітнього осередку. Університет вкотре змінив місце свого перебування, опинившись у Мюнхені. Перебували під постійним тиском, адже нишпорки-енкаведисти полювали за

українцями, намагаючись вивести їх на «родіну». На знак протесту проти насильницького повернення українці вдавалися навіть до самогубства. Правду про те, чому українці не можуть повернутися додому, на Заході дізналися після виходу статті письменника-публіциста Івана Багряного «Чому я не хочу вертатися до СРСР?».

«Я – один із тих сотень тисяч людей-українців, що не хочуть вертатися додому, під більшовизм, дивуючи тим цілий світ, – писав Іван Багряний. – Я не хочу вертатися на ту «родіну». Нас тут сотні тисяч таких, що не хочуть вертатися. Нас беруть із застосуванням зброї, але ми чинимо скажений опір, ми волеємо вмерти тут, на чужині, але не

вертатися на ту «родіну». Я беру це слово в лапки, як слово чуже, з таким незрівняним цинізмом нав'язуване нам радянською пропагандою. Більшовики зробили для 100 національностей єдину «совітську родіну» і нав'язують її силою, що страшну тюрму народів, звану СРСР. Вони її величають «родіна» і ганяються за нами по цілому світу, щоб на аркані потягнути нас на ту «родіну». При одній думці, що вони такі спіймають і повернуть, в мене сивіє волосся, і я вожу з собою дозу ціаністого калію, як останній засіб самозахисту перед сталінським соціалізмом, перед тією «родіною». Для європейців і громадян всіх частин світу (крім СРСР) дивно й незрозуміло, як може людина утікати від своєї Вітчизни і не хотіти вертатися до неї. То, мабуть, великі злочинці, що бояться кари за гріхи перед своєю Вітчизною? Мабуть, тому до нас ставляться з такою ворожістю. Справді, тут є чому дивуватися тим, для кого слово «Вітчизна» наповнене святым змістом. Що може бути милішого за Вітчизну, за ту землю, де народився, по якій ходив дитячими ногами, де лежать кості предків, де могила матері? Для нас слово «Вітчизна» також наповнене святым змістом, і, може, більшим, як для будь-кого іншого. Але не сталінська «родіна». Мені моя Вітчизна сниться вночі, Вітчизна моя, Україна, одна з «рівноправних» республік у федерації, званої СРСР. Я не тільки не є злочинцем супроти своєї Вітчизни, а, навпаки, витерпів за неї третину свого життя по радянських тюрмах і концтаборах ще до війни. Вона мені сниться щонаочі, і все ж я не хочу вертатися до неї. Чому? Бо там більшовизм».

Броньбійна публіцистика Багряного пробивала наймогутніші мурі. Завдяки українським письменникам поставала зовсім інша картина, геть відмінна від намальованого більшовицького «раю». Тим часом, українцям належало виживати на чужині. І не лише фізично виживати, тяжко працюючи; необхідно було зберегти свою національну ідентичність. Отже, діяльність УВУ була відновлена у Мюнхені. Треба було розуміти, в яких умовах доводилося працювати професурі. Мюнхен був майже весь зруйнований після потужних бомбардувань. З великими труднощами вдалося знайти ледь уцілілий будинок при «Ферзайлер-Штрассе», який ще треба було відбудувати. І все ж професура разом зі студентами взялася до роботи, і невдовзі вони підготували будинок до навчання. Невелика допомога від уряду зруйнованої вій-

Щира підтримка українців у вільному світі

Попри все, життя тривало. Протягом 1947-1948 років число студентів сягало близько тисячі. На жаль, друга половина 1948 року позначи-

лася початком нового занепаду. Попри фінансові негаразди, ентузіастів Товариства прихильників УВУ вирішили звернутися до всеукраїнської спільноти за допомогою. З ініціативи Івана Буртика в липні 1949 року у передмісті Мюнхена було влаштовано «Фестиваль УВУ». З промовою виступив ректор Іван Мірчук. Ця спроба наладити тісний зв'язок із громадською невдовзі принесла свої результати. В країнах, де мешкало більше професорів, були організовані Делегатури УВУ. Так, у Франції професор М. Шлемкевич очолив «Заочний інститут УВУ», який об'єднував навколо університету та студентів подвижників української справи. Саме завдяки невтомним ентузіастам Товариства прихильників УВУ (професорам Василю Леву, Осипу Андрушківу, Василеві Стецюкові, Яроslаву Падоху) було створено широку мережу нових відділів. Після призначення проф. В. Лева головою Делегатури в Америці головування Товариства перейняв один із активістів УВУ, професор Осип Андрушків. Новообраний голова, за допомогою професора М. Шлемкевича, працював активно та самовіддано, об'єднуючи довкола себе чимало подвижників української справи. Згодом Товариство прихильників УВУ було перейменовано на «Товариство алюмінію та приятелів УВУ», яке проіснувало до 1970-х років. Це було останнє оформлення Товариства, яке варто вважати головним фундаментом Фундації УВУ.

Звісно, що подвижники української справи працювали натхненно та самовіддано. Попри фінансові негаразди (що були постійними супутниками діяльності УВУ), професура та студентство не давали загасити вогник українського наукового осередку. Ця подвижницька праця принесла свої результати. На початку 1960-х років починається нове відродження УВУ. У 1968 році обрано нового ректора, Володимира Яневу, діяльність якого позначена плідним етапом у роботі УВУ. Завдяки тому, що професор В. Янів часто відвідував Америку, робота там значно активізувалася. Якщо до 1970-х років відомості про УВУ й Товариство були маловідомі широкій громадськості, то завдяки професору В. Яневу інформування про науковий осередок набуло широкого розголосу.

16 жовтня 1971 року розпочалося урочисте святкування 50-літнього ювілею УВУ. Учасники урочистостей обговорювали актуальні теми: «Чого собі бажає сучасна молодь?» та «Українське студентство на тлі сучас-

ної доби». У неділю, після богослужіння в трьох церквах, відбувся урочистий бенкет. У мистецькій частині виступили такі корифеї української сцени і музики, як Йосиф Гірняк і композитор Володимир Гудима. Гості аплодисментами зустріли телеграму від Блаженнішого Патріарха Йосипа Сліпого. Святкову промову виголосив ректор УВУ, професор Володимир Янів. Наприкінці голова Іван Буртик, дякуючи гостям, сказав: «Мило було почути теплі слова привітів і побажань, але вони не розв'язують фінансових труднощів УВУ. Пожертвою засвідчивмо свою підтримку УВУ, бо хто дає сьогодні, той дає подвійно».

«Я», – голосно озвався отець Форотистий, але подальші його слова потонули в оплесках. Так вітала громада широкого жертводавця, який своїм прикладом заохотив до жертв інших. Гості були щедрими. Невдовзі зібралася доволі велика сума – 6750 доларів. Як згадують сучасники, на той час то була доволі пристойна сума. Загалом, метою зібрання було придбання нерухомого фонду на 100 тисяч доларів, відсотки від якого мали б покривати адміністративні витрати університету. Тож не дивно, що у залі панувало піднесення, яке передалося ректору В. Яневу. Загалом, за свідченнями сучасників, пан ректор був доволі серйозною людиною, обличчя якого рідко підсвічу-

вала усмішка. Втім, цього разу сталося неймовірне: ректор не приховував радості і широко усміхався. Ще б пак! Адже той день справедливо увійшов в історію УВУ як історичний: було зібрано чималу суму! Більше того, ця сума стала першою цеглинкою у формуванні Фундації. Преса повідомляла, що в Пассейку, Нью-Джерсі, з'явилася «Тимчасова Фундація УВУ». «Це – страшний четвер для мене», – сказав ректор Янів, віддаючи ці гроші на Фундацію.

Друге святкування відбулося в Нью-Йорку. У святковому слові ректор В. Янів, проаналізувавши досягнення УВУ, звернувся до української спільноти: «Майбутнє УВУ мусить бути забезпечене широкою підтримкою українців у вільному світі. Основи Фундації вже є закладені. Вона мусить існувати, бо є необхідною для забезпечення сталих приходів для УВУ». Українська та англомова преса широко висвітлювала відзначення ювілейного року на східному узбережжі Америки. Подібні ювілейні святкування відбулися у всіх містах українських поселень в Америці й Канаді. Навіть у країнах Південної Америки професор Ярослав Рудницький виголошував доповіді про золотий ювілей УВУ. Для університету настав зоряний час. Якщо вчора про нього майже не згадувала преса, то ювілейні заходи спонукали до якнайширшого розголосу. Ювілейний рік не тільки популяризував ім'я УВУ, а й згуртував довкола подвижників української науки, які всіляко сприяли зміцненню матеріальної бази.

Про «шпигунів» та «диверсантів»
Утім, посилена діяльність емігрантських організацій та зростання престижу УВУ на Заході занепокоїла володарів Кремля. Пропагандистська машина запровадила на повну потужність. На 24-му з'їзді КПРС, що відбувся у 1971 році, зокрема, говорилося про «намагання імперіалістичних реакціонерів перешкодити позитивним змінам в Радянському Союзі». Невдовзі після з'їзду у виданні Академії наук УРСР, в окремому розділі під заголовком «Про справжнє обличчя українського буржуазного націоналізму», автор М. Павленко атакує УВУ і його діяльність. «Значна частина емігрантських «українознавчих» організацій і установ, що іменують себе «центрами» науки, а насправді займаються ідеологічними диверсіями проти народів Радянського Союзу та інших країн соціалізму, розташовані на території Західної Німеччини, переважно в Баварії, – просторікував автор. – Вже сам факт їхнього місцезнахо-

дження говорить нам багато, бо саме тут, у цій недавній колісці нацизму, знайшли притулок чимало карних злочинців, верховодів українського буржуазного націоналізму».

Як відомо, кремлівська пропаганда була асом у мистецтві «промивання мозку», тож наліплі ярилки та штучно створені міфи прижилися у свідомості багатьох людей на довгі роки. Далі автор М. Павленко у своїй статті повтішався з того, що «значна частина слухачів зрозуміла свою помилку». А тому «порвала з УВУ». Звичайно, просторікував далі автор, хіба може людина перебувати у такому небезпечному осередку, де зібралася «шпигуни», «диверсанти і запродавці за юдині гроші». М. Павленко «пройшовся» і по ректору В. Яневу; не залишив повз увагу кардинала Йосипа Сліпого. Чи вірили радянські люди в подібну писанину? Риторичне запитання. Як бачимо, навіть геополітичні зміни у світі не стали запорокою того, що міфи так легко долаються.

Минули десятиліття, Україна стала незалежною. Здавалося б, минуле, де панувала ідеологія на кшталт «українського буржуазного націоналізму», мало назавжди піти в небуття. Проте всі ми стали свідками того, що ідеологія – справді потужна зброя. Там, де занедбана інформаційна безпека, там проростають чужинські ідеологеми. Війна

ІДЕАЛІЗМ ТА ЖЕРТОВНІСТЬ – ОСНОВА ДІЯЛЬНОСТІ

на сході України підтвердила цю неспростовну тезу. Повчитися б від Радянського Союзу, який вів «прицільний вогонь» по «буржуазним націоналістам», ціни б нам не було! Бо ж радянська пропаганда таки досягла своєї мети! Тогочасне соціальне підґрунтя на Заході з його ліберальними гаслами всотувало радянську міфотворчість, наче живильну вологу. Від університетських викладачів нерідко можна було почути зневажливі, а то й образливі інтерпретації фактів про Україну та її історію. На годині історії в Ратгерському університеті один із професорів категорично та безкомпромісно доводив, що Україна – це ніщо інше, як «багата російська провінція». Щоправда, один з українських студентів, незважаючи на можливі наслідки, вступив у полеміку з професором. Використовуючи незаперечні факти, студент доводив професорові, що Україна все ж таки була державою і нині не є провінцією. А от професор Вірджинського Стейвонного коледжу доктор Філімон Ковтонюк взагалі мусив піти з викладацької роботи. Ця справа набула широкого розголосу не лише в Америці, а й в усьому вільному світі. Будучи незаконно звільненим (за розвінчання ним комуністичних злочинів), професор Ковтонюк вирішив все-таки довести свою правоту. Аби надати справі ширшого розголосу, він з прапором і написом на грудях демонстративно за вісім днів пішки прибув із Вірджинії до Вашингтона, даючи по дорозі інтерв'ю для медіа. І хоча «справа Ковтонюка» зрештою набула широкого розголосу, він справи не виграв. Що ж, ліберальна доктрина була настільки потужною, що пробитися паросткам про правдиву історію України було не просто. Утім, факти, як кажуть, річ уперта.

Тож логічним є запитання: а чи підтримував колись Захід Україну по-справжньому? 1918 року вдалося вперше за кілька століть створити свої держави УНР та ЗУНР. Антанта, яка зобов'язалася поважати принципи самовизначення, не лише сама не допомогла УНР зброєю та амуніцією, а й не дозволяла це робити іншим державам. Як писав відомий американський історик Тімоті Снайдер, «немає зв'язку між тим, наскільки запекло ви боретеся за свою національну незалежність, і тим, чи ви її дійсно здобудете». Збереження відносин з Росією було тоді для Європи актуальнішим, аніж незалежна Україна.

(Закінчення на 15-й стор.)

Змінилися часи, та чи змінилося ставлення до України? До країни, що спливала кров'ю, виборюючи своє право на незалежність? Послухаймо професора Снайдера: «Румунія майже нічого не робила під час Першої світової війни, але отримала досить значну територію. Чехословацька держава боролася за незалежність досить слабкий, але польську державу таки створено. А от в Україні багато українців борються за незалежність, відбуваються дві потужні спроби створити незалежну державу — одна у Києві і друга — у Галичині. Дуже багато жертв з-поміж тих, хто бореться за українську незалежність. Але результат усього цього — відсутність держави!». Можна пригадати також і події 30-х років, коли тодішні політики і ЗМІ приховували та замовчували факти Голодомору в Україні. Звичайно, в усі, навіть найстрашніші часи, знайдуться порядні люди та чесні журналісти. Проте позиція світового політикуму щодо ставлення до Голодомору була подібною до викладеної в одному з документів Британського міністерства закордонних справ: «Це — правда, що ми, звичайно, маємо певний обсяг інформації про голод на півдні Росії, аналогічно до тієї, що з'явилася у пресі... Ми не хочемо, однак, її розголошувати, оскільки

ким залучили картини для лотереї. Звичайно, жертвність наших митців, які подарували свої праці на розвиток Українського вільного університету, годі переоцінити. Іван Буртик, як ініціатор цієї справи, отримав для лотереї картини знаменитих митців: Богдана Божемського, Петра Холодного, А. Грінченка, Якова Гніздовського, Святослава Гординського, Любослава Гуцалока, Едварда Козака, Галини Мазепи, Леоніда Молодожанина, Михайла Мороза. Як згадував Іван Буртик, під час процесу розпродажу було одержано багато дружніх і теплих листів. У своїх посланнях жертводавці підтримували тепліми словами, просили робити «добру роботу». Лотерею розіграли 13 травня 1973 року. Загальна сума, зібрана під час акції, становила 12470 доларів.

Оформлення Фондації УВУ

Невдовзі після цього заходу, 19 травня 1973 року, за попередньою домовленістю з ректоратом, делегацією та прихильниками університету в Нью-Йорку та Нью-Джерзі, відбулися спільні розширені наради. Згідно з ухваленими рішеннями, 19 грудня 1973 року слід вважати датою оформлення Фондації Українського вільного університету. Оформленню цього дня юридичну назву надалі використовували в кореспонденції та пресових повідомленнях. Хоч вона ще не мала

Нарешті, після численних дискусій та наполегливої праці 20 жовтня 1975 року Федеральний Уряд Америки визнав Фондацію організацією. Це було великим досягненням Фондації, бо жертводавці вже мали право відраховувати суми своїх пожертв від федеральних податків на УВУ як неприбуткову організацію. Співнена нових сподівань, Управа Фондації УВУ вступила в новий 1976 рік. Цей рік позначився тим, що про Фондацію почали подавати якомога більше інформації. Звісно, що інформаційна політика відіграла важливу роль, адже навколо української справи гуртувалося все більше людей. Українці відчули свою причетність до загальної справи. Тому, надсилаючи чеки, вони охоче висловлювали свої ідеї та поради. Аналізуючи передумови створення Фондації УВУ, професор Іван Буртик писав: «У тому, що не досягнуто повного розвитку нашого університету, вина лягає також на велику частину нашої інтелігенції, яка була схильною більш цінувати чужі злості, ніж свої. Наприклад, у той час, коли мала група ідейних людей захищала свій університет і правдивість вільної науки від комуністичних наклепів і тиску на урядові чинники тих держав, що сприяли українському університетові, коли звільняли наших професорів з університетів за їхні антикомуністичні

них, наукових, документальних видань, зокрема: «Змагання за Український університет» Василя Мудрого, «Педагогічна спадщина» Григорія Вашенка, «Твори» Августина Волошина, «Нариси історії Магдебурзького права» Тетяни Гошко, книга документів «Акція Вісла» Євгена Місила, «Народовбивство Москви у Вінниці» Олега Романова, «Галицько-Волинська держава» О. Купчинського, «Невинно вбиті» Олега Романова, «Віра. Надія. Любов. Жінки в рядах УПА» М. Панькова, «За тебе, свята Україно» Нестора Мизата та багато інших творів. Визначною подією стала презентація книжок В. Сергійчука «Що дала Україна світові» та Петра Частого «Історія Фондації УВУ — 30 літ діяльності. 1975-2005», що відбулася 20 червня 2009 року в Пассейку, Нью-Джерзі. Аналізуючи презентовані видання, Ольга Кузишин наголосувала на важливості осмислення внеску видатних українців у розвиток світової науки, техніки, освіти і культури, підкоренні космосу, військовій справі і спорті. Професор Володимир Сергійчук у своєму виступі наголосував, що нас «роблять українцями ті постаті в нашій історії, культурі і науці, на котрих ми рівняємося і до котрих тягнемось, котрі світять нам як зорі на нашому життєвому шляху». Для нас вже не новина, що й справді «нашого цвіту по всьому

ка, академік, проф. Леонід Рудницький, д-р Петро Гой, д-р Альберт Кіпа, д-р Іван Мигул, д-р Ярослава Мельник. На жаль, Україна, здобувши незалежність, не спромоглася навіть на найменшу підтримку УВУ, того осередку науки й освіти, який протягом тривалого часу репрезентував Україну у вільному світі. Що ж, Управа Фондації, переживши складні часи, не втрачає надії, що настануть часи, коли наша держава буде по-справжньому українською. І тоді, напевно, матимемо своїх меценатів, благодійників, які підтримуватимуть, зокрема, українських митців, письменників, діячів культури. А поки що нам лишається лише згадувати імена тих українських меценатів, які залишили по собі добрий слід на українській землі. Всім відомі прізвища цукрозаводчиків Терещенків, Симиренків, Яхненків, Бродських, які володіли великими земельними угіддями. Музей мистецтв Богдана та Варвари Ханенків — то подарунок подружжю Києву. Сучасний музей російського мистецтва починався з приватної колекції Федора Терещенка. Крім того, Терещенки матеріально підтримували творчу молодь. Іван Михайлович більш як чверть століття фінансував рисувальну школу Мурашка. Його син Михайло виділив 50 тис. карбованців для утримання консерваторії. І, звісно, згадуючи про українське меценатство, не можна оминати ім'я Євгена Чикаленка. Принцип Чикаленка про те, що «треба любити Україну не лише до глибини душі, а й до глибини власної кишені», сьогодні не цитує хіба що лінивий. «А де ж наші українські меценати?» — риторично запитує Анастасія Черденченко, аналізуючи причини, чому на наших теренах не з'явилося таке явище, як меценатство. До речі, за визначенням правників, спонсорство визначається як добровільна безприбуткова матеріальна, фінансова та інша підтримка з метою популяризації чи то свого імені, чи то власної торгової марки. І ніяк не перетворюється те спонсорство на меценатство, яке, за визначенням, є «добровільною безкорисливою матеріальною підтримкою фізичними та юридичними особами набувачів благодійної допомоги». Як-то на шоу-бізнес спонсор гроші знайде завжди, то українські книжки, музеї, бібліотеки залишаються для нього поза «зоною досяжності». Хоча, зрештою, хіба може бути поіншому? Адже сучасні скоробатки аж ніяк не є нащадками Терещенків, тож з усіх можливих інстинктів мають лише один добре розвинутий — хапальний.

Допоки не запанує в Україні дух аристократизму, ідеалізм та жертвності, доти ходитимемо по одвічному зачаклованому колу. Всі наші Європи постали на міцному ґрунті тривалої боротьби за свої етнічні права й інтереси — мову, культуру, духовність, звичаї і традиції. Допоки не постали сильні нації, закорінені у власний ґрунт, доти вони не включилися в процеси модернізації. В Україні ж, за словами керівника науково-ідеологічного центру імені Д. Донцова Олега Багана, «через підневільний бездержавний стан стався калічний випадок». Започаткована в міжвоєнній Західній Україні висока національна самосвідомість була капітально поруїтована в умовах СРСР і тривалий час розвивалася у потворно-фальшивих формах. Тому й до сьогодні ми не маємо повноцінної нації, акцентує увагу Олег Баган. Йдеться про ті інстинкти, притаманні будь-якій нації: захист інтересів у сферах мови, культури, політики, юрисдикції. Тож і маємо наскрізь фальшивий політпроекти, що мають наскрізь маніпулятивний характер. Маємо дивовижну ситуацію, коли про культуру, підтримку книговидавництва немає жодної згадки у програмах політичних партій. Маємо майже стовідсоткову відсутність українських меценатів, які б керувалися у своїй діяльності настановами ідеалізму та жертвності. Тож нині маємо взяти за приклад діяльність Фондації, яка в надскладних умовах створила Україну за океаном. Адже ті українці зі своїх чесно зароблених статків створили непересічну духовну і культурну цінність для українського народу. Нам же належить перенести цей досвід на свою, Богом дану землю.

Наталія ОСИПЧУК,
письменниця, член НСПУ

Фондації Українського вільного університету

Лауреати конкурсу 2015 р.

ки це б образило радянський уряд і завдало б шкоди нашим стосункам з ним». Західноукраїнській громадськості про Голодомор одним із перших повідомив митрополит УГКЦ Андрей Шептицький. Проте Ліга Націй (майже половину членів якої становили європейські країни) проголосувала проти допомоги голодуючим українцям.

З історії відомо, що українці ніколи не припиняли спроб відновити державність. І у 1939 році такий шанс знову з'явився. Проте Німеччина заборонила незалежну Україну, яку було проголошено у Львові. Карпатську Україну знищили німецькі союзники — угорці та румуни. Як писав Тімоті Снайдер, «за часів панування Гітлера і Сталіна в Україні загинуло більше людей, ніж в усіх інших «кривавих землях», більше, ніж в усій Європі та у світі загалом». Зрештою, не змінилася ситуація й після війни. Попри тривалу боротьбу українських повстанців, попри підтримку закордонних українців, Україна так і не здобула омріяну незалежність. А що ж Європа? Європа, як завжди, мовчала... Тож, аналізуючи діяльність УВУ, розуміємо, наскільки складно було обстоювати свої права за тогочасних умов. На жаль, не всі емігранти, які опинилися у вільному світі, намагалися підтримати українське вогнище науки й освіти. Тих, хто не зраджує, завжди менше — такими є закони людського суспільства. На жаль, переважають у людському суспільстві індивідуїзм, яким легше плисти за течією, розчинившись серед натовпу. Коли потрібно було стати на захист українських інтересів, таких було одиниці. Саме вони, згуртувавшись, підтримували рідний університет, намагалися нести слово правди по всьому світу. І все ж такі мужні одиниці, зрештою, перемагають. Попри труднощі, не складав руки голова Товариства алонів і прихильників УВУ в Нью-Джерзі Іван Буртик. Разом з доктором Володимиром Гординсь-

державного статусу неприбуткової інституції, але вже була легальною і могла існувати й без цього статусу. Ідея ректора — розмежувати діяльність Фондації та Товариства алонів — виявилася неможливою, оскільки віддалені товариства через брак інформації не виконували своїх обов'язків. Раптом вигулькнула «рука Москви» (хоча аж ніяк не раптом, завдяки московському впливові у Німеччині). В процесі відновлення акредитації університету Баварський уряд заявив, що університет без власного приміщення далі не може існувати. То був неабиякий удар, що створив серйозну проблему як для університету, так і для Фондації, яку самотужки було нелегко розв'язати. Попри матеріальну допомогу архієпископа кардинала Йосипа Сліпого, було потрібно ще 350 тисяч доларів. За словами професора Івана Буртика, сподівання ректора на те, що громада сплатить таку суму, було ілюзією, адже складно було зібрати на Фондацію 100 тисяч доларів. Використовуючи призд ректора Янева, ще перед з'їздом, Товариство алонів у Нью-Джерзі влаштувало несподіванку 21 листопада 1973 року — в день його 65-літнього ювілею. Під кінець його промови присутні пожертвували 1500 доларів, що було великою радістю як для ювіляра, так і для комітету.

На прохання голови, професора В. Лева, ректор В. Янів, докладно поінформували про УВУ, сказав: «Моєю цілеспрямованістю сьогодні є оформлення загальноамериканської Фондації УВУ та здобуття фондів на дім університету, який на початку 1974 року буде вже нашою власністю». Існували різні погляди стосовно того, скільки коштів треба жертвувати на Фондацію. Якщо певна частина вважала, що треба давати більше коштів на Фондацію, то інші переконували, що треба більше допомагати університетові (мовляв, чого варті ліки для пацієнта, коли він помре).

виклади, в той час, завдяки інтенсивній пропаганді нашої інтелігенції, люди жертвували на чужі університети, що зменшувало приходи УВУ. Слід наголосити, що наприкінці 1940-1950-х років слово «Україна» чи «українець» для американця, навіть інтелігентного, було чимось чужим і незрозумілим. Найчастіше нас ідентифікували з Росією, а часом навіть не знали з чим. І це не дивно, бо знання більшості американських істориків базувалися на перекладах російської літератури, якої ніде не бракувало. На деяких мапах навіть не було позначено території України. Часто доводилося переконувати співрозмовників, що Україна — то не є Росія. Наприклад, на той час в «Енциклопедії Британіка» Україна ще не була зареєстрована під літерою «U», а радше під «USSR», де й згадується про Україну як складову частину Советського Союзу. Зроблені з цього приводу протести були безуспішними. Найбільшим парадоксом була ідея професора Магочія створити із жителів південно-західних земель України незалежну державу, бо, мовляв, лемки не є споріднені з українцями». Проте, як каже народне прислів'я, брехнею увесь світ обійдеш, та назад не повернеш. Правда про Україну поступово пробила найміцніші мурі.

Для добра українського народу

Вже в другій половині 1977 року, хоч ще не було власного приміщення, офіційним місцем Фондації стало місто Нью-Йорк. З кожним роком Фондація все більше допомагала УВУ, виникали все нові й нові стипендіальні фонди, старші за віком українці записували свої спадки на Фондацію, відсотки з нерухомого капіталу росли, а з ними і кількість студентів, навчання яких оплачувала Фондація в Нью-Йорку. Значних успіхів досягла також видавнича діяльність Фондації. З допомогою пожертв від української громадськості на видавничі проекти побачили світ чимало історич-

світу), а колись же перші відкриття нас просто приголомшували. Знаний усьому світові як російський письменник, Антон Чехов насправді був за походженням українцем. Його мрією було купити хутіреч на Полтавщині і дожити своє життя на милій його серцю Україні. Серед тих, хто творив мирний атом, і українець Микола Даліжаль (27.10.1899-20.11.2000), котрий народився в Омельнику, на Запоріжжі. У листопаді 1979 року в газеті «Правда» він протестував проти надмірного будівництва атомних електростанцій у європейській частині СРСР, передчуваючи Чорнобильську трагедію.

«Гортаючи сторінки книжки «Що дала Україна світові», відкриваємо для себе багато непересічних постатей, котрі зробили свій внесок у розвиток світової цивілізації, — пише Ольга Кузишин. — І серце мимоволі наповнюється гордістю за той край, який зродив їх, дав їм талант і крила, ім'я якому — Україна. І вкотре переконуєшся, що тільки рідна земля дає крила для польоту. Великі українські вчені, визнані світом, неголосливо стверджують, що є така держава — Україна з високим розвитком духовності, культури і науки». Втім, можемо сміливо стверджувати, що завдяки жертвній праці українців за океаном чесне слово про Україну почули всі ті, хто здатен чути. Кропітка праці добровольців-патріотів спричинила появу так званого «фінансового дива», що дало можливість Українському вільному університетові вести поза межами України наукову, виховну та видавничу діяльність.

Не лише до глибини душі...

Ідеалізм та жертвність — ці риси визначали й визначають діяльність Фондації УВУ. Управа Фондації активно співпрацює з проводом УВУ в Мюнхені, а кожен ректор свого часу відвідував Фондацію в Америці: д-р Володимир Янів, д-р Теодор Цююрора, д-р Роман Дзябницький, д-р Мирослав Лабунь-

ПІСНЯ ПРО ЖИТТЯ

ЯК УКРАЇНЦЮ ВИЖИТИ В КРИМУ? СПІВАЮЧИ!

Микола Москаленко один з небагатьох наших читачів, у чий поведінці за останні півтора роки, здається, нічого не змінилося. Він не лише не відвернувся від «Кримської світлиці», а це сталося навколо всього в Криму, що хоча б віддалено нагадує про Україну, навпаки, наблизився до нас ще більше. Не зупиняє і те, що газету вже в руках не потримати, і ми її роздруковуємо на принтері для тих, хто не звик мружити вже немолоді очі біля комп'ютера.

Думала, у Миколи Йосиповича особлива біографія, звідти і хоробрість, і така вперта вдача. А з'ясувалося, що немає у його роду ні репресованих, ні бандерівців, ні якихось подвижників, а сам він навіть не український філолог чи історик, а людина зовсім не творчої професії. Та й в Криму проживає із середини минулого сторіччя. Але ж такі, як він, поголовно вже давно перетворилися на росіян, котрі кривляться, почувши українське слово - «не розуміємо!». Хоча є й інші, з якимось ірреальним патріотичним началом, схожим на зернят-

ко яблуні, із котрого ні за яких умов не виросте груша. А подробиці біографії Миколи Москаленка з'ясувала я тому, що 6 листопада він відзначив знаменну у своєму житті дату - 85-річний ювілей. Втім, назвати пана Миколу дідусем ще якось язик не повертається. Темне волосся, молода виправка і ясні очі, та ще й завжди при краватці - одягнений, ніби на прийом до міністерства.

Ймовірно, тому, що звик - стільки років на високих керівних посадах, де і за радянських часів був неофіційний дрес-код. І справа не в тім, що належав до партноменклатури, бо якщо б належав - був би вже десь у Москві. А так певний час ходив під началом учорашнього обкомівця, який вже за визначенням міг підсилити будь-яку, у тому числі, і господарчу установу. Добре, що перші 10 років Микола Йосипович був заступником справжнього фахівця - Федора Мазурця, що очолював трест овочево-молочних радгоспів, тож мав можливість усьому навчитися, і за його спиною тепер було затишно будь-якому «весельному генералу». Але проблеми з цього пан

Микола не робив, бо любив свою роботу, та й держава не ображала його ні зарплатою, ні шаном. У цьому пересвідчують три медалі ВДНГ і два ордени Знак Пошани, та непогана пенсія, на яку вийшов - півтисячі радянських рублів.

А починалося все - як у багатьох однолітків. Народився у селі Іванівці Кіровоградської області Знаменського району в сім'ї колгоспників. 13-річним і сам встип попрацювати в колгоспі. В рідному селі закінчив семирічку. Хапати з неба зірок не збирався - пішов у технікум навчатися на ветеринара - для села це незамінним людина. Навчання завершив у 1950 році, після чого за розподілом потрапив на Івано-Франківщину в с. Рогатин у райветлікарню. Не встиг оговатитися, як засурмила сурма - треба було виконувати свій військовий обов'язок. Складні то були часи, лише почали затягуватися воєнні рани, а на Івано-Франківщині війна ще тривала, юнакові і самому якось довелось поспілкуватися з бандерівцями. Медиків, учителів та селян вони не чіпали. А радянські військові - це вже ворожа армія, то ж могло статися різне...

Втім, відслужив строкову службу Микола далеко від тих країв - в Курську. Спочатку в сержантській школі зв'язківців, але за першої ж можливості попросився на службу за своїм профілем і закінчив ветеринарну школу молодших лейтенантів.

Далі все склалося, як Господь управив і як того бажало серце. Приїхав учорашній солдат у Сімферополь до своєї дівчини Шури, з якою познайомився ще в Рогатині, та й залишився. Почали будувати нове спільне життя. Чоловік влаштувався працювати за фахом на держконюшню, а паралельно почав навчатися заочно на ветеринарному факультеті Дніпропетровського сільгоспінституту. Дружина - теж з ветеринарною освітою, працювала на м'ясокомбінаті і не відставала від судженого - закінчи-

На «Вечорницях у Світлиці»

Олександр Таранець і Микола Москаленко. Ялта, 1972 р.

ла Московську ветеринарну академію.

Вже як фахівець з вищою освітою, два роки пропрацював Микола Йосипович в Рибінспекції, потім обійняв посаду головного зоотехніка тресту овочево-молочних радгоспів, де фактично і залишався до самої пенсії, переважно на посаді заступника його голови. Трест розростався, розширювався, на останньому етапі це вже було об'єднання «Кримплодоч-госп», аж поки все не розпалося - і об'єднання, і сам Радянський Союз. Страшно було зазирати в майбутнє, там повна невизначеність. Але був і позитив - ми тепер жили у своїй рідній державі.

І душа хотіла співати, тож Микола Йосипович і заспівав, бо і батьки були співучими, і сам неодмінно входив до складу усіх ансамблів за місцем навчання. Був такий момент, коли за 40-річним чоловіком при престижній посаді він ледь не став професійним співаком. Це трапилося в Ірпені на іменинах популярного українського співака Олександра Таранця, давнього товариша Миколи Йосиповича. За столом - нікого зайвого, лише Майборода і Малишко, поет, композитор і співак. На прохання іменинника Микола Москаленко виконав кілька

найулюбленіших своїх пісень - «Дивлюсь я на небо», «Пісня про рушник». Так і пройшов неофіційний кастинг - одержав запрошення на навчання.

Але треба бути великим відчайдухом, щоб у його віці починати все з нуля. Інша справа, що така ось оцінка додала і впевненості, і снаги. Та пісня незабаром приспала монотонні будні, і лише з виходом на пенсію пан Микола заспівав знову. Це був 1992 рік. Хто з нас тоді не мріяв? Одні, набиваючи кишені, про золоті унітази, інші - про свою квітучу країну, де все зроблять власноруч, з любов'ю, як дбайливий господар у своєму домі. І працюватимуть, звісно, з пісню - доброю помічницею.

Ось і прийшов Микола Йосипович до Будинку культури залізничників, де почав співати у ансамблі. Приємно хвилювала участь у різноманітних конкурсах, і не лише у складі ансамблю залізничників, де доводилося постійно виборювати щось з українського репертуару. Виступав співак і сольо, тут вже його ніщо не обмежувало, виконував українські народні пісні, пісні на слова Тараса Шевченка, які нібито створювалися під його широкий вільний голос.

Не минав Микола Моска-

ленко і співачі конкурси, що проводила «Кримська світлиця»: у 2009 році став переможцем одного із них. Пам'ятаю його пісню біля пам'ятника Тарасу Шевченку... Невже це було і невже цього вже не буде більше ніколи?

Та відспівалося... Не відвідує більше Микола Йосипович Клуб залізничників. На серці туга, і не лише тому, що наша Мати тепер далеко, але й тому, що вона від нас відвернулася. Як і більшість людей, кому Бог не дав дітей, мав Микола Йосипович у банку свій рахунок, збираючи копійка до копійки на чорний день, бо ні на кого більше розраховувати. А настав той чорний день достроково, і в несподіваному варіанті, з приходом Росії банк «Київська Русь» покинув Крим і незабаром збанкрутів. Як тепер повернути свої гроші? Для України ми стали нерезидентами - щось на кшталт чужинців. Хоча якщо взяв гроші і у чужинця - за логікою, теж слід повертати. А якщо сусід віддасть вам на збереження свій капітал - його також можна оголосити нерезидентом і привласнити чуже? Та сусід звернеться до суду і виграє справу, а куди звертатися Миколі Йосиповичу і йому подібним, у кого забрали не лише Батьківщину, але й суворо покарали матеріально. Скільки ж можна випробувувати нашу любов та вірність?

Звичайно, у Москаленка є варіант - відмовитися від нав'язаного йому, як і всім кримчанам, російського громадянства і змінити місце проживання, але у 85 років таке вже не робиться, та й хто чекає це подружжя у рідних краях? Вже давно спочили батьки Миколи Йосиповича, розвалилася їхня хата, спочили і брати, а у пані Олександрі - родичі в Криму.

Не хотілося б завершувати цей допис на такій сумній ноті, але, як кажуть, із пісень слова не викинеш. Хоча в цілому вона таки зовсім не сумна, бо і про любов, і про натхнення, і про сумлінну працю. А головне - про справжню людину, гідного українця. І нехай приспівом до неї стане побажання нашого поріділого «Світличного» хору: многа літа!

Тамара СОЛОВЕЙ

Виступ біля пам'ятника Кобзарю

З родиною

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ! Оскільки жодних офіційних наказів або розпоряджень, що стосуються зміни формату випуску «Кримської світлиці», з моменту окупації Криму ми не отримували (а згідно з українським законодавством, такі рішення узгоджено приймаються лише співзасновниками засобів масової інформації або судом), продовжуємо готувати до друку щотижневі номери газети і направляти їх до київської друкарні. Як і раніше, починаючи з 2002 року, на редакційному сайті щоп'ятниці виставляється електронна версія тижневика, зокрема у pdf-форматі. Розміщену нижче інформацію про умови передплати «Кримської світлиці» та інших культурологічних видань продовжуємо публікувати як нагадування «борцям» за інформаційний простір України про їхні держслужбові зобов'язання перед читачами і державою. **Редакція «КС»**

ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театрально-концертний Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт www.presa.ua на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою - <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. **Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura@gmail.com**

